St. Exupery'nin Mektupları Mektuplar Dizisi: 27

St. Exupery'nin Mektupları

Çeviren: Bertan Onaran

DÜŞÜN

SAINT EXUPERY'NİN MEKTUPLARI

DÜŞÜN YAYINCILIK
Sıracevizler Cd. 47/9 Şişli - ISTANBUL
Tel: (0212) 225 54 38

DÜŞÜN YAYINCILIK

MEKTUPLAR DİZİSİ: 27

SAINT EXUPERY'NİN MEKTUPLARI

Çevire: BERTAN ONARAN

Kapak: Bülent Engez

© Bu kitap Gallimard Yayınevi'nin "Lettres A Sa Mere" ve "Lettres de Jeunes"adlı kitaplarından çevrilmiştir. Yayın hakları ONK Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Kardeşler Basımevi - 1996 Tel: (0212) 520 69 57
Dizgi: Düşün Yayıncılık Tel: (0212) 225 54 38
Aziz-Kan Ciltevi - Tel: (0212) 612 79 93

ISBN TK. 975-7275-31- X

ÖNSÖZ

On yıl süren gençlik ve dostluk. Yirmiyle otuz yaş arası. Sesötesi bir duyarlılığın, gülünçlüklerin, çoğu kez dokunaklı çatışmaların egemen olduğu dönem. Daha sonra havacı Antoine, ünlü yazar Antoine, kendi birliğini, sesini, görkemini bulacak – başka türlü dokunaklı olacak.

Bu mektupları karıştırırken, her zaman çarpıcı izlenimlerden yoğun duygularıma uzanan binbir renkli anılar çiçekleniyor... Belki de çok yakından tanıdığım bir davranışı geliyor gözümün önüne:

Sol işaret parmağıyla üçüncü parmağı arasında bir sigara, elinde kibrit kutusu. Sağ eliyle çakılan kibritlerden birinin ışığı yüzüne vuruyor, alttan aydınlatıyor, bir an sürüyor, sonra can veriyor. Sporcu bedeni, Watteau'nun *Gilles*'ini andıran yüzü bir an için karanlıkta beliriyor, sonra yitip gidiyor.

Bu bir tümce yada *Sonnet*'ye başlamaya, alçak sesle de olsa bir görüşü canla başla savunmaya yetecek, bitirmeye yetmeyecek bir süreydi. Zaten, aynı görüşü paylaşmadığımızdan, hiçbir zaman sözü bağlamıyorduk. Ve Antoine'ın dolabı yeniden dönmeye başlıyordu, el sürülmemiş sigaranın altında kültablasında küçük kibrit yığını neredeyse taşacak.

Ailemde onunla ilgili görüşler değişik:

"Ne harika oğlan!" diyordu babam. Anneyle ablalarımsa suskunluğuna şaşıyorlardı.

Biz daha küçüklerse onu, çocukların yanında kolayca eriyip giden yada onlar tarafından kolayca aşılan bu suskunluk siperi ardında buluveriyorduk. Onun gibi bizler de hâlâ çocuktuk.

Antoine, erkek kardeşimle aynı liseye gidiyordu: Saint-Louis Lisesi'ne öğrenci yetiştiren Bossuet Ortaokulu'na. Arkadaşları bağrışırdı:

"Ne adam be! Bir açıölçer alabilmek için, sütlü kahveyle yaşıyor! Çalışma saatlerinde masallar yazıyor. İlerde ünlü biri olacak."

Bu neşeli oğlanlar bir öğretmenin deyimiyle, "Vakit öldürmek üzere alabildiğine kusursuz yöntemler," bularak Denizcilik Okulu'na hazırlanıyorlardı.

Ulaşımın sıkıntılı olduğu günlerden birinde, -B. B. yada B^2 adı verilen- kardeşim Bertrand bu gençlerden ikisini öğle yemeğine alıkoydu. Saat yediden sonra, otobüslerde iş bırakımındaki işçilerin yerini alıyorlardı. Antoine'la Bertrand bilet denetimi mi yapıyordu? Artık anımsamıyorum. Üçüncü oğlansa arabayı kullanıyordu. (Musset'nin güldürü türüne pek yakıştığından, ona *Eusebio* adını verecektik.) O gün, bir portakal satıcısı -daha doğrusu arabası- bizim sürücünün deneyimsizliğinin cezasını çekmişti; portakallar hâlâ Saint-Germain Caddesi'ni süslüyordu sarı sırlarıyla.

Antoine'ın birşeyler yazdığını biliyorduk. Nitekim, öğleden sonra bize yazdığı şiirsel oyunu okudu. Haydut prensler düşsel bir ülkede at koşturuyor, insanların gözlerini kamaştırıp dört bir yana korku saçıyorlardı... Yazar, kara perçemi gözünün üstünde, mektup açacağı elinde, tumturaklı bir sesle yazdığını okuyordu. Ne hançer ama! Portakal olayını çoktan unutmuştum.

Antoine, iki yıl sonra, Denizcilik Okulu sınavlarını geçemedi. Peki, şimdi hangi uğraşı seçecekti? Küçük dost kümesinde bunu tartışıyorduk. Paris yazıydı. Matematik derslerini aksatan sıcak, kahve taraçalarındaki uzun söyleşileri kamçılıyordu. Saint-Germain-des-Près, çoktan karargâhımız olmuştu, Antoine'ın Paris anılarında, bu mahallenin kahveleri hep baş köşeyi tutacaktır:

"Lipp'teki oğlanı anımsıyor musunuz? Hani kafasına kurşun kalemle saç çizen oğlanı? Küçük kızı, sabahları oynasın ve uyu-

masına izin versin diye, boş *Craven* yada *Lucky* kutuları isteyen oğlanı..."

Saint-Guillaume Sokağı'ndaki evde yapılan müzikli toplantılarsa onun nasıl tutkulu, kendini veren bir dinleyici olduğu gösteriyordu. Kimi zaman kemanını kapıyor, bir büyücü gibi, doğaçlamaya girişiyor, sonra ansızın:

"Haydi sinemeya," diyordu.

Hacı'daki Charlie Chaplin'i yorumlayışını anımsıyorum. Ne buluştu!

Antoine konuşmaya razı olduğunda, söylevleri yankı yaratırdı. Şu an bile, *Sonnet*'lerinden birini anımsıyorum... Ozanın bakışını bir kentin keskin karaltısına çeviren bir şiir.

"Tek bir kuş gelip konabilirdi oraya,"

diye okuyordu Antoine, şiirin iç tartımına büyük özen göstererek, şu tehlikeli olumlamayı gözc alarak:

"Tartım yanlışı yapacağına Fransızca yanlışı yap!"

Bunun üzerine, kimsenin yerinden oynatamadığı Eusebio'nun karşısında iblisin savunmanlığını üstleniyor, sonu gelmez tartışmalar yeniden başlıyordu. Bu oğlan ömrünce en iyi dostu olarak kalacaktı, ama nasıl aralıksız takılırlardı birbirlerine. Yazın konusunda içim rahat, günün birinde ondan bir öğüt isteyecek oldum. İstediğimden fazlasını aldım. Dostça bir girişin ardından, yazılı bir yanıt, bir inanç açıklaması geldi.

Bu, Antoine'dan aldığım ilk mektuptu. (1. mektup, s. 20)

Derken askerlik gelip çattı. Kardeşim denizci, Eusebio dağcı avcı, Antoine havacı.

Bourget'de, 33. Hava Birliği asteğmeni neredeyse hava cambazlığı yapıyor. Nişanlı olduğu halde, çılgınlıklara girişiyor, toprağı yalarcasına uçuyor. "Ölüm hükümlüsü" adını takıyorlar. Bir pazar, dış mahallelerin üstünde alçaktan uçarken, benzin bitiyor, hız düşüyor, yere çıkılıyor. Kafası yarılıyor, uzun bir toparlanma dönemi; nicedir istenen, sonunda verdiği istifaya karşın, nişanlısının ailesiyle arası açılıyor.

Şimdi ne yapmalı? Çalışmalı, çünkü hani ne derler, Antoine tam anlamıyla "meteliğe kurşun atmaktadır" Taşralı sıradışı bir aileden gelen ana-babası uzaktadır. Başının çaresine bakmalıdır.

Alın size, Boiron Tuğla Kuruluşu'nun yazıhanelerinden birinde oturan Saint-Exupéry:

"Bu iş tam kuyruklu ceket gibi oturdu üstüme!"

Rakamları alt alta sıraladıkça yüreğini karalar basıyor. Rakamlardan kaçmak üzere, kısa bir süre sonra, başka bir kuruluşa, Saurer Kamyonları'na giriyor. İşte şimdi de beş tonluk kamyonların temsilcisi Saint-Exupéry. Ama burada, en azından geziyor, en uzak "köy"üne varana dek, bütün Fransa'yı tanıyor. Kısa bir süre sonra, *Dompierre-sur-Besbre*'den bir mektup geliyor. (2. mektup, s. 22)

Antoine, Morvan'da kendisine katılan Eusebio'yla birlikte, gezilerini sürdürüyor. Ardından Creuse Bölgesi'ni kolaçan ediyor Bu kez, yalnız. (3.-4. mektuplar, s. 25, 26)

Bizlerse, Paris'te, "Saint-Exu"yu özlüyoruz... Neyse ki, bu dostluk orucu kısa dönüşlerle kesiliyor. Hemen Saint-Germain-des-Prés'ye, Lipp'e, A la Dame blanee Pastanesi'ne koşuyoruz.

Bu sonuncu, tartışmalarımızla çınlıyordu. Tarihler uygun düştüğünde, eski pilot, Brest'ten izinli gelmiş denizci kardeşimle buluşuyordu. Kardeşim arkadaşlarını getiriyor, hemen bir tartışma başlıyordu. Denizciler arasında, Albert adında sağlam kafalı, düşünmeyi bilen, pastalara bayılan bir oğlan vardı:

"Küçükhanım!" diye sesleniyordu A la Dame Blanche'ta masaya oturur oturmaz, "Küçükhanım, bize bir tabak babatatlısı getirin."

Babaları kokladıktan sonra:

"Küçükhanım! Şu rom nedir, lütfen?"

"İyi, ama Efendim, baba romu."

"Hayır, küçükhanım, bana kasadaki hanımı çağırır mısınız?"

"

"Hanımefendi, baba tatlısında bu tür şurup kullanılmaz. Bana yöneticiyi çağırır mısınız lütfen?"

"İyi, ama Efendim..."

Yönetici gelir.

"Beyefendi, babalarınızı midem bulana bulana yedim, üstüne bir de hesap pusulası yutamam. Romlu babanız, beyefendi, neye benziyor biliyor musunuz?.. Düpedüz dölüt suyuna. İyi günler beyefendi."

"Olay çıkarmayı sevmem," diyordu daha az gözüpek olan Antoine, "Ama küstahlığın üstün yeteneği savunulur!"

Başka birgün, A la Dame blanche, kız kardeşim Laure'u, Antoine'ı ve beni ağırlıyor.

İzlencede yazınsal öğütler var, derken konu Pitoëff'lerin Champs-Elysées Tiyatrosu'nda oynadıkları Pirandello'nun *Herkese Kendi Doğrusu*'na kayıyor.

Az sonra, pastanede hizmet eden kızların, işittikleri sözlerin şiddetiyle tuzdan yontulara dönüştüğü görülüyor...

Oysa, nasıl da iyi başlamıştı! Paris'e döndüğü için havalarda uçan Antoine, dostlarının gösterdiği sevgiyi göklere çıkarıyordu:

"Ah Rinette, siz bir limansınız benim için!"

"Domuz mu? Ermiş-Antoine mı?"

"Bu kadarı da fazla ama!"

İlkbahar takılmalarımızın verdiği merakla, öfkeli, duygulu, yanakları kızarıyordu.

Tam bu sırada herşeyin tadını kaçırmak üzere Pirandello çıkageldi. Daha adını anar anmaz, Antoine'ın yüzünde beliren bulutu, gözlerine inen sisi gördüm. Balıklarınki gibi azıcık köşelere kaçan, dürüstlük simgesi, kocaman kara gözleri:

"Ah!" diye göğüs geçirdi.

Kız kardeşim bırakıyor, ben kapıyordum sözü: *Güzel Serüven*'i, *Arsène Lupin*'i görmüştük. Ancak, bir sevda yada polis değil de, düşünsel öykü söz konusu olunca nasıl bir bomba düştü ortamıza!

"Hımm!" diye homurdanıyordu Antoine, yüzü gittikçe kararak.

Çok yalın – kopacak fırtınadan habersiz kız kardeşim ekliyordu: "Bu kadar ilgincini bulabilmek için İbsen'e dek uzanmak gerek."

Antoine'ın beti benzi attı:

"Pöfff!" dedi, ıslık gibi bir sesle... "İkisini nasıl kıyaslayabilirsiniz? 'Sizin' Pirandello'nuz kapıcı ağzıyla doğa ötesi felsefe yapıyor."

Birden ağaya kalktı, küçük kaşıklardan biri yere düştü, şıngırtısı tuzdan yontuları uyandırdı. Saint-Germain Caddesi'ndeki vedalaşma biraz gergin geçti.

Neden böyle ansızın öfkelenmişti? İbsen'den belleğimde beni çok duygulandıran *Yaban Ördeği* kalmıştı. Peki, başka bir oyunsal gücün belirmesi kutsal kişilere saygısızlık mıydı? Pirandello'ya ve bizim de aralarında bulunduğumuz izleyicilerinin yaptıkları doğa ötesi felefeye gelince. Geriye şu "kapıcı ağzıyla" nitelemesi kalıyordu. Yutulması en zor olan buydu.

Bunun kendisine de acı verdiğine inanmamız gerekiyordu: Gecenin bir bölümü, yarının Saint-Ex.'inin yalnız düşünsel ve yazınsal değil, toplumsal sorun konusundaki tutumunun belirlenmesine harcandı. Hepsinin başına, pastanede sorulan öğütler eklendi. Sabahın sekizinde getirilen kalın mektup. (5. mektup, s.27)

İnsanın yaptığı işi sevmesi gerekir. İnsan A la Dame Blanche'ta baba tatlıları, dondurmalar yiyerek, felsefe tartışmaları yaparak yaşayamaz. Antoine bir yılda ancak bir kamyon satmıştı. Saurer yöneticileri onu sevimli, ama biraz beceriksiz buluyorlardı.

Ancak, yazınsal evrende yıldızı yükseliyordu. Saint-Exupéry'nin, daha çok bilimle ilgilenen bir yeğeni, bir sürü yazara, soylu bir hanım,[1] bir dost olarak kucak açıyordu. Antoine onun evinde André Gide'i, Ramon Fernandez'i, ilerki basımcısı Gaston Gallimard'ı tanır. Bunlar aracılığıyla da, Paul Valéry'yi, Léon-Paul Fargue'ı ve bütün *Nouvelle Revue Française* takımını... Dergide çalışanlardan biri, Jean Prévost, ayrıca yeni yayınlarla

1. Yvonne de Lestrange, o dönemde (1925-1926), Trévise düşesi.

ilgilenmektedir. Konuşurlarken, genç eski pilotun havacılık özlemiyle yanıp tutuştuğunu görür. Ama hangi sözcüklerle dile getirmektedir özlemini! Ve nasıl bir güçle!

"Bütün bunları yazıya dökmelisiniz?"

"Öyle mi dersiniz?"

Kısa bir süre sonra, *Navire d'argent*'nın (Gümüş Tekne) yazmanlığını yapan Jean Prévost, kurucu-yönetmen Adrienne Monnier'ye genç bir yazarı, Antoine de Saint-Exupéry'yi tanıştırır. *Havacı* başlıklı uzun öyküsü yalnız dergide değil,[2] Adrienne Monnier'nin Odéon Sokağı, 7 numaradaki ünlü kitabevi *Amis de Livres*'in (Kitap Dostları) sıcak ortamında da ilgi çekecektir.

Böyle anlaşılmak, beğenilmek güzel şeydir:

"Mutlu olmam gerekirdi herşeye karşın!" diye bağırır zaman zaman. "Ama neylersin! Akşam taşraya dönmek gerekiyor."

Bu temsilcilik işi onun kadar, biz dostlarına da acı geliyordu. Ben, Antoine'ı tam bir Balzac kahramanı gibi, divitiyle üne, paraya kavuşur, Paris'i, dünyayı ele geçirirken düşlüyorum. – Nitekim, günün birinde gerçekten öyle olacak. Bu ilk başarıdan sonra hemen yazarlık uğraşını seçmeyişine şaştığımda:

"Yazmadan önce, yaşamak gerekir," karşılığını verdi.

Daha önce dile getirdiği bir tümcenin insanı hayran bırakan yankısı:

"Yazmak, bir sonuçtur!"

Yine çevresini kolaçan ediyor. Eski öğretmenlerinden biri Latécoère Ortaklığı'nın yöneticisini tanıyor. Yeni tecimsel posta uçakları hizmete konacak. Yeni pilotlar aranıyor. Antoine, eski çağrının geleceğine yön vereceğini duyumsuyor. Tamam: Yazıhanelere, tecime, kamyonlara paydos!

"Tehlikeye atacak tek birşeyim kaldı," diye açıklayacaktır, açık görüşlülükle: "canım."

2. *Güney Postası*'nın ilk biçimi. Dergının 1 Nisan 1926 tarihli (XI.) sayısında basıldı. Metne, Jean Prévost'nun sunuş yazısı eklenmişti.

Başvuru dilekçesi yola çıkıyor. Ardından, birbirini izleyen veda mektupları. (6. 7. 8. mektuplar, s. 27, 35,36)

Antoine artık uzaklardaydı, biz dostları, ona yazıyorduk. Ben de yazıyordum. Ama yeterince değil. Yeterince hızlı değil. Beklediği yalnızlık karşıtı akışkanı biz üfürükçülerin hazırlayabilmesi için zaman gerekliydi.

Ve mektuplar yolda çakışıyor, bizler, tek başına çok daha hızlı giden seviyi, "dostluk sevisi"nden yeterince ayıramıyorduk. O'ysa bağlantı yeri Toulouse'dan, yeni bir yaşamın ilk görüntülerini gönderiyordu. (9. 10. 11. mektuplar, s. 38, 39)

Antoine'ın derinde yatan doğasının temel izleklerinin, çok daha baskın biçimde boy götermesi için küçük bir uyumsuzluk, küçük bir suskunluk yetiyor. *Karakaygı* (melankoli) "Üstün yeteneğin doğurduğu bedensel özgürlük," der Goethe; yaşamın yarattığı sarsıntılar karşısında bir talihsizlik olan bu ozan kırılganlığı, gökten gelecek birtakım sesleri yakalamaya izin verir; alıngan *yalnızlık* yada onun deyişiyle, "hemen hemen harikâ" yalnızlık; yana yakıla "yaşamın anlamı"nı arayış; *doğa*yla kurulan epey itiş kakışlı yoldaşlık: havanın etkisi, öğelerle savaş, güldükleri zaman yaşanan uçsuz bucaksız gevşeme. O zaman, dört bir yandan gizli alay ve sevinin fışkırışı. Her zaman herşeyden daha güçlü olan *uğraş*'ın, ilerledikçe artan *tehlike*'nin çağrısı.

Bunu dile getiren mektup öylesine etkili ki, Antoine bile orada, aslında hiçbir doğaötesi korku duymadığı *ölüm*le ilk değinmeyi görüyor:

"Doğmak gibi birşey bu."

Ve sıksık sözünü ediyordu.

Ama bu kez, ansızın boy gösteriyor: Tanımlanması olanaksız, yeni bir kavrama gücü, yeni bir anlak."

Tıpkı, çok tehlikeli bir adımı atmazdan önce, çok gerilerde kalmış *çocukluğu*'na gerileyişi, hız alışı gibi: "Küçükken kurduğum yolculuğa çıkış düşlerini anımsatıyor bana."

Başka bir öbür dünya ona yine ölüme benzer gözüküyor. Onun kadar sımsıkı kapalı, içine girilmez. Yürek evrenidir bu: "Bir yü-

zü anımsatıyor bana... dalgınlığın tam olarak başladığı anı duyumsadım." Dün, gökle yer arasında bir köşeye *karaladığı yakıt kesikliği. Düşüşü önlemek olanaksız* sözlerinin yaşandığı an. Kaygının yüreğe saplandığı an. (12. 13. mektuplar, s. 40, 42)

Antoine'ın insansal, şiirsel tınısını, bir Stradivarius kemanıyla kıyaslarsak, *ruh*unun nitcliğinden geldiğini söylememiz gerekir. O değerli çalgıdaki gibi, titreşim yuvasının yerli yerine oturtulması sonraki herşeye olanak verir. Tellerin, kolun, yayın inanılmaz baskısına, bu sıradışı sınava "ruh" destek olmakta, onu bir ezgiyle taçlandırmakta.

Ama kalın tel her zaman yanıt vermeyebilir. Daha şimdiden büyük bir sanatçı olan Saint-Exupéry'nin yorumuna yer yer başka bir eski dostla, taşrayla ilgili parlak, alaycı çeşitlemeler katılır. "Tonio bir taşralıdır," derdi Léon-Paul Fargue. Aradaki bağ toz olup gitse bile, duygusal izi kalıyordu.

Zaman zaman gerçek bezemler serer önümüze. Her birinde ayrı bir yıldız, yerel baleler Küçük gazete satış kulübesini, Toulouse'lu şube görevlisini, İspanyol kiracı Pepita'yı görürüz. 1 Ocak'ın ışıldadığı küçük Endülüs kenti tam karşınızdadır. İşte Alicante'nin bütün Carmen'leri, Perpignan'ın çerçileri. (15. 16. 17 18. mektuplar, s. 45, 47, 49)

Antoine şimdi artık Dakar'a düzenli seferler yapmaktadır; uçakların, motorların durmuna karşın; Arapların düşmanlığına karşın. Kimi kabileler henüz devlete boyun eğmemiştir. Uçaklara ateş açarlar Pilotları tutsak eder, salıvermek için para ister, işkenceye sokarlar.

Eskiden ortak yaşam ona ağır gelirdi: "Özgür olmaya çok gereksinmem var " Şimdiyse, arkadaşlarının tepesinde dolaşan tehlike gözünü yummasını engelliyor. Bir yarı-savaşın üstünde uçuyorlar, Afrika'da yeşeren yakın dayanışma sürüp büyüyecek. Antoine'ın, "Saint-Exu"nün çizgileri bu kardeşlik içinde eriyecek, bundan böyle destansı nitelik kazanacak başka çizgilere sinecek.

Kısa bir süre sonra atanacağı Juby Burnu'ndaki tahta bir kulübe onu beklemektedir; bir İspanyol kalesine yaslanmış olarak;

çölün tam ortasında, ayaklanma bölgesinin göbeğinde yeralan bir konaklama noktası. 'Razular'ın ateşi altında onarılan uçaklar. Mağriplilerle savaş yada antlaşmalar. İlerki bağlaşıklar, İspanyolların inandırılması.

"Umutlarla dolu bir Yeniyıl!" diye bağırıyordu büyüleyici 1 Ocak 1927 gecesi. İki gün sonra -ayın 3'ünde- ağlayarak tutulan nöbet, bir türlü gözünün önüne getiremediği, sağa sola sallanan, ayrışan yüzü: "Esen yellerin oyuncağıyım... Bir türlü tanıyamıyorum kendimi..." Ancak, şövalye gibi giyinip kuşanan Saint Ex'in yerinden kalkıp Mağriplileri yatıştırmaya gidebilmesi için, liseli oğlanın, soylu delikanlının, küçük prensin uyumaları gerekir. (19. 20. mektuplar, s. 51)

1929 ilkbaharında, Afrika ele geçirilmiştir. İki yıl yetmiştir. Daha şimdiden bir sürü tanıklık, anlatı yağmaktadır. Saint-Ex'in Juby Burnu'nda çağrıştırdığı imge, bir ortaçağ kahramanıdır. Agadir'le Cisneros arasında, yetkeye baş kaldırmış kabilelerin bölgesinde. Gümbürdeyen gökyüzünden uçaklarının gelip gitmesini isteyen bir kahraman. Onların güvenliğini sağlayabilmek için herşeyi yapan. Çölün ortasındaki konaklama yerinde tek başına; tahta kulübesinde; hani şu ünlü yatak odası giysisiyle:

"Nasıl da keşiş gibi yaşıyorum!"

Keşişten önce, takımbaşı. Uçakla, deveyle, yaya, bin kez canını tehlikeye atışı. Kanlı savaşlara girişerek yada sayısız görüşmeyle yollarını şaşırmış pilotları kurtarışı, kurbanlara ağlayışı. Düşmanlarını dize getirişi yada yenişi, İspanyolları yardımın ivediliğine inandırışı. Savaşçıdan çok göz kamaştıran bir kahraman. Bu haçlı seferinde, bütün cepheler düştü.

Bunun üzerine, Saint-Exupéry Fransa'ya dönme izni aldı. Kendininkinin ardından, kümesinin, takımının birliğini de sağlamadı mı? Paris'e döndüğünde, bu yeni havayolunun ilk kurbanlarına adanmış *Güney Postası*'nın elyazması kucağındadır.

Aşılması gereken bir aşama daha vardır.

Paris'e döndüğünde, Antoine Arjantin Hava Postaları yöneticiliğine atanır. 1929 sonbaharında, Buenos Aires'te olması gerek-

mektedir. Yeni havayolunun Ateş Toprağı'na dek uzatılması, yaratılması gereklidir. Gelecek işi budur. Antoine açısından Atlas Okyanusu'nun ötesine sıçrama, ışınımının uyumlu eğrisi, henüz eksik olan altın oktur: başarı.

Saint-Ex'in başarılarının anlatısı, arkadaşlarıyla dostlarının oluşturduğu çemberin dışına taşar, bilinmeyen kişilere, yabancı illere ulaşır. Onbeş yılda, savaş ve o acımasız kutsallaştırma da aralarında olmak üzere, havacılık destanı tam bir söylenceye dönüşecektir. Kitapları ödüllendirilecektir. *Gece Uçuşu, İnsanların Dünyası, Savaş Pilotu, Bir Savaş Tutsağına Mektup, Kale* yalnız yazın çevrelerinde değil, halk arasında, dünya çapında büyük bir utkuya erecektir.

Ve görünüşe göre, dalgın *Küçük Prens*, kazandığı bu ünde bile son bir koparıp alma sezinlemiştir. (21. 22. 23. 24. 25. mektuplar, s. 53, 55, 58)

Renée de Saussine

Mektupların yazıldığı dönemde Antoine de Saint-Exupéry'nin düşüncesinin izlediği tartımı olduğu gibi korumaya özen gösterdik. Noktaya virgüle aldırmıyor, tümcesi noktalamasız patlıyor, sorguya çekiyor. Hani altlarındaki safkan Arap atının içgüdüsüne, doludizgin gidişine ayak uyduran biniciler gibi.

(1.)

Rinette,[3]

Gerçekten bağışlanmaz derecede dalgınım öykünüz hâlâ cebimde, ama sevimli bir köşenin resmini unutkanlığıma borçluyum, dolayısıyla hiç pişman değilim.

Pazar günü sonunda özür dilemek üzere telefon etmek istedim, ama evde değildiniz, Madam de Saussine'den yasınızı öğrendim. Rinette size ancak eski dostluğumu sunabilir, bütün gönlümle yanınızda olduğumu söyleyebilirim.

Dün akşam yakışıklı Eusebio'nun kazandığı utkuya tanık oldum. Tıkabasa dolu bir salona çan kulesinden daha sivri dağları nasıl aştığımızı anlatıyordu. Yiğitliğini önemsiz birşeymiş gibi anlatıyor, yaşlı hanımlar tiril tiril titriyordu. Anlatı yeterince iyiydi, ama ah Rinette, ah betimlemeler... göğe yükselen "yüce doruklar"a, gündoğumuna, günbatımına birer reçel, akide şekeri rengi veriyordu. Göstergeler pembeye, ufuk çizgileri süt beyaza, kayalıklar da altın sarısına boyanıyordu güneşin ilk alevleriyle. Görünüm yemeğe benziyordu. Onu dinlerken öykünüzün ölçülülüğünü düşünüyordum. Çalışmak gerek Rinette. Her nesnenin özel öğesini bulup ortaya çıkarıyorsunuz, bu da ona kendine özgü bir can veriyor. Eusebio'da nesneler soyut kalıyor. Birer "Doruk, Günbatımı, Gündoğumu" hepsi. Araç-gereç odasından çıkmış gibiler. Betimledikçe kişiselliklerini yitiriyorlar.

Yöntem kötü yada bakış açısı yok. İnsanın yazmayı değil, görmeyi öğrenmesi gerekir. Yazmak bir sonuçtur. O'ysa bir nesneyi alıp güzelleştirmeye çalışıyor. Nitelemeler birer kat boya. O, asalı ortaya çıkarmıyor, keyfi süslemeler ekliyor. Bir göstergeden

3. Tarihsiz. Büyük olasılıkla 1923 sonbaharı.

sözederken Tanrı'dan, açık mordan ve kanatlardan dem vuruyor. Dolayısıyla birbiri ardından büyüyor, duygulanıyor ve ürküyorsunuz. Anlatım oyunu bu. İnsanın kendi kendine "Şu izlenimi nasıl veririm acaba?" demesi gerekir. O zaman nesneler sizde uyandırdıkları tepkiden doğarlar, derinlemesine betimlenirler. Ama bu artık oyun değildir.

Size Eusebio'dan sözediyorum çünkü onun kusurları sizdeki geliştirmeniz gereken nitelikleri ortaya çıkarıyor. Hep bir izlenimden işe başlayın. Bunun aptalca olması olanaksızdır. O zaman anlatınızda bir iç bağ bulunur. Uç uca eklenmiş parçalardan oluşmaz.

Dostoyevski'nin en tutarsız tekli konuşmalarının insanda nasıl bir gereklilik, mantıklılık izlenimi uyandırdığına, nasıl desteklendiklerine bakın. Bağ içerdendir. Ve daha başka bir sürü yazarın tinsel dünyaları hemen herkesin hoşuna gidecek kişilerinin, yüzeysel mantığa karşın, sözleriyle davranışları ne kadar keyfidir anımsayın. Bunlar Eusebio'nun dağları gibi kurmaca yapılar. Herhangi bir kişiye birtakım nitelik ve kusurlar yakıştırarak ve bundan bir roman çıkararak değil, gerçekten duyumsanmış duyguları dile getirerek yaratırız yaşayan yazın kişisini. Sevinç gibi yalın bir duygu bile kahramanınızın "neşeli" olduğunu söylemekle yetinmek istemiyorsanız, son derece karmaşıktır. "Neşeli" demekse bireysel bir durumun dışında hiçbirşey anlatmaz. Hiçbir sevinç öbürüne benzemez. İşte bu ayrımı, sözkonusu neşenin özel yaşamını dile getirmek gerekir. Ama bilgiç de olmamalı, sözkonusu sevinci açıklamaya girişmemeliyiz. Onu bireyin tepkileriyle, yarattığı sonuçlarla anlatmalıyız. O zaman adamın "neşeli" olduğunu söylemeniz bile gerekmez, tıpkı duyduğunuz ve hiçbir sözcüğün anlatamadığı sevinç gibi o da kendi bireysel yaşamından fışkırır. Kahramanınızın neşesini dile getirmek için sevinç sözcüğünün yeterli olduğunu düşünüyorsanız o sevinç yapaydır, sizin de söyleyecek sözünüz yok demektir.

İçimde gülünç oluyormuşum gibi bir duygu var, onun için kesiyorum. Bu mektubu yazdığım küçük içkievinde, kendi kendine

çalışan bir piyano çevreye duygusal bir ezgi yayıyor. Kasada oturan kız bir sağa bir sola sallanıyor. Hiçbir arzusu kalmamış işveren esniyor. Görevli oğlan öksürerek çevremde dolanıyor, çünkü ben son müşteriyim, onun da uykusu var – iç karartıcı bir hava. Kendimi gereksiz duyumsayıp kalkıyorum.

Geçen gün bana çaldığınız Bach parçaları için teşekkür etmedim. Teşekkür etmeyi pek beceremiyorum, ama çok büyük haz verdiniz bana.

Rinette, oğlan gelip karşıma dikildi, elindeki peçeteyi süpürge gibi sallıyor.

Bu durumda, hoşçakalın Rinette.

Antoine

(2.)

Dompierre-sur-Besbre

Rinette yazdığım küçücük kahvenin kâğıdını bağışlayın. Bir karış önümü görmeme izin vermeyecek kadar yoğun bir kar fırtınasından ötürü sığındığım eski günlerden kalma bir han burası.

Güzelim beyaz şapkamla bir hacı adayına benziyorum.

Gezip dolaştığım şu küçük kasabalar son derece garip. Arkadaşlardan biri arabasıyla Montluçon'a beni görmeye geldi, birlikte dolaştık. Dün akşam saat dokuzda buraya vardığımızda yöre gençliğinin belediyede büyük bir gösteri hazırladığını öğrendik. Gösteriye gittik. Böylece daha ilk adımda Dompierre-sur-Besbre halkı tarafından kucaklandık. Şişman bir bakkal hanımla eczacı arasına sıkışıp, beş dakikada tenorun küçük adını, belediye başkan yardımcısının kızının çılgınlıklarını, yöre halkının vurgulama biçimini öğreniverdik. Ne büyük güven. Her yurtsever dörtlükte bu hava içinde ürperdik. Yürürlükten kalkmış sevimli sözlüğüyle ancak burada bulabileceğimiz eski duygular. "Cermenler", "savaşçı barbarlar", "dönek imparator" Ninelerimizin takılarını görünce duygulandığımız bir eskiciye gidişimiz.

Ve bütün borazanlarıyla bir bando, Rinette! Üflemeli çalgıları öttüren sivilceli gençler. Güçlü bölümlerde insan yanakları için kaygılanıyordu.

Elektrik kesintisi, mumlar, kısık gülüşler, sahnedeki oyuncuların kendi aralarında konuşmaları ve salondaki ana babaların "Ah, sen misin Marcel!" "Evet... sakalım düşüyor!" Sakalı ailecek yerine oturtuyoruz. Ve Rinette, bakkal hanımla, eczacıyla paylaştığımız gizler...

Rinette, Dompierre'i apansız yakaladığımız için hoşnutuz. Gardan çıkıp yüzümüzde bir göçmen yönetici gülücüğü, doğruca altın arslan konukevine girmediğimize seviniyoruz.

Arkadaşım uzağı göremediği ve geceleri her türlü yansımayı hayvan sandığı için Roanne'a dek ona eşlik ettim. Uyuyan küçük yerleşim birimlerinden geçip şimşek hızıyla geri götürdüm onu. Birbiri üstüne yığılmış alçak evler. Roanne'a varışımız nasıl da iç karartıcı oldu. Önce, ufukta büyük mü büyük bir fabrika, cetvelle çizilmiş kocaman camlı kapılar, arkalarında sert bir ışık. Ardından bir, sonra bir fabrika daha. Yağmur yağıyordu, saat sabahın ikisiydi ve o fabrikalarla araba fenerlerinin önündeki madensel su birikintilerinden başka birşey görünmüyordu. Sonra hisar gibi yüz metrede bir gaz lambasıyla aydınlatılmış dış mahalleler. Ardı arkası gelmeyen dört köşe evler. Zaman zaman üstünde "bisikletçi" yazan sıvaları dökük bir dükkân. Ortalıkta kimsecikler yok. Sonunda beni Dompierre-sur-Besbre prensliğine döndürecek treni beklerken uyuyabileceğim gar önündeki konukevi. Roanne... doğrusu tam kendine yakışan iç açıcı ve güleryüzlü sesleri var bu kentin adının.

Kar durdu. Hava açık. Sizin yüzünüzden mi? Yarın Montluçon'a dönüyorum. Bütün kent tek bir caddeden oluşuyor -Courtais Caddesi- akşamın beşinde Bulogne Ormanı'na gider gibi bu caddeye gidiliyor. Bir sürü fingirdek kızın yanında yörenin jigoloları bisiklete binmiş, kazaklı oğlanlar yürüyor.

Geçen cumartesi Montluçon'da bir dans salonunun bulunduğunu öğrenip gittik. Montluçon'da dans salonu eğlenceli olmalıydı...

Ne yazık ki, hayır. Ne barmen, ne kokteyl, ne de caz. Anaların sert bakışları altında *vals yapılan* bir ilçe eğlencesi. İnsanlar birbirlerine "Ya hanımınız? Ya küçük kızınız nasıllar?" diyordu. "Hanımlar," dört duvar boyunca sıralanmıştı. Muhafız alayı. Kendi aralarında mırıl mırıl konuşuyorlardı. Ortada, bisikletli oğlanların kollarında gök mavisi yada pembe entarili "kızlar" dönüyordu. Analar yargıcılar kurulu gibiydi. Bisikletliler naftalin kokan kaskatı takımlarını çekmişti. Karşılaştıkları her aynada kendilerine bakıyorlardı. Yaka boyunlarını acıttığından gömleğin kollarını çekiştiriyor, boyunlarını oynatıyorlardı. Mutluydular.

Tek başıma Argenton-sur-Creuse'e gittim. Hayranlık verici küçük bir kasaba. Kentin tek gürültüsü dört saatte bir oyuncak gibi dolaştırılan buharlı tramvay. Hava olağanüstüydü, sağda solda dolaştım. Her berberin, sütçü ve meyvecinin önünde insanın yüzüne temiz bir hava dalgası çarpıyordu. Sonunda eski bir taş köprünün korkuluğuna oturdum. Şapkamı yanıma koydum, içimi sınırsız bir özgürlük duygusu kapladı. Şapkamın içini de – şu an Amerika'ya doğru yüzüyor. Ağır ağır uzaklaştığını, zekice bir dönüş yapıp gözden yittiğini gördüm. Hiç kızmadım, bir keder kapladı içimi.

Gidip yenisini satın aldım. Şapkacı aynı zamanda modacıydı. Küçük çelebi bir kızdı. Bir masanın üstüne oturup gönlünü çelmeye giriştim. Kırk yıllık tanıdıklarımmış gibi "teyzesi"nden, "yeğeni"nden sözetti bana. Yakından ilgilendim. "Yaşlı mı teyzeniz?" diye sordum. "Yok canım!.." Teyzesinin genç olduğunu bile kestirememiştim! Başka soru sormadım, "evet..." dedim, herşeyi anlamış gibi. Sonra trenime yollandım.

Burada ayrılıyorum Rinette, Moulins'e gidip bu mektubu atacağım. Bana, Montluçon Postanesi'ne iki satır yazmalısınız. Yazar mısınız? Madem Saint-Guillaume Sokağı bu kadar uzak.

Madam de Saussine'e en derin saygılarımı iletin ve siz de sevgili Rienette, zaten bildiğiniz derin dostluğuma inanın.

Antoine

(3.)

RESİMLİ MORVAN: *Eski kulübe. [Antoine de Saint-Exupéry'yle X'in (Eusebio'nun) ortak posta kartı.]*

Sevgili Rinette,

Öğle yemeğindeyiz. Seni çağırmak istiyorduk, ama pek rahat olmaz. Yazık, çünkü rastlantıyla Eusebio'nun keyfi yerinde.

Antoine

Az önce ateşle oynarken parmağını yakan ve tatlı Rinetta, hastabakıcı olarak burada bulunursanız pek sevinecek Antoine için de aynı şeyi söyleyeceğim.

Eusebio

Eusebio yazdığı tümceden pek hoşnut kaldı: Görseniz nasıl burnu havada...

Antoine

Şu sersemce şeyi yazabilmek için Antoine kartın adres bölümüne taştı. Dolayısıyla tutarsızlığı yıkımımıza yolaçtı. (40 santim)

Eusebio

Sevimlilik sırası bende: Neler yapmazdık ki sizin için.

Antoine

Antoine övünüyor. "Öğle yemeğindeyim," dedi. Oysa doğru değil: Bekliyoruz – hem de nicedir.

Eusebio

Evet, ama içiyoruz.

Antoine

(4.)
RESİMLİ MORVAN (II):
Chastellux Şatosu. Genel görünüş.

Öbür -sevimli- kartı ben seçmiştim. – Bu -gösterişli- kartıysa Eusebio.

Kartları üstündeki "foto"ya göre seçen şu avanağı görüyorsunuz değil mi? Sofraya oturuyoruz.

Antoine

Eusebio yazdığım tümceden ötürü bana darıldı. Bu da bana size yazabilmek için bir sürü yer bırakıyor.

Antoine

A. kendisini uğraştıran şu yaz ödevi yüzünden tavşan ezmesini mideye indirmeyi unuttu.

Eusebio

Eusebio tavşan ezmesi yüzünden kız arkadaşlarını bırakıyor. Bunda övünecek birşey yok.

Antoine

Herşeyin zamanı var! Şu kocaman tüylü yaratığın çatalı kapmak üzere dolmakalemi bırakıp yemeğe yumuluşunu görseydiniz...

Eusebio

Bu kez ben Eusebio'ya küsüyorum. Hiç iyi yetiştirilmemiş. Şimdi artık şu ayaktakımı kartının arkasına yazmakta hiçbir sakınca görmüyorum. Rinette, gerçek bir sığınak olan Saint-

Guillame Sokağı'nı düşünmek dostluğunuz için size teşekkür etmek üzere barışıyoruz.

Antoine

Zavallı Cevizkafa, bulabildiği *gerçekten* usa uygun tek şey bu oldu. – Siz değil elbet, o Cevizkafa!

Eusebio

(5.)

Büyük Merkez Oteli
Bonnyaud Alanı
GUERET (Creuse)

Guéeret, hiçbirşey bilmediğim 192...

İki satır gönderiyorum size, Rinette. Sanırım yanıt vermeyeceksiniz...

Anlatacak pek birşeyim yok, çünkü yaşamım olabildiğince hızlı döndüğüm dönemeçlerden, hepsi birbirine benzeyen konuk evlerinden ağaçları süpürgeyi andıran şu kasabanın küçük alanından oluşuyor.

On dakika sonra ikiyüz kilometrelik bir yolculuğa çıkıyorum.

Çalıştım, düşünebiliyor musunuz ve belki de nedeni sizsiniz, iş danışmanım... Beni bile hayran bırakan bu öyküyü size okumak için yanıp tutuşuyorum! Sevilmesi gerek yoksa bir daha kalemi elime almam.

Biraz canım sıkılıyor: Paris uzak. Tam bir suskunluk sağaltımına girdim.

Belki aslında bu sürgünüme acıyorsunuzdur.

Eski dostunuz Antoine

(6.)

Paris

Sevgili Rinette,

Madam dö ' 'nün romanını geri getiriyorum. Mektuba, roman hakkında düşündüklerimi ekliyorum. Kusurların yanında iyi şey-

ler olduğu için kusurlardan sözediyorum, yoksa uğraşmazdım. Ayrıca bu kınamaların hepsi kişisel, pek çok insan yazın konusundaki görüşümü paylaşmayabilir. Bu da hiç umrumda değil.

Pirandello konusunda biraz sert konuştuğumu duyumsadığım için epey canım sıkıldı. Üstelik son derece tatsız laflar ettim. Hele şu "kapıcı ağzıyla doğaötesi" sözünü hiç sindiremiyorum. Hiç hoş değildi. Ama Pirandello konusunda o kadar çok kullandım ki, alışkanlıkla dilimin ucuna geliverdi. Ardından içimi kaplayan müthiş bir çam devirme duygusu.

Şimdi size düşüncemi açıklamalıyım, çünkü bu herşeye karşın önemli bir sorun, geçiştirmeye hakkımız yok. Ben düşünleri tenis topu yada züppe toplantılarının sakızı yapamam. Züppelikle uzaktan yakından ilgim yok. İnsan düşünme oyunu oynayamaz. Konuşma rastlantıyla yürekten bağlı bulunduğum bir konuya gelirse hoşgörüsüz ve gülünç olup çıkıyorum. Eusebio da haklı olarak benimle tartışılamayacağını söylüyor. Şu "kapıcı ağzıyla doğaötesi" lafını beğenmese de, kızdığıma hiç pişman değilim.

Çünkü Rinette -yazın sorununa elatmazdan önce- İbsen gibi bir yazarı Pirandello adında biriyle kıyaslamaya hakkımız yok. Bir yanda en yüce şeylerle ilgilenen bir insan var. Bu adamın toplum içinde bir yeri, tinsel bir işlevi, bir etkisi oldu. İnsanlara anlamak istemediklerini anlatmak üzere yazdı. İnsanların iç dünyalarıyla ilgili sorunlara o arada da, bence harika bir biçimde kadın sorununa el attı. Son olarak İbsen başarılı olsun olmasın, bize yeni bir loto oyunu değil, bir besin hazırlamaya uğraşıyordu. Yapıtı insanca bir düzlemde geçer. En azından iç yaşamınızın yaşamın önemli yanı olduğu inancındaysanız, dile getirdiği doğruyla da yanılgılarıyla da doğrudan ilgilenirsiniz.

Öte yandaysa belki ilginç bir tiyatro adamı olan Pirandello var -bundan da az sonra sözedeceğiz- bu adam züppe insanları eğlendirme ve onlara şimdiye dek siyasetle, genel düşünlerle ve birbirlerini aldatma oyunlarıyla yapageldikleri gibi, doğaötesi felsefeyle oynamalarını sağlamak üzere yaratılıp yeryüzüne indirilmiş. Bu oyun, briçten daha sersemce değil. Ancak, İbsen'le arasında

koşutluk kurmaya hakkınız yok. Ibsen ne kafanızı karıştırmak istiyordu, ne de sizi eğlendirmek. Bize doğru saydığı şeyleri anlatmaya çalışıyordu. O zamansa yazar yazdığı ne olursa olsun yapıtını aşıyor.

Bu yaptığımın kişisel bir suçlama olmadığını anlayın... Savunduğum bir yazınsal görüş de değil bu -öyle olsa bu kadar şiddet göstermem kendini beğenmişlik olurdu- bir aktöre sorunu bu.

Pirandello'nun değerine gelince, yarattığı için gönül borcu duyduğunuz şeye güvenmiyorum ben. Kanıtlarımı sıralayacağım.

I. Doğaötesi bir sorunu sahneye taşıma gözüpekliği – bunu yapan ilk o değil. Lenormand gibi daha başka bir sürü ahmak bu işe ondan önce el attı.

II. Konunun özgünlüğü – el kitaplarına yakışır sıradan bir konu bu. Felsefe bölümü öğrencisi, derslerini pek iyi sindiremeyen, herşeyi birbirine karıştıran, onyedi yaşında bir oğlan boyundan büyük işlere kalkışıyor. Dış dünyayı yadsırken soylu bir övünç duyuyor. (Yalnız, elkitabından, varoluş sözcüğünün anlamını öğrenmeyi unutmuş.)

III. Konunun yaratacağı ilgi – Pirandello'nun oyununda bundan iz yok: Ya felsefeye bile girmeyen sıradan bir düşünceye savruluyor yada hiçbir anlam taşımıyor.

a) Beylik düşünce: Bizde değişik duygular uyandırdıkları, bir birey karşısındaki insan için yarattığı tepkilerin toplamı olduğu için dostlarımızın herbirinin gözünde değişik kişi olduğumuzu Pirandello'dan önce de biliyordunuz – tıpkı bir masanın, nesnel açıdan, bizde uyandırdığı görsel-duyusal tepkilerin toplamı oluşu gibi. "Kendi içinde masa"nın "kendi içinde varlığı"nın bilincine varamadığımız açıktır. Pirandello'dan önce de herhangi bir olayın on tanığının ayrı tanıklık yaptığını biliyordunuz. Bu da doğaötesi bir sorun değil.

b) Ya Pirandello'nun sorunu gerçekten doğaötesi bir sorun, "kendi içinde doğru"yu ele alıyor, ama burada yanlış ortaya konduğu için, bir anlam taşımıyor:

Daha yalın benzer bir sorunu, örneğin şu bizim masanın, başka bir deyişle dış dünyanın varolup olmadığı sorununu ele alacağım. Masa, "kendi içinde" var mı, yok mu? Burada yapılması gereken iş ikiye bölünüyor.

1) "Varolmak", "olmamak" derken ne anlatmak istediğinizin belirlenmesi. "Varlık-varoluş" teriminin kesin çizgilerle tanımlanması. Dış dünyanın varolmadığı sonucuna ulaşsanız bile, bununla, insanın masaya çarpmayacağını anlatıyor olamayacaksınız. Burada "varolma"nın çok özel bir anamı var.

2) Sorunun çözümü.

İşin ilk kesimi belki en zoru, çünkü insandan büyük bir soyutlama alışkanlığı istiyor. İşin bu yanını görmezden gelirseniz, daha sonra söyleyeceklerinizin hiç anlamı kalmaz. Pirandello'ysa, doğru konusunda yapmış bu savsaklamayı. Zaten başka türlü davranamazdı. Böylesine soyut, böylesine görüntüye dökülmez birşeyi sahneye nasıl taşıyacaksınız? Onda sorun ele bile alınmamış. Dolayısıyla, oyunun bir anlamı olmuyor.

Dahası var: Ele alsaydı doğru tanımını görmezden gelmek zorundaydı.

Gerçekten doğaötesi sorundan oyunsal coşkuya ancak kendinizi kandırarak, duyguyla ilgisi bulunmayan şeyleri duygusal dünyaya aktararak, sözcükleri birbirine karıştırarak geçebilirsiniz. Dış dünyanın belki de varolmadığını öğrenince "duygulanan" öğrenci, varolma sözcüğünün anlamı konusunda kendi kendini kandırıyor demektir. Yürüyüp duvardan geçebileceğine yada en azından kesin çizgilerle belirtmediği birşeyi öğreneceğine inandığını söylüyor. Bu incelemenin kılgısal verileriyle, günlük yaşamıyla ilgili olduğuna inanıyor. Bunu da sözünü ettiğimiz düzmece coşkuyu, uyduruk başdönmesini duyumsamak için yapıyor.

Kusurun nerede olduğunu görüyor musunuz? – tam anlamıyla asal bir kusur bu. "Doğru", "varoluş" sözcüklerinin herkesçe benimsenmiş tanımına doğaötesi görüşteki son derece soyut tanımı uyguluyorsunuz. Bu ikisi aynı sorun değil. Böylece, duygusal de-

neyim düzleminde doğru oldukları için alt üst edilmemeleri gereken kavramların altını üstüne getiriyorsunuz.

"Masa vardır," dediğinizde, "Çocukluğumdan beri kimi koşullarda gerekçelerine 'masa' adını verdiğim birtakım tepkiler duyuyorum," demek istiyorsunuz. Bunun artık doğruluk yada yanlışlıkla ilgisi yok: Bir olgu bu. Masanın bu varlığını yadsıyamazsınız.

Doğaötesindeyse bu varlığı başka türlü tanımlarsınız, çünkü artık aynı nesne sözkonusu değildir, (doğaötesi anlamda) masa üstünde düşünürken varacağınız sonuçlar (günlük dildeki) masaya uyarlanamaz, buradaki tiyatro oyunu tanımlarını görmezden gelerek bunları geçerli saymaya dayanıyor. Böylece izleyicinin bütün beylik kavramlarını allak bullak ediyor alabildiğine başını döndürüyorsunuz.

Buysa düpedüz hile. Üstelik ustaca da değil, çünkü herhangi bir felsefe yada matematik bölümü öğrencisi sözkonusu karıştırmayı belki yüz kez yaşamıştır. Pirandello "doğru" sözünün değişik anlamlarıyla tam bir Rus salatası yapıyor, ben de bunu ilginç bulmaya yanaşmıyorum. Alaycı, herkesten üstün ve kuşkucu kılmaya çalıştığı düzmece kahramanıysa tam bir salak. Kavrayışlı bir insanın birinci niteliği başkalarının dilini anlamak ve onlara bu dilde seslenmektir. Bu oyunda kimse ne dediğini bilmediğine göre, bu iş daha bilmem ne kadar uzayıp gidebilir.

IV Birtakım küçük kadınların öykülerindense sahneye doğaötesi bir sorunu taşımayı göze almayı beğeniyor gibisiniz. Ben de beğenmiyorum. Küçük kadınlar, en azından, kibarlar dünyasına bakıştır. Kibarlar dünyasında yaşayanlar doğaötesi felsefeyle ilgilenmek istiyorlarsa, gidip kitap alsınlar ve çalışsınlar. Ama onların aradıkları doğaötesi felsefeyi anlamak değil. Bu belli bir çabayı gerektirir ve karşılığında *düşünsel bir haz* verir. Onlarınsa böyle bir haz umurlarında bile değil. Onların istedikleri hiçbir konuda hiçbirşey anlamamak, bütün kavramlarının alt üst oluşunu duyumsamak. O zaman: "Ne garip..." derler ve hafifçe ürperirler.

Pirandello sorununu neden önemsediğimi anlıyor musunuz? Bunun niçin sıradan bir oyunun eleştirisini aştığını anlıyor musunuz? Bir tür aktöre sorunu bu.

Kibar insanlar dünyası birkaç yol önce zavallı Einstein'e el atmıştı. Artık hiçbirşeyi anlamamak, büyük bir karışıklığa gömülmek, "bilinmeyenin kanat sesini duyumsamak" istiyorlardı. Onlara göre Einstein bir tür Hind fakiriydi. Ve bütün o, doğru yada yanlış, ancak matematik düzleminde anlam taşıyan verileri, daha başka Pirandello'lar bile bile yaratılan bir karışıklıkla ortak bilgi alanına taşıyorlardı. Ve kibarlar dünyası yaşamaya ara vermişti. Sanki Einstein gelip onlara Concorde Alanı'ndan Bastille'e uzanan doğru yoldan daha kısasını öğretecekmiş, duvarın içinden geçmeyi yada zaman içinde geriye gitmeyi göstereccekmiş gibiydiler.

Bu bana güzel bir yolculuğu anımsattı: Savaş öncesi komutan yardımcısı olan bir komutanın eşi çekingen bir dükkân sahibiydi. Kompartmanın köşesinde çorap yamıyor, "Hanımefendilerinin günü güzel geçsin..." deyip duruyordu. Yerinde duramayan bir teğmen hanımıysa ona şöyle tepeden bakarak Einstein'ı açıklıyordu.

Görülesi birşeydi.

Görüyorsunuz ya, Rienette, insan düşüncesinin doğruluğunu ancak sürekli bir sıkıdüzenle sürdürebilir ve bu elimizdeki en değerli şeydir. En değerli şey olması gerekir. Oysa insanların belleklerini geliştirmeye, bilgilerini konuşma becerilerini arttırmaya çalışmalarına karşın anlama yeteneklerini işlemeyi hemen hiç düşünmediklerini saptayabilirsiniz. Doğru akılyürütmeyi çalışır, ama doğru düşünmeye aldırmazlar. Bu ikisini birbirine karıştırırlar.

İşte bu yüzden insanları anlamaya çabalayan İbsen'i sevmek Pirandello'nun da bütün insanların da kendilerini düzmece başdönmelerine kaptırmalarını önlemek gerekir: Buysa zordur. Karanlıkta kalan aydınlık olana oranla çok daha iç gıcıklayıcıdır. İnsanlar herhangi bir görüngüyle ilgili iki açıklamadan gizli olanı

benemsimeyc yatkındırlar. Çünkü öbür açıklama, doğru açıklama yalındır, insanın tepe tüylerini dikmez. Aykırı söz gerçek açıklamadan daha çekicidir, insanlar da onu yeğler. Bu dediğim çok geneldir. Bir sürü yanlış yargı bu gereksinimden kaynaklanır. Anlamak değil, duygulanmak üzere birtakım düşünler edinme gereksinmesinden.

Bu işi daha da ileri götürebiliriz. İnsanları şaşırtan, gönüllerini çelen şeyin düzmece çıkması olasılığının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Birşeyi anlayabilmenin gerektirdiği temel nitelik bir tür kayıtsızlık, kendi benini unutmadır. Kibarlar dünyasındaki insanlarsa bilimi, sanatı, felsefeyi yosmaları kullandıkları gibi kullanırlar. Pirandello da bir tür yosmadır...

Bu mektuptan ötürü beni bağışlayın Rinette. Sakın bana kızmayın. Size "kapıcı ağzıyla doğaötesi felsefe"den sözettiğim için bağışlayın. Ben bu sorunların kibarlar dünyasına sakız olmalarını istemiyorum.

Onları çok önemli sayıyorum. Çelişkili tümcelerin ardından verilen çelebice ödünlerle sürdürülen güzel konuşmalara yer yok burada. "Birtakım düşünleri yerinden oynattık," diyen züppeler midemi bulandırır.

Beslenme, çocuklarını doyurma, aybaşına ulaşma kaygılarının yaşama sıkı sıkıya bağladığı insanları severim. Onlar yaşam konusunda daha çok şey bilirler. Dün otobüsün sahanlığında beş çocuklu saçı başı dağınık bir kadınla yan yanaydım. Çocuklarına ve bana bir sürü şey öğretti. Züppelerse bugüne dek bana tek birşey öğretmedi.

Dün akşam zavallı bir tavukla konuştum. Şunları anlattı: "Drecoll'da mankenim. Ayda altıyüz frank kazanıyorum. Kocam beni bir çocukla ortada bırakıp gitti. Küçüğü sütanneye verebilmek için çalışmak zorunda kaldım. Sütanne bana ayda üçyüz franga patlıyor. Geriye üçyüz kalıyor. Başka ne yapabilirdim ki? Paris'te hiçbir kadın ayda bin frank kazanmıyor. Dolayısıyla yosmalık yapıyorum. Deniyorum. Sabahın beşinde yatıyorum mankenlikten ötürü, uykuya üç saat vaktim kalıyor. Pek altından

kalkamıyorum. Çekingenim, arkadaşlarım halime gülüyor. Şimdi de bronşite yakalandım, sol ciğerimde birşeyler var. Böyle gitmeyecek. O zaman bir 'eve' gireceğim, çünkü erkekleri tavlamayı beceremiyorum ve bu iş böyle süremez. Evde beğenen beni seçer. Bu durumda başka ne yapabilirim? Yaşayacağım, yavrum da. Eh, bu da birşeydir."

Gerçekten de "o da birşeydi," ne yanıt verebilirdim bu kadına?

Ve benzer öykülerde ancak müzikli oyunların ve gülünç sahnelerinde bulduklarını görebilenler için sıradan bir olay bu: Tek aradıkları düzmece bir acıma, yapay bir coşkudur. Tam 1880'lere yakışan, alabildiğine gözü yaşlı bir öykü. İnsanların çektiği acılar onlarda ancak Bay Pirandello'nun doğaötesi felsefesinin uyandırdığına benzeyen duygular yaratır. Oysa doğaötesi felsefenin günü çoktan geçti.

Bu bana Léon Werth'in aktardığı bir konuşmayı anımsatıyor: "İyi, ama beyefendi insanları sevdiğinizi söylüyorsanız, neden ellerindeki en yüce avuntuyu, Tanrı'yı çekip alıyorsunuz?"

"Gidip başka avuntular arasınlar, sonra gelip sizin suratınızı dağıtsınlar diye hanımefendi."

Buna bayılıyorum işte.

Sevgili Rinette, sakın bana kızmayın. Eusebio'nun dediği gibi hiç hoşgörülü olmadığım doğru, ama kendini beğenmişlik yada şişinmeden ötürü değil, sözü edilen hoşgörü midemi bulandırdığı için. İnsan nesnelerle düşünleri oyun oynamak için değil, kendi başlarına sevmeli.

Hiç de sevimli olmayan bir ayıyım ben ve bu yüreğimi kedere boğuyor. Daha başka bir sürü nedenle alabildiğine kederli kılıyor.

Hoşçakalın Rinette. Benliğimin büyük bir kesimini oluşturan dostluğa inanın lütfen.

Antoine

Az önce size telefon ettim. Yarın size romanı geri getireceğim. Pirandello aklımdan çıkmıyor, şimdilik size bu mektubu yolluyorum.

(7.)
Kara ve Deniz Kuvvetleri
Ulusal Merkezi
49, Opera Caddesi

Ekim, 1926

Rinette, kısa mektubunuzu aldım ve romanı hemen postaladım. Araya hiçbir yorum katmayı göze alamadım, çünkü uzun gecikişimin beni kötü duruma düşürdüğünü ve bunu Pirandello'yu unuttumak üzere yapmadığımı düşündüm. Ayrıca şu "küçük kitabı" göndermeye sıkılıyordum, onu "küçük bir ateş"e dönüştürdüm...

Size yazmadığım doğru, çünkü verilecek yanıtlara çok umut bağlıyorum ve boşa çıkan umutlar işe yaramıyor. Bağışlayın. Bunun sizi unuttuğumdan olduğunu düşünmeyin sakın. Tam tersine. Bana böyle demeniz hiç çelebice değil.

Bir sürü insan toplanacağını düşünerek oraya gitmedim. Çekmecelerin dibinden daha yutucu bir sürü insan Sizi görmeye giderken anlatacak çok şeyim oluyor. Onları geri getirmekse keder verici.

Pek sevimli biri olmadığımı görüyorsunuz. Olsa olsa ayı postuna bürünüp herhangi bir hatta çok uzaklara uçmaya yarıyorum.

Yarın Paris'ten ayrılıyorum. Latécoére üç yeni havayolu daha açıyor. Cezayir, İspanya ve Güney Amerika'ya. Bunlardan birine beni alacak Agay'de çağrısını bekleyeceğim. Bir sürü umut uyandıran, verdiği sözlerin hiçbirini tutmayan Paris'ten bıktım. Ve bu benim kusurum değil.

Size tatlı bir mektup yazmak isterdim. Bunu bağışlayın, bu akşam havam pek kötü. Bana yine de iki satır yazarsınız belki. Size pek kanıtlayamadığım dostluğuma inanın.

Antoine
Agay Şatosu, Agay-Var.[4]

4. Saint-Exupéry'nin küçük kızkardeşi Madam d'Agay'nin evi

(8.)
Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Ekim 1926
Lafayette Kahve-Lokantası,

Rinette, işte Toulouse'dayım. Paris'te geçirdiğim birkaç günden geriye belli belirsiz bir anı kaldı. Sağa sola gidiş, alışveriş, sınav. Oteldeki odamdan taşınış. Kitapla ve ayrılmaya kıyamadığım bir sürü ıvırzıvırla dolu taş gibi ağır bavulların karmaşık taşınması. Bir oyma baskı makinesi, hiçbir zaman işe yaramayacak bir sigara sarma aygıtı, ama birden müthiş gereksinme duydum ona. Ve sonra tren öncesi boş bir onbeş dakika. Bomboş onbeş dakika.

Ve herşeyin gerisinde kaldığım o ikindi. Eusebio, Fontainebleau'ya uçuyordu, M... sinemaya, siz de dinletiye gidiyordunuz. Ses vermeyen telefonun başında Malaquais tren durağında yapayalnızdım. Şapkamla paltom yanımdaydı ve -onları koltuklardan birine bıraktığım için- alabildiğine tedirgin.

Ama işte sonunda uslu uslu yanınıza oturacağım. Orada izin vermediğiniz şey. Sizse umurumda bile olmayan varlığınızı elimden alan bir sürü adamın gönlünü kazanmaya çalışmadığım için beni suçluyordunuz – duyduğum büyük hıncı yeterince dile getiremiyorum. Bu belki de kendinizi vermekte böylesine elisıkı davranmanızdan geliyordu. İki satır yazamama tembelliği: kuşkusuz. Aslında insan söyleyecek birşeyi yoksa tembelleşiyor. İnsanları topluca görmeye razı olmak da aynı şey. Bense açmaya fırsat bulamadığım bir yığın bavulla geliyorum. Ama bundan ötürü sizi suçlamak aptallık: Bütün o yükü taşımak benim kusurum.

Zaten bu akşam uzaklaşmanın bilgece dinginliği içindeyim. Ayrıca gribim. Ateş tatlı tatlı her yanıma yayılıyor. Hafif bir başağrısı, kendime acımama yetecek kadar.

Gelip yanınıza oturuyorum, buna kuşkusuz izin vermezsiniz. Canınızı sıkar. Çünkü bu akşam sizi gönlüme göre yaratıyorum

ve bilseniz ne incesiniz. Aslında bunlar sizinle yapabildiğim biricik konuşmalar. Nasıl da sabırlısınız. Ve nasıl kavrayışlı: Herşeyi anlıyorsunuz. Ben de gevezeleşiyorum: Tadına doyulmaz birşey bu. Kafamda yarattığım dostla nasıl bir öç alıyorum.

Belki kafamda biçimlendirdiğim için size bunca bağlıyım. Oysa, zaman zaman görüntünüzle çakışıyorsunuz. En azından bu görüntüyü besliyorsunuz. Müzikli ikindiniz bu akşam yanımda oturan dosta epey can veriyor. Biraz Offenbach'a karışmış durumdasınız. Işık kesenlerin renginde. Sakın yakınmayın. Hiç de kötü değil. Üstelik sizi hiç ilgilendirmez.

Aslında bütün bunları -doğrusu- canınızı sıkmak için yazıyorum. Gelecek sefer kederli olacağım. Ama bu akşam gribim herşeyin önemini yoketti. Öyle büyük bir hüznü taşıyacak durumda değilim. Bu da doğrusu hiç ince olmadığınızı yazmamı kolaylaştırıyor. Bunu hiçbir acı duymadan, kötü yürekliliklc söylüyorum – insanlara acı vermeyi pek sevmezsiniz (herhangi birşey vermeyi sevmezsiniz).

Kendimizi gereğinden çok ortaya vurduğumuz zaman rahatsız olan insanlar bulunduğunu biliyorum. Bu onlara güvenin kötüye kullanılması yada bağımsızlıklarının kösteklenmesi gibi gözüküyor. Yada buna benzer birşey. Üstelik garip. Sizi biraz böyle düşünüyorum. Ve bu akşam gelip karşınıza oturup, sizi böyle tutsak etmek benim açımdan büyük kaygısızlık – ne yazgı ama! Ve yakında Senegal'de tutsak olacaksınız, anlıyor musunuz?

Zaman zaman biraz canımı yakacak güçte olmanız ne üzücü – bense kendimi nasıl az koruyabiliyorum. Bu akşam görüntünüz hafif mi hafif. Şiir yazsam ne güzel şeyler söylerdim. "İmgeniz -satırbaşı- güvercin ağırlığında..." derdim. İşte bu insanı kendinden geçirtir. Üstelik sevimli. Ne kadar güzel olduğunu gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz bilmem. Çok kısa ömürlü birşey olarak tasarlanan bu kuş. İnsan "Puff" yapar ve kurtulur. Oysa zaman zaman kurşun kadar ağır oluyor. Mektup kutumun önünde boşuna "Puff" yapıyorum. Kaldırım taşı yerli yerinde.

İşte böyle. Bu mektup, sizin açınızdan tam bir talihsizlik. Zaten size yazılmadı. Oturup kendimle konuşmaya hakkım var değil mi? Yükümün birazını attım, hileyle.

Yola çıkış tarihimi, havanın nasıl olduğunu, akşam yemeğinde neler yediğimi öğrenmek istiyorsanız hava alacaksınız. St-Maurice'te kocaman bir kasam var. Yedi yaşından beri beş perdelik tragedya tasarılarımı, aldığım mektupları, fotoğraflarımı atıyorum içine. Sevdiğim, düşündüğüm ve anımsamak istediğim herşeyi. Zaman zaman içindekileri çıkarıp karman çorman döşemeye yayıyorum. Yüzükoyun uzanıp yığınla şeyi gözümün önüne getiriyorum. Yaşamımdaki tek önemli şey o sandık.

Gerisi, bugünkü hava, akşam yemeklerinde yenen yemekler, ileride ne olacağım umurumda bile değil.

Karşımdaki görüntünüze diyecek sözüm kalmadı.

Antoine

(9.)
Florida Kursaal
Dabakhane Sokağı
Aşırı çağdaş dans salonu

Tanca, 4 Ekim 1926

Rinette, yola çıkmadan sizden iki satır alamadığıma üzüldüm.

Bu sabah Toulouse'dan ayrıldım. Fas'ta olma düşüncesine bir türlü alışamıyorum. Ne bir sınır, ne gümrük, ne yanınızdan geçip giden ağaçlar, ülke değiştirdiğinizi anlatan durağan tek birşey yok. Şu eğlence yeri de bütün benzerlerine benziyor – yalnız burada İspanyolca konuşuluyor.

Yarın daha uzaklara yollanacağım.

Ne zaman iki satır yazmak isteyeceksiniz acaba?

Antoine

(10.)
Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Toulouse, 22.10.1926

Sevgili Rinette,

Beni unutkanlıkla suçlamayasanız diye: bu kahramanca mektup (parmaklarım donuk üst üste yuvarlanan bilmem kaç kahve bile içimi ısıtmaya yetmedi).

Keşif gezisine çıkmadan önce (Kazablanka'ya gidip döneceğim) yeni uçakların alımını yapıyorum. Çok mutluyum. Ama bu ülkede büyük bir yalnızlık çekiliyor. Bana yazma dostluğunu gösterin – bu Saint Guillaume Sokağı'nda geçirilen bir akşamın yerini tutmaz, ama yine de çok sevinirim.

İçler acısı bir hava var. Sağnak yağmur altında bugün öğleden sonra bir saat deneme uçuşu yaptım, hem de yerden yüz metre yüksekte. Bundan daha sevimli uçuş dünüşemezsiniz. Uçuş değil, duştu.

Çok zarif bir dostsunuz, ama ben derdimi anlatmayı beceremiyorum. Diyeceklerimi düşünmekle yetiniyorum.

Antoine
13, Alsace-Lorraine Sokağı, Tuolouse

(11.)
Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Lafayette Kahvesi, Ekim 1926

Rinette, hiç de zarif bir dost değilsiniz. Neden bana yanıt vermemekte direniyorsunuz? Neden telefon ettiğimde yüzüme "Haa, siz misiniz? Tamam. İyi günler. Hemen kapatın," diyorsunuz?

Oysa nasıl da dünyadan kopuğum, ama sizin umurunuzda bile değil.

Birkaç ay sonra ne olacak? Tasarlayabileceğinizden daha çok kızıyorum size.

Kazablanka'dan geliyorum. Belki yerleşmek üzere oraya döneceğim. Belki Senegal'e de.

Başka işleriniz olduğu için size yolculuğumu anlatmıyorum. Belki eli kalem kâğıda gitmeyen Eusebio gibi siz de yazmamaya hakkınız olduğunu düşünüyorsunuz. (Bu hak dört yıldır yazmasını engelliyor.)

Yine de can vermeden bana yazın, çünkü ondan sonra hiç aldırmayacağım ve sizi rahat bırakacağım.

Eski dostunuz
Antoine

(12.)
Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Lafayette Kahvesi, Toulouse, 24 Ekim 1926

Rinette, geçen günkü kısa mektubu bağışlayın. Size asıl bugün yazıyorum.

Epey tekdüze bir pazarı bitiriyorum. Direngen bir yağmur. Boşa giden bir pazar, çünkü sabah altıda kalktım. Bir Bréguet'ye bulut otlatacaktım. On dakika sonra ille de beni ahırıma döndür diye tutturdu. (Bak şimdi, Rahip Delille gibi konuşuyorum... Hey gidi taşra yaşamı!) On dakikalık uçuştan sonra, uyuklayarak geçirilen koskoca bir pazar. Bütün gün kibrit, sigara ve pul aldım. Hemen yanı başımızdaki satıcı kız öyle cici ki. Odamda şimdiden otuz kutuyu aşkın kibritim kırk yıl yetecek pulum var. Sekiz günlük sevdanın biraz iç karartan dökümü.

Satıcı kız çok sevimli. Tezgâh taht kadar güzel. İnsan kendini orada hem küçücük hem uzak mı uzak duyumsuyor. Satıcı kızın size "kırk santim..." deyişini işitiyorsunuz esrilik içinde. Eh insan ancak işitebileceği sevi sözlerinin ardına düşüyor.

Satıcı kız dediğin ne düşünür acaba?

Belki hiçbirşey düşünmez, ama düşünüyormuş gibi duruyor.

Nasıl da özlüyorum dostlarımı! Gerçi pek az dostum var, ama hepsine candan bağlıyım. Uzun süre sonra ak bir sakalla geri dönersem hepiniz beni unutmuş olacaksınız. Bu da midemi bulandırıyor, çünkü nereye gittiğimi bilmiyorum. Tanrılar ne yazdıysa Alicante mi, Fas mı, Dacar mı olur artık.

Şu son yazdığım öyle canımı sıktı ki, hemen koşup size telefon ettim. Doğal olarak evde değildiniz. Nerede vakit öldürüyordunuz acaba? Ne zaman size gereksinmem olsa, böyle.

Rinette, havacılığın güzel birşey olduğunu biliyor musunuz? Ve burada bu iş oyun değil, ben de böylesini seviyorum. Bourget'teki gibi spor da değil başka birşey, açıklanması olanaksız, bir tür savaş. Sabah erken, yağmur altında bir postanın sefere çıkması güzel. Ve yarı uykulu gece seferi, İspanya üzerinde pilotu beklediği haber verilen fırtına, Pirenelerdeki sis. Uçağın kalkışından sonra, o kendi sorunlarıyla boğuşurken çamurlu yollara dağılış. Ah Rinette, ne kadar çok isterdim uçuşa çıkmayı.

İşte böyle. Telefon edebilsem çok hoşuma gidecekti. Konuşmayı beceremediğim doğru, kendimi yüreklendirmek üzere durmadan "Alo... Alo... diyeceğimi biliyorum. Hüzün verici birşey dilsiz olmak. Şöyle güzel bir boyunbağı takmış harika bir gramafon plağı dizisi biriktirmiş yakışıklı bir çapkın olmayı çok isterdim. Ama bu işe küçük yaşta başlamalıydım, şimdi artık çok geç. Ve doğrusu gerçekten üzülüyorum öyle olmadığıma. Yavaş yavaş kelleşmeye başladığıma göre artık değmez. Gömlekçilerle ayakkabıcıların önünde durup kederli kederli düşlere dalıyorum. Günün birinde yeniden dünyaya gelirsek bu deneyim işime yarayacak. Ama bu beni pek avutmuyor.

Biri beni sevse, sevimli bulsa, tırnaklarıma bayılsa hoşuma gidecekti. Yağ içindeki ellerimi güzel bulan bir tek benim.

Sanırım tek başına konuşmam canınızı sıkıyor. Hem kederli hem mutluyum, buysa derdimi açık seçik ve mantıklı dile getirmemi engelliyor. Böyle bütün dostlarımdan uzakta büyük yalnızlık içinde, kendimi dede gibi görüyorum.

Biliyor musunuz, bana yazmalısınız.
Hoşçakalın sevgili dostum Rinette.

Antoine

(13.)
13, Alsace-Lorraine Sokağı, Toulouse
La Ibense
Fabrica de Helados Finos
Casa Central
Méndez Nunez, 4

Alicante, Kasım 1926

Dün size üç mektup yazdım ve birbiri ardından yırttım. Daha fazlasını söylemek gereksiz. Ardından telefon ettim.

Bu akşam duygusal açıdan daha rahatlamış olarak yazacağım, çünkü artık size o kadar çok güvenmemek gerektiğini anlıyorum. Birine yardım edecek duruma gelebilmeniz için bir sürü koşulun biraraya toplaşması gerekiyor. "Öyle oturup pat diye," yazamazsınız bunu bana açıklamıştınız. Ben de pek anlayamamıştım. Asniéres'den yada Colombes Ormanı'ndan daha uzağa gitmek üzereydim. Oysa şimdiki aynı şey değil, Rinette.

Üstelik neden yazdığımı da pek bilmiyorum. Başıma gelen küçük şeyleri anlatacağım bir dosta büyük gereksinmem var. Herşeyi paylaşacağım bir dosta. Neden sizi seçtiğimi artık bilmiyorum. Öylesine yabancısınız. Kâğıdım yazdığım tümceleri yüzüme çarpıyor. Güneşimin eliaçık varlığını, küçük pastalarımla düşlerimin varlığını, eğilmiş bu satırları okuyan varlığı gözümün önüne getiremiyorum artık. Pek de inanmadan, uyandırmak üzere, usul usul mektup yazıyorum. Belki aslında kendi kendime yazıyorum.

Perşembe değil, cuma yola çıkıyorum. Bunun gece yarısından sonra olması hoşuma gidiyor. Çocukluğumda yola çıkarken kurduğum düşleri usuma getiriyor. Kırda bir lambanın dibinde. "Büyükler" briç oynarken çocukların alabildiğine ciddi olduğu anlarda. Çin yeşil, Japonya maviydi, iki koyu renk leke. Karşı

sayfada "Malezyalılar kara gözlüdür", "Haitililer mavi gözlüdür," yazıyordu. Büyük olasılıkla göz renginde yanılıyorum, ama o akşam şimdiye dek gerçekten kara ve mavi göz görmediğimi anladım. Çevremi kuşatan gözlerin rengi, görmeden seziyordum, birbirinin tıpatıp aynısıydı. Dolayısıyla bir bakıma işte bu gözleri ele geçirmeye gidiyorum.

Öte yandan başka bir yolculuk biçimi daha var ve ben bu yolda dün çok uzaklara gittim. Öyle ki, bugün bile kendimi hâlâ biraz toplumdışı ve ırak, biraz hoşgörüsüz duyumsuyorum. Hiçbir zaman olmadığı kadar öleceğimi düşündüm, hem de kendi Noel ateşimde. Üçbin metreden inerken ansızın bir sarsıntı duyumsadım -bir yerim koptu sandım- uçağım yavaş yavaş denetimden çıktı. İkibin metreye doğru bütün kumanda aygıtlarım kilitlenmişti, yüksekliği denetleyemiyordum. Fırıl fırıl dönüş öyesine kesindi ki, göstergelerden birinin üzerine, kurşun kalemle "Bozukluk. Arama. Düşüşü önlemek olanaksız," yazdım. Sakınımsızlıktan kendimi öldürmekle suçlanmak istemiyordum, bu düşünce canımı sıkıyordu. Az sonra çakılacağım tarlalara şaşkınlıkla baktım. Benim için yeni birşeydi bu. Korkudan sapsarı kesildiğimi, her yanımın kayganlaştığını duyumsuyordum. Dibi görünmeyen, ama hiç de ürkütücü olmayan bir korku. Tanımlanmaz, yeni bir kavrama yetisi.

Oysa yakıt akışında kopukluk yokmuş, yere kadar dayanabildim. Ama bunun olabileceğine bir saniye bile inanmadan. Uçaktan atladığım zaman hiç ağzımı açmadım. Herşeye tepeden bakıyor, kimsenin beni anlamayacağını düşünüyordum. En azından işin özünü. Öyle kaçamak hangi dünyaya girmiştim. İnsanın pek öyle geri dönüp betimleyemediği dünyaya. Ve sözcüklerin güçsüzlüğü, nasıl anlatmalı o tarlalarla dingin güneşi? "Tarlaları, güneşi anladım..."ı nasıl demeli? Oysa doğruydu bu. Birkaç saniye boyunca, o günün göz kamaştırıcı dinginliğini olanca doluluğuyla duyumsadım. İçinde benim de bulunduğum, kendimi iyi saydığım, ama az sonra çıkarılıp atılacağım bir ev kadar sağlam kurulmuş bir gün. Sabah güneşiyle, yüce göğüyle, insanların tam bir

dinginlik içinde ince çizgiler çektikleri toprağıyla bir gün Ne tatlı bir uğraş!

Şimdi sokaklarda dünyanın kendilerine düşen parçasını süpüren çöpçülere rastlıyordum. Bundan ötürü onlara gönül borcu duyuyordum. Yüz metrelik bir alanda barışı sağlayan güvenlik görevlileri. Sözünü ettiğim eve böyle çekidüzen vermek son derece anlamlıydı. Geri dönmüştüm, korunuyordum, yaşamı seviyordum.

Ama ne siz anlayacaksınız dediğimi, ne başkası. Oysa nasıl zorlamak isterdim birini beni anlasın diye. Neden bütün bunlara aldırmayan sizi zorlamaya kalkıyorum? Anlattıklarımı dinlerken kafası başka yerde olacak sizi.

Bu bana bir yüzü anımsatıyor. Benim açımdan öylesine asal, öylesine canımı sıkan birşey söylemiştim ki, düşüncemin karşımdaki yüzde sürüp gidişini izliyordum. Dudak bükmeleri okuyor, bunların açığa vurduklarına bakıyordum. Birden kumlara gömüldüğünü duyumsadım. Artık ne küçük bir haz, sıkıntı kırıntısı, ne bir anlama çabası. Dalıp gidişin gerçekleştiği anı duyumsadım. Alabildiğine hızlı olduğu için bir anlam taşıyan bir dalıp gidiş hemen usuma hani şu "alnındaki bulutu kovma" deyimi geldi. Ansızın ışığı değişen buğday tarlası.

Nietzsche'yi koltuğumun altında götürüyorum. Çok seviyorum bu adamı. Ve yalnızlığını. Juby Burnu'nda kuma uzanıp Nietzsche okuyacağım. Bayıldığım şeyler var "yazımın, şu kısacık, sıcak, karakaygılı ve mutlu yazın yanıp tükendiği yüreğim..." Bu tutkuyu sizin de paylaşmanızı isterdim, ama siz pek birşey paylaşmıyorsunuz.

Antoine

Cuma gitmesem de bu mektubu yanıtlayacağınızı pek sanmıyorum, çünkü dün yazdıysanız, görevinizi yerine getirmiş oldunuz.

(14.)

Toulouse, 24 Kasım 1926

Az önce döndüm. Sizden birşey bulamadım. Artık bana yazmayın, zahmete değmez. Bakın, umuda kapılmamak için, oradaki

adresimi vermiyorum. Zaten iyice gülünç oldum. Böyle dostluk dilenmenin bir anlamı yok. Benim size yazmaya gereksinmem vardı, sizinse yok. Olabilir. Belki sizi doğru görmüyorum, ama böylece daha az pişman olacağım ve bu daha da iyi. Artık size yazmıyorum, siz yazmışsanız, umurumda değil: Söz verdiğiniz akşam bile yazmayı beceremediniz. Zaten bu mektubun neden yollandığını da anlamıyorum. Geçen gün üç mektubu yırttım, dördüncüyü de pekâlâ yırtabilirim. Pöff! Bu da benim vedam. Sakın kendinizi bir yazı cezasıyla yükümlü saymayın: Şimdi artık yazsanız da bir, yazmasanız da. Görüyorsunuz ya, Rinette, benim kusurum sizden çok şey istemek. Çok şey ummak... Bunu ancak şimdi görebiliyorum ve çok yazık. Böylece güzel bir dostluğu yitiriyor, ama size kızmıyorum. Zamanında geri duramamak ve az şeyle yetinmeyi bilememek benim kusurum.

A.

(15.)
Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Lafayette Kahve-Lokantası, Aralık 1926

Beni bağışlayın Rinette... Aynı gün siz de bana yazıyormuşsunuz – ve bu mektup bana büyük haz verdi.

Evet Rinette, arasıra bana yazmalısınız...

Garip bir yolculuk yaptım. Sabahın dördünde Toulouse'da yarı uyanıp uykumu Tanca'da tamamladım. Ne İspanya'ya ne de Fas'a alışacak vaktim oldu. Araplarla develeri bana sirkten çıkmış gibi geliyor. Düşünsenize: Gümrüksüz, sınırsız, altınızdan toprağın akıp gitmediği üçbin metrede yolculuk. Kıpırtısız bir yolculuk.

Adsız, biçimsiz bir toprağın üstünde belirsiz bir ülkede geçen yaşam, şöyle bir göz atınca İspanya'nın, Fas'ın küçücük bir köşesini görüş, anı olarak topu topu bir sandviçi yanında götürüş.

Çünkü gidişte Alicante'de yalnız on dakikacık kaldım. Ama dönüşte orada uyudum. Ve şimdi İspanya demek -hakkında bildiğim tek şey- ev sahibim Pepita. Arkadaşlar "Çok kıyak bir araba," olduğunu söylüyorlar, ama doğrusu ben İspanya'yı pek güzel bulmuyorum.

Bir ülkeye tam göbeğinden girmek, bir bakıma orada doğmak çok tuhaf. Birbiri ardından değişen gar adları, bir ülkenin onuru sayılan gümrükçüler, taşıyıcılar ve atlı arabalar yok. Hiçbir ara geçiş olmadan, pat diye o küçük kentin küçük yaşamına dalıveriyorsunuz yarı uykulu. Bir bakıma dış mahallelerden. İspanya, Rinette, kahvede hizmet gören oğlanla pek güzel bulmadığım Pepita.

Hemen hemen hüzün verici.

Bir de uçağın bozulmasının pahalıya patladığı art arda tepecikler ülkesi. Kimi noktalarda, uçağın altı neredeyse sivri bir yarı yalayıp geçiyor Arkadaşlardan biri üstüne bastıra bastıra "Orada yerini belirlemeye gerek bile yok. Kendini uçağın akışına bırakmak zorundasın," diyordu.

Bir de öbür söz. Yola çıkışımdan bir gün önce yönetim öğüt vermek üzere beni çağırtıyor Verilen öğütler arasında bulutların altını örtmesine izin vermeme, elli metreden uçma pahasına, son delikten bulutların altına geçme de var. (İspanya gibi dağlık bir bölgede dorukları bulutlar arasında eriyip gidiyor ve insan alçalırken, uçak bozulsa da bozulmasa da, dosdoğru onlara bindiriyor.) "Pusulayla bulut denizinin üstünde uçmak güzeldir, ama sakın unutmayın: altı sonsuzluktur," dediler. Şimdi uzaktan alabildiğine tatlı, dingin duran o mavi ovalardan birini görüp "Bunun altı sonsuzluk" sözünü düşününce sanırım erişilmesi epey güç -ama hemen hemen harika- bir, herşeyden yalıtılma duygusuna kapılıyorum.

Buraları görseniz Bourget'deki havacılığı, anlayışı tanıyamazsınız. Burası bambaşka. Çok daha sert, ama böylesi daha iyi.

Toulouse'a gelince -ah Rinette- orada küçük taşra yolumu izliyorum. Şu sokak lambasının sağından geçiyor kahvede şu iskem-

leye oturuyorum. Gazetemi aynı kulübeden alıyor, satıcı kıza her seferinde aynı tümceyi söylüyorum. Ve hep aynı arkadaşlar, Rinette... Karşı konmaz bir kaçıp gitme kendimi yenileme gereksinmesi duymama yolaçacak kadar aynı, Rinette. O gün başka bir kahveye göçeceğim, başka bir sokak lambasına yada başka bir gazete kulübesine ve satıcı kız için yeni bir tümce uyduracağım. Daha güzel bir tümce.

Kendimden tez bıkıyorum, Rinette, dolayısıyla yaşamda bir baltaya sap olamayacağım. Özgür olmaya büyük gereksinmem var.

Hep aynı şeyleri düşünen arkadaşlar beni zehirliyor, bundan ötürü ancak iki-üç arkadaşım var – onlarla tam bir dinginlik içindeyim. Ve işte bu yüzden büyük yiğitlik olsa da zaman zaman bana yazmak gerekiyor – çünkü, Rinette, siz benim can dostumsunuz...

Antoine

(16.)
Palmarium
Perpignan
Posta Kutusu
Soğuk Büfe
Sayın Yolcularla
Pazarlıkçıların buluşması

Aralık 1926.

Nasıl da az çelebilik gösteriyorsunuz bana, Rinette. Her postada düş kırıklığına uğramaktan hoşlanmadığım için artık size yazmayacağım. Bunun sizin açınızdan önemi yok, ama ben burada yapayalnızım ve küçücük şeylerden haz çıkarmaya uğraşıyorum. Sizse mektupların konuşma yerine konmasına yanaşmıyorsunuz. Üç ayda bir yazılan hatır gönül mektupları da benim canımı sıkıyor. Kendi kendinize "Aman Tanrım! Yanıtlanması gereken bir mektup daha," diyorsunuz. Bu durumda sürdürmenin gereği yok.

Ayrıca bu yazışma bir konuda canınızı sıkıyor da olabilir: İnsanlar öyle karmaşık ki.

İnsanlara sözünü ettiğiniz hakkı -size biraz yük olma hakkını- vermek epey sakınımsızlık. Hemen yararlanırlar bu haktan... Size bunu söylerken tam anlamıyla budala gözüktüğümü sanıyorum. Ama umurumda değil.

Uçağım bozulduğu için Perpignan'dayım. Yarın Toulouse'a dönüyorum. Perpignan bu akşam alabildiğine iç karartıcı. Tepeye doğru uzanan dar sokaklarda dolaştım. Her yanları tuhafiyeci doluydu. Tuhafiyeci hanımlar üç kuruşa iplik, iki kuruşa iğne satıyor, Amerika konusunda en küçük bir umut beslemiyorlar. Düş kuranlarsa günlerini pencerelerdeki perdelerin ardında geçiriyor. Oyma işlemeli perdeler. Odalarında bir zindan bekçisinden daha ölümsüz bir ocak süslemesi var. Bütün yaşamları alışkanlıklardan oluşuyor. Bu da böyle bir hapisane. Ölesiye korkarım alışkanlıklardan.

Alışkanlıklar insanı biraz ısıtır elbet ve bu sıcaklığı çok özlüyorum. Yarın Toulouse'da, ertesi gün Alicante'de yatıyor bakınca kendimi tanıyamıyorum. En büyük mutluluk, avdan dönüp ateşin önünde "Brrr," diyerek ellerini ovuşturan budala heriflerden biri olmak! Yarım saatte piposunu doldurmak. Daha da iyisi kadın avcısı olmak. Bu akşam buldum bunu.

Pireneler'in tepesindeki kar pembeydi. Uzaktaki Narbonne Gölleri de. Gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Motoru durdurup kendimi mavi Perpignan'a doğru akmaya bırakmıştım. Hayranlık vericiydi. Yazarkense nasıl özentili kalıyor. Uçağın bozulmasının, sisin, "altında sonsuzluk yatan" sımsıkı kapalı bulutların verdiği korku ortadan kalktıktan sonra alçalmanın tadını usunuza getiremezsiniz. Motor sizi yüzüstü bırakabilir, aldırmazsınız, nasıl olsa aşağıdaki yeşil dikdörtgene ulaşırsınız. İyice arkama yaslanır, uçağa yelin tellerde yarattığı ezgilere göre yön veririm. Diklemesine inişe geçersem ezgi yükselir. Aşırı hız kesersem usulca silinip gider. Derken son evler, geçilip gidilen, geride

kalan son ağaçlar; yere konuş. Mektup yok. Nasıl diş biliyorum size.

Antoine

(17.)

Büyük Toulouse Kahveleri
İsimsiz Ortaklığı
15, Wilson Alanı

Toulouse, Aralık 1926

İki mektubunuzu buldum Rinette. Benimkileri göndermek istemiyordum. Oysa...

Bu akşam bavullarımı hazırlamam söylendi – bugün yarın Senegal'e yollanıyorum. Burada daha iki yada üç yada on gün kalırım belki. Yazmaya belki vakit bulursunuz.

Yolculuğun etkisiyle hâlâ kulaklarım uğulduyor. Epey sarsıntılı geçti. Rabat yakınlarında pis bir motor bozukluğu ve kaza geçirdim. Benim hiç kusurum yok. İnişe uygun yerim yoktu. Uçağın uçağa benzer yeri kalmadı, ama bende bir değişiklik yok. Herhangi bir yerim bile ezilmedi.

İspanya'da fırtınayla karşılaştım. Tam *dokuz saat* ortasında dansettim. Aynı gün dokuz saatte Alicante'den Toulouse'a. Turşumun çıkıp çıkmadığını siz düşünün.

Şimdi yeniden yola çıkamayacak kadar boşum. O gün biraz daha iyi olurum.

Hoşçakalın sevgili dostum Rinette.

Antoine

(18.)

Alicante, 1 Ocak 1927

Saat sabahın ikisi, Rinette. Sorunsuz geçen bir yolculuktan sonra Toulouse'dan geldim buraya. Ne olağandışı bir havaydı. Alicante Avrupa'nın en sıcak, hurma yetişen tek yeri. Şu açık gök altında -bir bakıma- ben bile olgunlaşıyorum. Şu BinBir Gece'ye, palmiyelere, ılık yıldızlara sesi işitilmeyen, görülmeyen, insanın

yüzüne belli belirsiz bir yel gönderen çekingen denize şaşarak paltosuz dolaşıyorum.

Uçaktan yere atlarken kendimi gençleşmiş buldum. Çimenlere uzanıp en tatlı şeyleri yapıp bütün gücümle esneyip gerinmek istiyordum. Bu güneş en belirsiz düşlerimi kamçılıyor, açılıp çiçeklenmelerini sağlıyordu. Mutlu olabilmek için binlerce nedenim vardı. Atlı araba sürücüleri cabası. Ayakkabıları özenle parlatan, sevip okşayan, işleri bitince gülen boyacılar da. Nasıl da umut dolu bir yılbaşı. Ne büyük zenginlik bugün yaşamak.

Artık yazmamaya yemin etmiştim. Ama az önce yüzündeki mutluluk sürsün diye bir dilenciye üç sigara verdim. Yüreğim iyilik ve hoşgörü dolu. Bu yüzden sizi de bağışlıyorum. Ayrıca... geçen akşam Bertrand'a kendime bile itiraf etmek istemediğim bir köpeksilikle telefon ettim. Siz beni evcilleştirdiniz alabildiğine alçakgönüllü oldum. İnsanın kendini evcilleştirmeye bırakması çok tatlı. Oysa daha başka kederli günlere patlayacaksınız bundan ötürü çok yanılıyorum.

Rinette bu söylediklerim kötü değil, ama onlar benim gözümde sizin verdiğinizden çok daha önemli. Azıcık tembelliği bu kadar pahalıya ödemem doğru değil. Giderek çelebice. Ama hiçbirşey anlamak istemiyorsunuz.

Neyse. Şu an bir laternayı dinliyorum... Olağanüstü. Ve bütün İspanyol kızları birer opera kahramanı. Bana öyle geliyor. Laternadan ötürü. İçlerinden biri bir köşede ağlıyor, neden ağladığını öğrenmek isterdim, çünkü Alicante'de gözyaşı döken tek kız o. Beş-altı şişman tavuk hep bir ağızdan bağırışarak onu avutmaya çalışıyor. Tam bir curcuna! Ama kız bir türlü mutlu olduğunu anlamaya yanaşmıyor. O güzelim acısına sımsıkı sarılıyor.

Hoşçakalın Rinette. Dönüşte mektuplarınızı bulurum belki. İspanyol kızlarının sıcak dünyasında biraz dolaşacağım. Şu ılık havada herkesin bir gizi var, ama bu giz hep aynı. İnsanlar birbirine bakıp gülümsüyor. Gülümsemek içinse üç İspanyolca sözcük bilmeye bile gerek yok, dolayısıyla konuşuyorum...

Mektup kâğıdım koltuğumda, akşam yine size yazmak istersem diye.

Yazmazsam...

Antoine

(19.)

La Ibense
Fabrica de Helados Finos
Mendez Nunez, 4

Alicante, 2 Ocak 1926 (1927)

Bozulan bir uçak yüzünden Kazablanka üzerinden sürdürüyorum. Çok hoşnutum.

Hava aynı, ama ben midemden ötürü biraz keyifsizim. İspanya'yı biraz özümsemeye çalıştım, kahve taraçalarında önümüze getirilen bütün korkunç şeyleri denedim. İşe onbeş küçük ahtapotla başladım. Şöyle koskoca dilimler kesilen pastalarla sürdürdüm. Dıştan çok güzel duruyor.

İçtense o kadar hoş değil.

Az önce üç gezginci fotoğrafçıya çok soylu duruşlarla resim çektirdim. Pek öyle cici bici bir adam değilim, arkadaşlardan biri efendice "çok daha iyisinin becerilebileceği"ni anımsattı. Ama ben gidip palmiyelere yaslanıyorum. Bu da bir biçem. Ardından deniz gezintisine çıktım.

Şimdiyse sinemaya gidiyorum. Sonra yatacağım, yarın da ver elini Kaza.

Rinette, sevgili dostum bana yazın.

Antoine

(20.)

Kazablanka, 3 Ocak 1927

Saat daha sabahın biri. Beş saat sonra yola çıkıyorum, ama uykum yok. Oysa uslu uslu yatmıştım.

Sanırım size yazmak hoşuma gidecek. Bu saatte uyuyorsunuzdur, öyleyse kafamdan geçen herşeyi yazabilirim size.

Müthiş bir fırtına var. Camım garip bir tartımla çarpıyor. Telsizin yada ruhların sesine benziyor. Çözmeye çalışıyor, başaramıyorum. Oysa bayılırım gizli şeyleri öğrenmeye.

Kırk yılda bir geçen taksiler uykuya dalmış kentte iç karartıcı bir gürültü çıkarıyor. Sokaktan gelen ayak seslerini de sevmiyorum. Bana değip geçen herşey dinginliğimi bozuyor, oysa nasıl da isterdim mutlu olmayı.

Güzel bir odam var. Pabuçlarımın masa üstünde olması yazık. Görüntümü bozuyor.

Rinette, geceleri kendime benzer değilim. Kimi zaman gözü açık yattığımda yüreğim daralıyor. Yolda sis olacağının bildirilmesi hoşuma gitmiyor. Yarın gidip kafamı kırmak istemiyorum. Dünya bununla hiçbirşey yitirmez, ama ben herşeyimi. Dostluklarımı, anılarımı ve Alicante'deki güneşi düşünün. Bir de bugün satınaldığım, sırtıma malsahipliği yükü bindiren Arap halısını düşünün, oysa nasıl da hafif bir insandım, hiçbirşeyim yoktu.

Rinette, arkadaşlarımdan birinin elleri yandı. Ellerimin yanmasını istemiyorum. Bakıp seviyorum onları. Bu ellerin mektup yazmayı, pabuç bağlamayı, sizin pek sevmediğiniz, ama beni duygulandıran operaları, doğaçlama çalmayı biliyor, tam yirmi yılımı verdim bu iş için. Kimi zaman da bir yüzü aralarına alıyorlar. Bir yüz. Düşünsenize.

Rinette, bu akşam tavşan gibi tedirginim, Dakar'daki öyküyü sevmiyorum. Ve burada söylenenleri de "Fokur fokur kaynıyor. Uçağı bozulan pilotları Mağripliler paralar" Mağriplilerce paralanmak... Bu tümcenin gece karanlığında homur homur homurdanmasından hiç hoşlanmıyorum. Gece herşey bana çok kırılgan gözüküyor. Bu da beni sevdiğim herşeye bağlıyor. Uyuyan herşeye. Gece yatağımda nöbet tutarken hasta başında bekleyen insandan daha kaygılı oluyorum. Hepsinin başında beklerken. Hazinelerimi öyle kötü koruyorum ki.

Biraz salağım. Gündüzleri herşey yalın. Yola çıkmayı seviyor, tehlikeyi göze alıyorum. Ama bunları gündüz seviyorum, gece değil.

Geceleri yufka yürekliyim, kendi kendime acıyorum.

Size üzücü birşey daha anlatmalıyım. Tadına doyulmaz bir dostum var, üç ay önce Tanca'da öldü. Garip bir yolculuk yaptım Tanca'ya. Gidip onu aradım. Nerede dersiniz? Barlardaki tavuklar usuma geldi. Tadına doyulmaz bir oğlandı: Kızlar onu yürekten sevmiş olmalıydı.

Düşünün Rinette, belleklerinde hemen hiç saklamamışlardı onu. Döneklik etmiş, bütün değerli anıları yele vermişlerdi. Oysa onu orada aramak gerekiyordu, gösterilecek en uygun çaba buydu, çünkü insan birşeyler verebileceği insana ancak elinden geleni veriyor. Ailesiyse salaklardan oluşuyordu. Ama kızlar kimi zaman verilenin değerini bilmiyor. Ve bizim oğlanın en sevimli, en şakacı yanlarını algılayıp sevinmeden yele vermişlerdi.

Rinette, sevgili dostum, hiçbirşey anlamıyorum yaşamdan.

Artık sizden ayrılmalıyım. Masanın üstündeki pabuçlar canımı sıkıyor: ışığı söndüreceğim.

Antoine

(21.)
Excelsior Oteli
Fransa Alanı
Kazablanka

14 Ocak 1927

Rinette, bir günlüğüne ayrılmıştım Toulouse'dan. Oysa tam yirmi gündür tanrıların çizdiği yollarda uçup duruyorum. Nerede olduğumu bile bilmiyorum artık. Dün öğlen yemeğini Alicante'de akşamı da Malaga'da yedim. Belki Toulouse'da sizden bir mektubum vardır. Posta kutumda usulca olgunlaşıyordur. Son derece tatlı bulacağım onu ve ona sizin hiçbir zaman söylemediğiniz binbirşey söylettireceğim.

Çünkü ben mektupları haince okurum. İçlerinde kaş göz oyunlarını vurgulamaları ve gülümsemeyi ararım. Ve "bugün hava güzel" diyememek beni umutsuzluğa düşürür, çünkü bu söz bir sürü şeyi anlatır. "Yağmur yağıyor" da öyle. Örneğin "Yaşasın! Yağ-

mur yağıyor, insanın uçası geliyor. Yağmur yağıyor, ama umurumda değil..." yada "Ey ulu Tanrım, nasıl da canımı sıkıyorsun" yada "Size neden yazdığımı bilmiyorum. Diyecek sözüm yok. Yağmur yağıyor," anlamına gelebilir.

Ve ben hep ses perdesinde hile yaparım.

Toulouse'da sizden gelmiş bir mektubum var.

Ayrıca gömleklerim, yakalarım ve mendillerim var. Sabun da elbet. Yanıma yalnız bir diş fırçasıyla bir tarak aldım. (İki kişilik bir tarak. Bayılıyorum bu ayrıntıya), gideceğim Perpignan'da bu kadarı yeterliydi. Oysa yele kapılıp savruldum şimdi beyaz gömlek, kolonya, hamam düşleri kuruyorum. Mis gibi kokan bir yığın şeyin düşünü. Kendimi ütületmeye gereksinmem var. Her yanım yağ içinde yorgunluktan kırış kırışığım.

Ama saçımı ayıran çizgi olağanüstü. Tarağımdan yararlanıyorum.

Korkunç yorgunluğumdan ötürü bu öğleden sonraki uçuşum hâlâ gözümün önünde. Kır görünümüyle yapılan tartışmalar Haritaya göre demiryolunu kesmesi gereken yol. Kesişme noktası bir tutamak. Oysa yol demiryoluna yaklaşıyor, değip geçiyor, uzaklaşıyor. Bizimle haritayla eğleniyor insan da küfürü basıyor. "Cilve yapıyorsun! Hadi bakalım. Geç karşıya..." Canı sıkılan yol sola sapıyor.

Hey ulu Tanrım, neredeyiz acaba?

Sonra balta girmez sanılan şu orman. Haritada güzel yeşil bir leke oluşturan orman. Arıyorsunuz oysa gözünüzün önünde. "Aa, bu mu orman? Görmesem inanmazdım. Güveler yemiş seni canım." Ve insan haritada yeşile boyanmış bu seyrek sendelek ağaçlığa hüzünle bakıyor.

Dağlardaki insana düşman tanrılardan hiç söz etmiyorum. Öteye geçebilmek için karşılarına dikiliyorsun. Üçbin metredesiniz, kendinizle övünüyorsunuz. Ama düşman tanrılar ayağınıza yapışıp, çekiyor yükseklik göstergesi düştükçe düşüyor. "3.000... 2.500... 2.000... 1.500... 1.000..." doğal olarak siz de hemen çark ediyorsunuz, çünkü şimdi dağ sizden daha yüksek düşman tanrılar

kıkır kıkır gülüyor. Bunun üzerine sobaya oturtulmuş sahanda yumurta rahatlığıyla vadiden kaçmayı deniyorsunuz, çünkü düşman tanrılar top yerine sizi kullanarak tenis oynuyorlar.

Dün tam beş kez bütün kafam üst bölmenin dışına fırladı. Onda dokuz bayılmış bir hanım yolcum vardı. Burası hiç de Bourget'ye benzemiyor...

Ondan sonra insan, birkaç dakika, şöyle zorlama bir gülücükle oturuyor.

Rinette uykusuzluktan sarhoşum, uykusuzluktan ölüyorum, uykusuzluktan yere düşmek üzereyim. Bitirdiğim her tümce düşler içinde yitiyor ve siz bunun ancak bir yüzünü görüyorsunuz. Size söylemek istediklerimin hiçbirini dile getiremeyip, umutsuzluğa kapılıyorum. Artık Kazablanka'da olduğumdan pek emin değilim. Sizin varlığınızdan da. Bırakın gidip uyuyayım, yoksa karşınızda uyuyacağım buysa hiç çelebice değil.

Rinette, artık dayanamıyorum. Şunları yazarken tam bir kahramanlık gösterdim.

Antoine

(22.)

Portekiz. Vista de Lisboa (*Vista d'Aviao*)

Bilhete Postal

Lizbon, 12.9.1929

Sevgili Rinette,

Yakında -ne yazık ki!- Güney Amerika'ya uçuyorum. Paris'te iç karartıcı iki gün geçirdim: Kimsecikleri göremedim. Bu yola çıkış öyle apansız oldu ki!

İçten dostluğuma inanın.

Antoine

(23.)

Buenos Aires, 13 Ocak 1930

Bu ne büyük şaşırtmaca Rinette! Sizden gelecek iki satırı öyle az bekliyordum ki. Kuşkusuz sandığınızdan çok daha fazlasını

getirdi bana. Yaşadığım Arjantin'den -hele Buenos Aires'ten- öylesine nefret ediyorum ki, binlerce unutulmuş hayranlık verici şey içime dolmuş gibi oldum. Porto şarapları, gramofon, akşam sinemadan dönüşte yapılan konuşmalar. Lipp'teki oğlan, Eusebio, ayın başıyla sonu arasında günleri değişik renklere boyayan sevimli yoksulluğum. Her ay başlı başına bir serüvendi – ve dünya olağandışıydı, hiçbirşey elde edemeyeceğime göre herşeyi istiyordum. İnsan o zaman yüreğini nah şu kadar sanıyor. Oysa şimdi düşlediğim şu güzel bavulu, alabildiğine yumuşak şapkayı ve üç göstergeli şu kronometreyi elde ettiğimden özleyecek şeyim kalmadı. Ve sonu olmayan şu aylar boyunca yaşam nasıl da düzensiz, nasıl da tatsız.

Ama asıl önemlisi artık kendimi hafif bir gölge gibi algılamıyorum (yüzde yüz kişisel bir izlenimdi bu). Hiç istemediğim bir görevle ağırlaşmış yaşlanmış duyumsuyorum kendimi – çünkü havayollarının bir kolu olarak iç hatlar düşünülerek kurulmuş Aeroposta Argentina Kurumu'nun işletme yöneticisiyim. Her saniye gençliğimden ve o sevgili özgürlüğümden kalan ne varsa hepsini emen 3.800 kilometrelik bir havayolu ağım var. Nerede kullanacağımı bilemediğim yirmibeş bin frank kazanıyorum ayda harcarken yoruluyorum, hiçbir zaman kullanamayacağım bir sürü kıvır zıvırı doldurduğum odamda boğulacak gibi oluyorum, benim oldukları an hepsinden nefret ediyorum, ama hergün üzerlerine yenilerini ekliyorum – belli ki ayrımında olmaksızın tanımadığım bir tanrıya armağanlar sunuyorum.

Onbeş katlı bir yapıda küçük bir dairede oturuyorum: Altımda yedi, üstümde yedi kat var, çevremdeyse göz alabildiğine uzayıp giden beton bir kent. Büyük Piramit'in ortasında dursam aynı ölçüde hafif duyumsardım kendimi. Güzel gezintiler yapsam da öyle. Ama ne yazık ki, burada bir de Arjantinliler var

İlkbaharın şu binlerce metre küp beton arasından nasıl sıyrılıp çıkacağını merak ediyorum. Sanırım baharda cama konmuş saksı içindeki sardunya solar burada. Nasıl da severdim Paris'te baharı. Saint-Germain Caddesi'ndeki kestane ağaçlarıyla birlikte içime

dolan sevinç. Her yana yayılmış o anlatılmaz varolma duygulanımı.

Ama artık Paris'i aramam gerekip gerekmediğini bilmiyorum. Orada kendimi o kadar az evimde duyumsuyorum, insanların benim katılmadığım o kadar çok işi gücü var ki. Zamanlarının birkaç kırıntısını bana veriyorlar: Aralarında göze görünmeyen varlığım yok ve insan bunu korkunç biçimde duyuyor.

Tek avuntum uçmak. Keşif, deneme uçuşlarına çıkıyorum, yeni hatları kolaçan ediyorum. Şimdiye dek bu kadar uçmamıştım. İki gün önce ülkenin en güney ucundan döndüm: Bir günde 2.500 kilometre: Şöyle küçük güzel bir uçuş değil mi?

Dakar'dan beri ilk kez sizinle yüreğimde acı duygular taşımadan konuşuyorum. O zamanlar size epey diş biledim! İstediğiniz zaman hiçbirşey anlamamayı becerişiniz çok garip. Oysa bu uzak şeylerin kimseye bir zararı yok. Çılgın ve gülünç bir oğlandım. Daha doğrusu -Dakar'dan önce- gençlik yanılsamalarına kapılmıştım azıcık. Umutlarının yanılttığı bir oğlandım. Sizse, alabildiğine akılcıydınız. Yada en azından bana öyle geliyor. Bu da bana hem kötülük, hem iyilik etti. Şimdi herşey yolunda.

Bakın yine acılaştım. Elimde olmadan. Sanırım eski çocuk yanımı savunuyorum...

Geleceğiniz günü bana bildirmelisiniz: Rio hattının bağlı bulunduğu kardeş kurumdan postanın birini bana vermesini isteyeceğim: Sizi ineceğiniz yerde beklemeye yada almaya gelecegim. Çok hoş olacak. Sizi içmeye götürürüm, ikinci romanımı okurum, öğle yemeğine çağırırım, Rio üzerinde uçururum. Belki içimdeki çocuktan ötürü karalar bağlarım.

Şu Tanrı'nın cezası kente de gelecek misiniz? Buenos Aires'i bilir misiniz? Bunu anımsamıyorum. Gelirseniz, çok mutlu olurum.

Mektubu uçakla atın. Mektuplar gemiyle gelecekse bizim onca posta torbasını oradan oraya taşımamıza hiç gerek yok demektir.

Hoşçakalın Rinette.

Antoine

(24.)
Guemes Geçidi
Departemonto 605
Calle Florida
Buenos Aires
Arjantin

18 Temmuz 1930

İyi ama Rinette, nasıl oluyor da salt rastlantıyla Rio'da olduğunuzu öğreniyorum: Bana bunu söylemediniz bile. Oysa geçen hafta öyle kolay gelebilirdim ki.

Yine de gelebilirdim, ama birtakım yemeklerle, akşam yemekleriyle, gece toplantılarıyla elinizin kolunuzun bağlanacağına göze görünmez olacağınıza kuşku yok. Üstelik görünüşe göre bunu öylesine az istiyorsunuz ki.

Kuzey'den gelen uçak henüz geçmediyse bana iki satır yazmaya vaktiniz olur belki.

Öylesine çok anıya bağlısınız, geçmiş yaşamın öylesine önemli bir parçasınız ki, Fransa'ya gelsem, sizi görmemeyi düşünemezdim.

Sizse Rio'ya geliyor ve bunu pekâlâ olası sayıyorsunuz. Ne garip, bütün anılarımın yaşlandığını görünce kendimi biraz kocamış buluyorum.

Antoine
Reconquista 240 Buenos Aires

(25.)
Aeroposta Argentina, Reconquisto 240

Buenos Aires, 25 Temmuz 1930

Rinette, size iki satır yazıyorum. Rio'ya gidip gitmeyeceğimi bilmiyorum. Geçen hafta orada olduğunuzu bilmedim zaman elimdeki tek fırsatı kaçırdım. Bu da beni biraz avutuyor.

Ne zaman yanıt vereceksiniz?

Köklü dostluğumu biliyorsunuz, Rinette.

Antoine

(26.)

Agay (Var)[5]

İşte böyle... -Alınan akıllıca kararlar, yırtılan mektuplar, iki yıl boyunca yırtılan kaç mektup- sonra bir gece yarısı, ateşin başında, sapır sapır dökülen kararlar. Ve kendime küçük bir sakınımsızlık, küçük bir bozgun şımarıklığını bağışlıyorum. Ve alabildiğine şekerli bir çay içiyorum. Ve ökaliptüsle reçine kokan ateşin önünde kokular sürünüyorum. Ve sanırım, bıyık altından usul usul gülümsüyorum, çünkü artık utanıp sıkılmam kalmadı...

Peki ama ne anlatacağım size? Yarı usluyum. Bu akşam yanınızda ağzımı açmadan yarım saat oturabilirdim. Uykuya yatmış küçük bir düşünceyi uyandırmaya çalışarak, kendime bile söylemeden tadını çıkararak. Hâlâ uykuda olduğu için alabildiğine tatlı bir düşünce. Kendime karşı bile oyun oynamayı mı öğrettiniz bana! Öyleyse size hiçbirşey anlatmayan bir mektup yazmalıyım. Bahçede atışan birkaç adım. Yada uykudan uyandığımız, gerindiğimiz, henüz yaşamanın neden tatlı olduğunu bilmediğimiz anda yazılan bir mektup.

Özellikle hiçbirşey beklememek istiyorum. Toulouse'da, kentin öbür ucundan, saat başı mektup kutuma koşuyordum. Kimi zaman üç günük yokluktan sonra Fas'tan dönüyorum. Yeryüzündeki bütün kadınların yazmaya vakit bulabilecekleri koskoca üç gün. Bu da bana içlerinden birinin kaleme sarılması için fırsat yaratıyordu! Kendime o üç günlük özgürlüğü bağışlamayı seviyordum.

Bana bir şaşırtmaca hazırlanıyordu ben de kimsenin canını sıkmamak için gezintiye çıkıyordum. Ah nasıl da çocuksuydum. Gerçekten çok mutsuz bir oğlandım. Akşamları, Lafayette Kahvesi'nde, tümcelerin pek önemi taşımadığı gizlerimi sözcüklerin vurgulaması altına sakladığım mektuplar yazıyordum. "Alicante" derken güneşiyle portakallarıyla Alicante demek istiyordum... Öylesine güleç, bir yüz kadar arı duruydu söylediğim! Ve o kış,

5. Tarihsiz. Büyük olasılıkla 1931 baharı.

yeryüzünde -Malaga üzerinde, Karaca üzerinde- ele güne duyurduğum, itiraf ettiğim bütün o baharlar... Çılgındım.

Çünkü karşımdaki beni anlamaya yanaşmıyordu. Pek saklanmayan gizlerimin korkacağı birşey yoktu. Derken Senegal'e yazılıyor "Bana mektup gönderin, bayılıyorum mektuplarınıza," deniyordu. Ve ben mektuplarımı kıskanıyordum... İşgüzarlıktan, düzmece yerine, değerli taş veren adamcağıza benziyordum. Karşımdaki bundan yararlanıyor, düzmece taşa teşekkür ediyor "Aman çabuk bir tane daha gönderin," diyordu. Ardından da "Ne salak yenisini yollamıyor!" diye ekleniyordu. Zavallı adamcağız.

Elbette. Yazmaktansa bin parçaya doğranmayı yeğlerdim.

Ama yılların yatıştırması, onca değişik geçit, yada Kazablankalı dilberler, yada yüreğin belli oranda yaşlanması... Belki hepsi. Belki artık hiç önemi yok.

Kuşkusuz biraz yalan söylüyorum.

Kuşkusuz "Paris Yaşamı" şarkısındaki o pek dürüst olmayan numara var işin içinde, bir de gitarla çalınan başka bir şarkının aldatıcı denemesi. Dalila'nın Samson'un saçlarını kesebilmek için söylediği şarkı. Ama inanır mısınız, Samson çevrilen dolabı seziyordu! Ama söylenen ezgi saçlarından daha çok hoşuna gidiyordu.

Gece usulca akıp gidiyor, ben de usulca uyuyorum. Ve itiraflarımdan çekiniyorum. Büyük hınçlarımı unuttum mu acaba diye kaygılanıyorum: Öylcyse bu iş ciddi demektir. Belki kendi zayıflığımın bile büyüsüne kapıldım. Kıpırdamayı göze alamayan, kollarını bağlayan ipi koparamayan, ökseye tutulmuş kuşa benzeyen soylu delikanlı olmanın keyfiyle kendinden geçmiş Somson, tuzağa düşürülüp düşürülmediğimi öğrenmek istemiyorum artık.

Antoine

ANNESİNE MEKTUPLARI

Le Mans, 11 Haziran 1910

Sevgili anneciğim,

Kendime bir dolmakalem yaptım. Onunla yazıyorum size. Çok iyiyim. Yarın doğum günüm. Emmanuel dayım, doğum günüm için bana bir kol saati vereceğini söylemişti.[6] Acaba bir mektup yazıp doğum günümün yarın olduğunu bildirebilir misiniz kendisine? Perşembe günü Notre Dame Du Chène'e bir gezi var; ben de okulla birlikte gidiyorum.[7] Hava çok kötü. Hep yağıyor. Verilen armağanlarla güzel bir sunak yaptım kendime.

Allahaısmarladık,
Anneciğim sizi öyle göresim geldi ki.
Antoine

Yarın doğum günüm.

Fribourg, Villa Saint-Jean,
21 Şubat 1916[8]

Canım anneciğim,

François, ancak Mart başında gelebileceğinizi yazdığınız mektubu az önce aldı! Bizse sizi cumartesi günü göreceğiz diye nasıl da sevinmiştik!

---

6. Emmanuel de Fonscolombe, Madam de Saint-Exupéry'nin erkek kardeşi, Môle Şatosu'nun sahibi.

7. On yaşındaki Antoine, Mans'taki Notre Dame de Sainte-Croix Koleji'nde yarı yatılıdır (yani yalnız akşam yemeklerini okulda yemektedir). Annesi, o sırada, Ain ilinin Saint-Maurice-de-Rémens kasabasında oturmaktadır.

8. Antoine, o sırada, kardeşiyle birlikte Fibourg'ta, Marianite'lerin yönettiği Saint-Jean villasında kalmaktadır. 1915'ten 1917'ye dek iki yıl kalacaktır orada. Madam de Saint-Exupéry'yse, Ambérieu garında başhemşiredir.

Neden böyle geç geliyorsunuz? Oysa ne çok sevinecektik!

Mektubumuzu perşembe, belki cuma alırsınız, hemen bize bir tel çekip cumartesi sabahı ekspresle yola çıkıp akşam Fribourg'a varacağınızı bildirebilir misiniz? Nasıl bayram ederdik!

Gelişinizi Mart başına dek geciktirirseniz müthiş umut kırıklığına uğrayacağız! Neden hoşuna gidiyor böyle geç gelmek?

Oysa nasıl da umutla bekliyoruz gelişinizi! Gelemezseniz çok üzüleceğiz gerçi, ama mektubu alır almaz, hiç değilse cuma akşamı elimize geçecek gibi telgraf çekebilir misiniz? Böylece pazar günü sizi beklemeyip başka birşey yapabiliriz. Ama mutlaka geleceksinizdir canım!

Hoşça kalın, canım Anneciğim, sizi bütün kalbimle kucaklar, sabırsızlıkla yolunuzu gözlerim.

Saygılı oğlunuz
Antoine

(P.S.) Mektubu alır almaz tel çekin, yoksa Pazarımız boşa gider, telgrafınızın en geç cuma akşamı elimize geçmesi gerek.

Paris, Saint-Louis Lisesi, 1917[9]

Sevgili anneciğim,

Ancak iki satır yazacak zamanım var. Hergün yazın bana, bilseniz ne çok sevineceğim! Monot'yla albümümü yollayın (...) bütün fotoğrafları içine koyarak.[10] Monot'un odasındadır, orda unuttum çünkü. (Resim albümünü, klasörü değil.)

Ders aralarında onlarla oynamaya karar verdiğimizden, az önce, (Sanat Okulu'nun) istihkâmcılarını, tutsak alma oyununda 9-0 yendik.

Ayrıca, değerimizi göstermek üzere onlarla boy ölçüşmeye razı olduk. Takımlardan birine "pistonları" (Merkez Lisesi öğrencile-

9. Antoine, olgunluk sınavlarını Paris'te (1916) ve Lyon'da (1917) verdikten sonra, Paris'teki Saint-Louis Lisesi'nde Denizcilik Okulu'na girmeye hazırlanmaktadır.

10. Kızkardeşi Simone'a taktığı ad.

rini) almaya gelince, buna ne biz, ne de istihkâmcılar yanaştı (takımlardan biri eksik olduğundan, birkaç kişi alıp arayı kapatmak gerekiyordu), pistonları hem (doğal olarak) bizim leventler, hem de istihkâmcılar seçmediği için, elimizin tersiyle ittik bu öneriyi; aslında pistonlar da bizim leventlerden ve istihkâmcılardan, istihkâmcılarsa bizimkilerden ve pistonlardan nefret eder ya, neyse...

Az kalsın istihkâmcılarla kapışıyorduk, ama bizim kampta bir düşman daha yaratmanın anlamı yoktu.

Liselerin en siliği Cyrard Lisesi, sesleri solukları çıkmaz mübareklerin. Birbirine en bağlı olanlarsa bizim çocuklar, bizden sonra da, kendilerine göre, istihkâmcılarla pistonlar geliyor.

Burda Saint-Jean'dan birini, Berg'i gördüm, bugün gelip beni aradı, çok garip bir buluşma oldu.

Çok iyiyim. Pazar günü âyine gittim.

Mösyö Pagès bugün bize küçük bir *spitch* çekti:[11] "Mideleri, Mösyö Corot'yla benim vereceğim küçük matematik dilimini sindiremeyecek kadar güçlü olmayanlar, hemen şimdi okulu bıraksalar çok daha iyi ederler. Mat'tan hoşlanıyorsanız, hiç üzülmeyin, tıkabasa yedireceğiz size onu! Hem de yeminle söylüyorum bunu size!" Yoğun bir çalışma içindeyiz: İyi *izliyorum* dersleri (izlemeyi, günü gününe öğrenme anlamında kullanıyorum) ve bundan ötürü de göğsüm kabarıyor. Hiç üzülmeyin yürüyecek bu iş.

Sevgiyle kucalarım sizi,
Sizi seven oğlunuz,
Antoine

Paris, Saint-Louis, 1917

Sevgili anneciğim,

Hani bana hergün yazacaktınız! Oysa nicedir tek bir satır almadım sizden...

11 Antoine, İngilizce speech (söylev) sözcüğünü tıpatıp böyle yazmıştır.

Bugün perşembe, üç gün sonra, yani pazara, Madam de Menthon'a öğle yemeğine gidiyorum, çağrılı olarak, geçenlerde onu görmeye gitmiş, evde kimseyi bulamayınca (ne büyük talihti bu!), kartımı bırakmıştım.

Hüzünlü, pis bir hava var bugünlerde. Şimdi artık akşamlar insanın içini karartıyor, bütün Paris maviye boyandı... Tramvayların ışığı mavi, Saint-Louis Lisesi'nde koridor lambaları mavi, sözün kısası, her yan garip bir havaya büründü... Ve bunun Alamanları pek rahatsız ettiğini sanmıyorum. Ama hayır, ediyor galiba. Şimdi şöyle yüksekçe bir pencereden bakınca, Paris kocaman bir mürekkep lekesine benziyor, ne bir ışık yansıması, ne bir hale, harika bir ışıksızlığa vardık! Sokağa bakan pencerelerinden ışık sızana ceza kesiliyor! Kalın mı kalın perdeler asmak gerekiyor pencerelere.

Biraz Kutsal Kitap okudum: Ne harika şey, o ne güçlü ve yalın biçem, yer yer o ne şiirsellik. Rahatça yirmibeş sayfa tutan buyruklar tam bir hukuk ve sağduyu örneği. Aktöre yasaları, güzellikleri ve yararlılıklarıyla göz kamaştırmakta: Gerçekten harika.

Hazreti Süleyman'ın *Atasözleri*'ni okudunuz mu? Ya o *Ezgiler Ezgi*si, ne güzel şey değil mi? Herşey var bu kitapta, üstelik zaman zaman, sırf çalım olsun diye bu yolu seçen yazarlarınkinden çok daha derin ve sahici bir karamsarlıkla karşılaşıyor insan. *Kilise Adamı* bölümünü okudunuz mu?

Burada kesiyorum. Bedensel, ruhsal ve matematiksel açıdan demir gibiyim.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Sizi seven oğlunuz,
Antoine

Bourg-la-Reine, Lakanal Lisesi, 1918[12]

Sevgili anneciğim,

İyiyim, dün sizden bir mektup aldım.

Saint-Louis Lisesi, yanımıza en dayanılmaz gözetmenlerini katardı, burda pek kötü sayılmayız.

Burada bir park var, ama gitmek yasak. Neyse ki, okulun avluları alabildiğine geniş ve ağaçlı...

Mösyö Corot bilemeyeceğiniz kadar harika.[13] Umutluyum. Girebilir miyim dersiniz?

Madam Jordan cumartesi akşamları ben evine kabul edip orda yatıracak.[14] Benim için çok hoş birşey olacak bu. (Yazım korkunç: Hiç zamanım yok çünkü.)

Bu koskoca lisede epey yalnızlık çekmemize karşın, Paris'e oranla biraz daha çok olsa da, pek canım sıkılmıyor.

Ayrı bir odam olabilecek sanıyorum. Siz, ne olur ne olmaz diyerek, gelecek mektubunuza: "Ayrı oda iste, ben izin veriyorum" cümlesini ekleyin. Gerekirse kullanırım, çünkü, oda sayısı sınırlı, bense buraya ilk gelenlerden biriyim, dağıtacakları zaman mektubunuzun elimde bulunması daha iyi olur. Zaten yakında dağıtacaklar galiba.

Hava tatsız mı tatsız ve hiç de sıcak değil. Ama benim çamaşır ve giysi yönünden hiçbir eksiğim yok sanırım. Yalnız bir boyunbağı gerekecek, onu da pazar günü satın alırım.

Siz nasılsınız? Cankurtaranda çok yorulmadığınızı umarım. Fotoğrafları aldınız mı? Bana da gönderin birkaçını, ayrıca, aldıysanız, büyütülmüş olanı da yollayın. Schaefer'i görmeye git-

12. Saint-Louis Lisesi'ndeki büyük öğrenciler, Bourg-la-Reine'deki Lakanal Lisesi'ne aktarılmıştır. Bunun nedenlerinden biri, öğrencilerin, bombardımanları seyretmek üzere, lisenin damına çıkmalarıdır.

13. Matematik öğretmeni, Denizcilik Okulu'na girecekleri hazırlamakla görevli.

14. Madam Jordan, Madam de Saint-Exupéry'nin dostlarından biridir. Antoine'ı her hafta evinde yatırmakta, delikanlılıkta karşılaşılacak tehlikelerden korumak üzere, küçük aktöre kitapları okutmaktadır.

tim, pek de kötü olmayan, kara bir örnek gösterdi bana (daha açık renklisini çıkaracaklar), cumartesi bir daha gideceğim.[15]

Rose Teyze şeker mi şeker, tinsel niteliklerinin dışında, en tatlı şeyi ikindi kahvaltıları, pazarları kahvaltıyı onda yapıyorum ve inanın bana, o güzelim, taze, kolaycacık eriyen tereyağ tam bir hafta midemde kalıyor!

Tıkabasa yiyen, mışıl mışıl uyuyan ve harıl harıl çalışan oğlunuzun bedensel haberleri bu kadar.

Antoine

Lakanal, Haziran 1918

Sevgili anneciğim,

Umarım iyisinizdir, öyle çok isterdim ki, şu günlerde sizden bir mektup almayı. Bilseniz nasıl özledim sizi: Gelecek misiniz beni görmeye?

Yarın pazar, cezalı değilim, çıkıyorum. (Yirmi kişiden ancak dördümüz çıkabiliyoruz.) Bu hafta, tam 208 saatlik ceza verildi!

Bu akşam hava iyi, dolayısıyla Gothas, Réveil ve Caves cephelerinde mutlaka gümbürtü kopar. Destek atışlarını dinlemek için bir kerecik burda olmanızı isterdim. Tam bir kasırgaya, deniz fırtınasına yakalanmış sanıyor insan kendini, müthiş birşey. Yalnız, atış sırasında dışarda durmamak gerek, çünkü dört bir yana saçılan mermi parçaları insanı delik deşik eder. Parkta bir sürü şarapnel parçası bulduk.

Monot'nun durumuna gelince:

Cuma akşamı yollayın onu. Cumartesi sabahı burda olur, ben de akşama çıkarım. Madam Jordan'ın evinde buluşur, yemeği birlikte yer, gece tiyatroya gider, pazar sabahı da Le Mans'a hareket ederiz.

Cumartesi gecesi yatacağı yer konusunda Rose Teyze'yle konuşurum: Çaresine bakar. Yalnız, tiyatroda yer ayırtabilmem için

15. Antoine'ın çektiği fotoğrafın arabından, François de Saint-Exupéry'nin can verişini gösteren fotoğrafları çoğaltan yayıncı.

(pahalı olmayanından elbet), gelip gelmeyeceğini hemen bana bildirebilir misiniz? Ayrıca, şöyle bir mektup yazar mısınız (Laure Teyze, Le Mans'a gelmem için yalvarıyor): "Mösyö Corot'ya rica et, Le Mans'a, yeğeninin düğününe gidebilmem için izin versin; kızkardeşine eşlik etmeni istiyorum."[16]

Alamanların, bugünlerde Paris'i almasından korkuluyor, bütün gazeteler bundan söz ediyor. Buraya gelirlerse, yayan kaçarım (trene binmek bir işe yaramaz çünkü), ama geleceklerini sanmıyorum.

Lakanal'daki yaşayışımız pek sıkıcı değil. Bugünlerde

(Mektubun arkası yitirilmiştir.)

Strasbourg, 1921[17]

Sevgili anneciğim,

Postanede bekletilmek üzere attığınız mektubu dün aldım. Hergün çıkabileceğim zamana dek kışlaya yazın, ondan sonra kentteki adresime yazarsınız.

Strasbourg çok tatlı bir kent. Büyük bir kentin bütün özelliklerini taşıyor, Lyon'dan bile büyük. Harika bir oda buldum. Banyosu var, ayrıca, evin telefonu da elimin altında olacak. Strasbourg'un en zarif caddesinde oturan, tek bir Fransızca sözcük bilmeyen bir ailenin dairesi bu. Oda son derece görkemli, kalorifer, sıcak su, iki elektrik lambası, iki giysi dolabı, evde asansör var, kiraysa, herşey içinde, 120 frank.

Féligonde'daki komutanı gördüm, çok iyi davrandı bana. Benim pilotluk işiyle ilgilenecek. Bir sürü kısıtlayıcı genelgeden ötürü, epey güç olacak galiba. Ve tabii en erken iki ay sonra.

---

16. Antoinette de Saint-Exupéry, 18 Haziran 1918'de, Le Mans'ta, Jean de Grandmaison'la evlenmiştir.

17. Antoine, Denizcilik Okulu'nun giriş sınavında başarısızlığa uğrayıp, 1920-1921 yıllarında Güzel Sanatlar Okulu'na (mimarlık bölümüne) hazırlandıktan sonra, kendi isteğiyle, 2 Nisan 1921'de Strasbourg'taki 2. Hava Alayı'na, "subay adayı er" olarak gönderilmiştir. Var gücüyle uçucular arasına girmeye çalışacaktır.

Kışladan (kantinden) yazıyorum size. Sabahtan beri, tombul yanaklı, babacan bir askerin önderliğinde ambar ambar dolaşıp postal ve karavana tabağı alıyoruz.

Birlik çok hareketli bir yer – Spad'larla Nieuport'lar havada cambazlık yarışı yapıyorlar. Kieffer'i gördüm, yerleşmemizin üzerinden şöyle bir-iki hafta geçince, gidip mimarları falan soracağım ona...

Hava Merkezi, Strasbourg'dan epey uzak. Akşamları çalışmak istersem, mutlaka bir motosiklet almam gerekecek. İlerde konuşuruz bu konuyu. Motor alınca, azıcık dolaşırım Alsace'ı.

Trenle Mulhouse'dan, Altkirch'den, Colmar'dan geçtik, Hartmannswillerkopf'u uzaktan gördük (hani şu bizim Eski Armand'ı). Daracık tepesinde 64.000 adam gömülü.

Strasbourg'daki kaynaklar: Komutan Féligonde, opera toplulukları bile var galiba, dedi.

Askerlik konusundaki kanım -havacılığın dışında- beş para etmeyen bir uğraş olduğudur. Selâm vermeyi öğreniyor, futbol oynuyor, sonra ellerin cebinde, dudağında sönmüş bir sigara saatlerce sıkıntıdan patlıyorsun.

Hiç de sevimsiz olmayan arkadaşlar. Ayrıca, çok sıkılırsam beni avutabilecek cepler dolusu kitabım var. Pilotluk ne kadar tez başlarsa, o kadar mutlu olacağım.

Asker giysilerini ne zaman sırtımıza çekeceğiz bilmem. Henüz ellerinde bize verecek giysi yok. Sivil dolaşıyoruz kışlada, sersem tavuklar gibi. Saat ikiye dek yapacak işimiz yok. Ayrıca, saat ikiden sonra da, B'yi alıp A'nın yerine, A'yı da B'nin yerine aktarmaktan, bunu bitirince, yer değiştirmeyi ters yönde yapıp herşeyi eski yerine getirmekten başka işimiz olmayacak.

Hoşça kal, canım anneciğim. Aslında keyfim oldukça yerinde. Sevgiyle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Strasbourg, Mayıs 1921

Sevgili anneciğim,

N'oldum biliyor musunuz?.. Öğrenci-pilot olmayı beklerken, öğretmen. 26 Mayıs'tan beri, patlamalı motorlar ve hava etkileri bilimi konusunda kuramsal dersler vermekle görevlendirildim. Bir sınıfım olacak – bir kara tahtayla çocuk öğrenci mi acaba? Ondan sonra, *mutlaka* pilot adayı yaparlar artık.

Şimdilik -başkalarının ortaya attıkları yanıltıcı görüşlerin tersine- çok sevimli buluyorum kışlayı.

Herşeyden önce, yalnız spor yapıyoruz. Kışla, bir bakıma, kocaman bir futbol okuluna benziyor. Lise oyunları oynuyoruz (yakan top, birdirbir falan), yalnız burda, kötü oynadın mı, mapusanenin nemli otları üzerinde geçiriyorsun geceyi... Liseye benzeyen başka bir yanı daha var: "Bilmem kim, yüz kere yazacaksınız şu cümleyi: Bölük toplan! dendiği zaman, komutanın solunda sıraya girilir."

Bu akşam: tifo aşısı.

Çok sevimli oda arkadaşlarım var. Her akşam korkunç yastık döğüşleri. Hoşlanıyorlar benden, bu hiç de azımsanmayacak birşey, ve her zaman, yediğimden daha fazla yastık yapıştırıyorum.

Gelelim şu benim öğretmenliğe... Gerçekten gülünç canım! Öğretmenlik yaparken düşünebiliyor musunuz beni!

Öğle ve akşam yemeklerini, kantinde, bir-ikisi sevimli arkadaşlarla yiyorum. Akşamları, saat altıda çıkıyor, evde *yıkanıyor*, güzel bir çay yapıyorum kendime.

Dersler için pahalı bir sürü kitap almam gerekiyor. Mektup elinize geçer geçmez bana para yollayabilir misiniz?

Öte yandan, her ay beş yüz frank gönderebilir misiniz bana? Aşağı yukarı bu kadar harcıyorum bir ayda.

Yüzbaşımız, Billy adında biri. Tanıyor musunuz bu adamı? Tanıyorsanız, benden söz edin ona.

Paris'te misiniz? Mutlaka Strasbourg'a gelmelisiniz, nefis bir kent. Şimdi olmazsa ilerde gelirsiniz, ayrıca, öğretmen olduğuma göre, ben de izne çıkarım...

İşte böyle. Burda kesiyorum.
Sevgiyle kucaklarım sizi,

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Parayı yine *kışlaya* gönderin. (Mektuplarıysa ya kente, ya kışlaya. 2. Hava A.S.O.A. Strasbourg Central, Bas-Rhin.)

Strasbourg, Mayıs 1921

Sevgili anneciğim,

Yüzbaşı Billy'nin yanından geliyorum, son derece nazik davrandı ve alarm halindeyken yapılacak bir sürü hazırlık olduğundan, size mektup yazma işini bana verdi.

Sivil pilotluk belgesi alma fikrimi iyi karşıladı, ama ayrıca şunları yapmamı istiyor:

1- *Yarın*, tam bir sağlık denetiminden geçmeliymişim;

2- Sivil Kumpanya konusunda bilgi almak için Komutan'la konuşmalıymışım.

Herşeyin dilediğimiz gibi sonuçlanacağını umuyorum, o zaman yazarım size.

Az önce, bir Spad-Herbemont'dan indim, tam anlamıyla sağımı solumu şaşırmış olarak. Göklere çıkınca, uzay, uzaklık, yön kavramlarım tutarsızlığın en katkısızı içinde eriyip gitti. Toprağı ararken, kimi zaman altıma, kimi zaman üstüme, kimi zaman sağa, kimi zaman sola bakıyordum. Kendimi alabildiğine yükseklerde sandığım anda, burgu gibi döne döne yere doğru iniyordum burun üstü. Çok alçaklardayım herhalde dediğim andaysa, motorun 500 beygirlik gücüyle bin metreye yükseliveriyordum. Uçak hoplayıp zıplıyor, sağa sola yalpa vuruyor, tıngır mıngır yuvarlanıyordu... Vay anam vay!

Yarın, aynı pilotla, 5.000 metreye, bulut denizinin çok çok üstüne çıkıyorum. Başka bir dostun yönettiği başka bir uçakla hava savaşına girişiyoruz. O zaman, burnunun dikine döne döne inmeler, takla atmalar, tersine dönmeler bu yıl yediğim bütün öğle yemeklerini dışarı uğratıyor.

Daha makinalı tüfekçi değilim, şimdiye dek topladığım bilgilerle biniyorum uçağa. Dün, fırtına gibi bir rüzgâr esiyor, saatte 280-300 km. hızla insanın suratını kamçılayan müthiş bir yağmur yağıyordu.

Sivil pilotluktan başka, bu ayın 9'unda, makinalı tüfekçilik öğrenmeye başlayacağımı sanıyorum.

Dün, savaş uçaklarının büyük gösterisi vardı.

Tek kişilik, minicik, iyice parlatılmış Spad'lar. Gövdelerinin altına yerleştirilmiş yepyeni, küçük makinalı tüfekleriyle -üç günden beri, uçaklara makinalı tüfek yerleştiriliyor- hangar boyunca sıralanmış, şiş karınlı göktaşları, Hanriot'lar ve kimseciklerin yarışamadığı, çatık kaşlı kartalları andıran, uçakların kralı Spad-Herbemont'lar...

Bir Spad-Herbemont'un ne denli acımasız ve kötü ruhlu durduğunu gözünüzün önüne getiremezsiniz. Korkunç bir uçak bu. Büyük bir keyifle kullanabilirim onu. Köpek balığına benziyor, köpek balığı gibi duruyor havada! Aynı garip kayganlıkta bir gövdesi var. Hareketleri de aynı yumuşaklık ve hızda. Kanatları üzerinde dikilip burnunu yere verdiği zaman da epeyce bir alanı kaplıyor.

Sözün kısası, müthiş bir coşkunluk içinde yaşıyorum, yarın sağlık yoklamasında çürük çıkarsam acı bir umut kırıklığına uğrayacağım.

[Burda, çok yalın bir çizim var.]

Bu yalın anlatımlı resim, yarınki hava savaşını anlatıyor.

Uçakların dizilişine bakan, bakımdan geçen motorların homurtusunu dinleyip benzin kokusunu duyan, kendi kendine: "Alamanlar yaptıklarını ödeyecek," diyor.

Hoşça kalın anneciğim, bütün kalbimle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Strasbourg, 1921[18]

Sevgili anneciğim,

Mektubunuza teşekkürler. Aldığımı daha önce, Paris'e bildirmiştim – hem de *daha o gün*, Lyon Oteli'ne. Adresinizi bırakmış mıydınız oraya?

Bir bakıma çok iyi etmişsiniz o adamları görmekle... Analık içgüdüsü işte!

Sivil pilotluk dersleri yanında, Hanriot uçaklarında makinalı tüfekçilik dersleri de alıyorum. Makinalı tüfekçi-keşifçi belgemi alınca, onbaşı olacağım.

Az kalsın *Constantinople*'a (İstanbul'a) hareket ediyordum. *Yarın* yola çıkmak üzere gönüllü istediler. Ama makinist olarak gitmenin pek işe yaramayacağını düşündüm, şu ikili belgeyi bekleyeceğim... Düşünsenize bir, Constantinople'a, hem de beleş gitmek! Tam bir devlet kuşuydu. Beni tutan şeylerden biri de, alayımızın belki de Lyon'a aktarılacağını öğrenmiş olmamdı. O zaman, Saint-Maurice'ten uçakla on dakika uzakta olacağım.

Haydi, haydi, Papaz'ef-endi parlatın
papuçlarınızı
Binebilmek için uç-ça-ğaaa[19]

Bu haber doğruysa, papaz efendi şıkır şıkır oynamaya hazırlanabilir. Aman ne zevk olur! Yoksa, prensesin kesesinden, şiir gibi bir yolculuk yapabilmenin çaresine bakarım.

Bugünlerde mapusanenin ıslak otlarında yatıyorum. Polis karakolu bodrumun birinde. Soluk yüzlü ayla uçuk benizli emireri hava deliğinin önünde nöbet tutuyorlar. Haftalardır içerde yatan garip insanlar, duyulmadık kenar mahalle ve fabrika türküleri

18. Antoine, 17 Haziran 1921'de, Rabat'taki 37 Hava Alayı'na atanmıştır. Istres'e pilot adayı olarak gönderileceği 1922 Ocak'ına dek orda kalacaktır.

19. Antoine'la kızkardeşlerinin, çocukken, Saint-Maurice'te köy papazını karşılarken söyledikleri halk şarkısına yapılan anıştırma (ima): Haydi, haydi Papaz'ef-endi parlatın papuçlarınızı

Gelebilmek için bizi ev-len-dir-me-yeee

Tavan arasında cirit oynayan sıçanlar gi-biii.

çağırıyorlar. Bunlar öylesine hüzünlü türküler ki, duyan, vapur düdüğü sanabilir. En küçük gürültüde üfleyip söndürdüğümüz mumlarla aydınlanıyoruz.

Zaten yalnız geceleri ve dinlenme saatlerinde ordaydım. Doğrusunu isterseniz, hiç de kötü sayılmaz ve patates ayıklama angaryasından bir dakikacık uzaklaşışım için tatlı bir ceza bu.

Eğitim bittikten sonra assubayım, çavuşum ve onbaşım değişti. Şimdikiler su katılmamış birer hayvan, iğrenç saatler yaşatıyorlar bana, zevk için, durmadan küfrediyorlar.

Onbeş gün sonra, Strasbourg'a, Fransa'ya, odama, mağaza camekânlarına kavuşacağım yeniden. Sıksık mektup yazın bana!

Mimma,[20] Saint-Maurice ve herşey ne âlemde? Rahip Sudour'u[21] gördüğünüze çok sevindim elbet. Dava dosyamı bulup ona yollayabilirseniz iyi olur (Delambre Sok., No. 22), yürekten teşekkür ederim.

Pierre d'Agay, görülmesi gerekenlerden birinin adresini gönderiyor. Cezam ve gözaltında tutuluşum bitince gidip göreceğim adamı.

Çektiğiniz telgrafa karşılık vermem olanaksız. Zaten o kadar geç saatte, postaneler kapandıktan sonra dışarı çıkınca, nereden çekeceğim telgrafı.

Hoşça kalın, sevgili anneceğim. Burda kesiyor, olanca sevgimle kucaklıyorum sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Strausbourg, Haziran 1921

Sevgili anneciğim,

Pazartesi gelmenizi çok isterdim, çünkü pilotluk belgemi aldıktan sonra hiç zamanım olmayacağından korkuyorum, ayrıca Marsilya'ya *Strasbourg*'tan hareket etmek zorundayım.

20. Kızkardeşi Marie-Madeleine'in takma adı.

21 Bossuet Okulu'nun yönetmeni, Antoine'ın yakın dostu.

Bir-iki gün zamanımız olursa, uçağa atlayıp Paris'e gider, Monot'yu görebiliriz.[22] O arada, epeyce boş kaldığıma göre, Alsace'ı gezeriz.

Yarın yada öbür gün, ilk kez tek başıma uçabilirsem iyi olacak. Ondan sonra, pilotluk belgesi tereyağından kıl çeker gibi gelir.

Parayı ve kitapları aldım. Çok teşekkür ederim, anneciğim. Sivil geziyorum. Yakalanmam herhalde. Zaten odamdan dışarı çıkmıyor, sabahtan akşama dek çay ve sigara içiyorum. Sıksık sizi düşünüyor, çocukken yaşadığım bir sürü şeyi anımsıyorum. Sizi o kadar çok üzdüğümü düşündükçe, yüreğim sızlıyor.

Ah anneciğim, bilseniz ne ince ruhlu buluyorum sizi, şimdiye dek tanıdığım "anneler"in en incesi. Hem mutlu olmaya, hem de bütün gün homur homur homurdanan yada bağırıp çağıran bir oğuldan çok daha iyisine lâyıksınız. Öyle değil mi, ha, anneciğim?

Bütün gecemi size ayırmak, oturup uzun uzun yazmak isterdim. Yalnız hava öyle sıcak ki, eriyip yok oldum sanki. Vakit epey geç olduğu halde, pencereden insana soluk aldıracak bir esinti gelmiyor. Korkunç bir işkence bu. Ya Fas'ta ne yapacağım?

Biliyor musunuz, odacığımda, Villars-les-Dombes'da doğmuş, uslu mu uslu, kocaman, sıska bir kız var, sıla burnunda tütmeye başladı mı... *Faust*'tan yada *Madame Butterfly*'dan parçalar söylüyor. Villars-les-Dombes'da opera var mı kuzum?

Sizin kralın şu cümlesine bayılırdım: "Müthiş rüzgâr var, Madam, ve ben altı kurt öldürdüm" Bu sabah da müthiş rüzgâr vardı. Ama ben rüzgârı -uçaktayken de- fırtınayla kavga etmeyi, boğuşmayı seviyorum. Ancak, ona denk bir kavgacı değilim. Durgun, tatlı mı tatlı sabahlar uçuyorum, çiğ damlacıklarının içine iniyoruz, yüreği tertemiz insan sevgisiyle dolu pilotluk öğretmenim "Hanım Arkadaşı" için koyungözü denen papatyalardan

22. Antoine, 1922'de, birbiri ardından önce Avord, sonra Maily, daha sonra da Versailles Ordugâhı'na aktarılır 1922 Ekim'inde asteğmen olmuştur.

topluyor. Sonra tekerleğin dingiline oturuyor, dünyanın o dingin görünümünün tadını çıkarıyor.

Burada, insana kardeşçe yanaşan biriyle tanıştım. Görsen, Birinci François yada Don Kişot sanırsın. Gerçek kimliğini öğrenmeye cesaret edemiyor, ama büyük bir saygı duyuyordum ona. Yanında kendimi ufacık, minicik hissediyordum...

Odama gelip çay içerek bana onur verme alçakgönüllülüğünü gösterdi. Bourbon'lara özgü kocaman burnunun olanca ağırlığıyla felsefeden söz etti. Müzik ve şiir konusunda son derece güzel doğrular ortaya attı. Üç günde üç kez geldi, çayımı, sigaralarımı enfes bulma inceliğini gösterdi, kendi kendime: "Yüce bir bey mi acaba? (El kol hareketleri ağır ve kendinden emindi) yoksa büyük bir şövalye mi? diye düşünüyordum. (Alabildiğine soylu ve dürüst bakışları vardı.) Sözün kısası: Birinci François mı, yoksa Don Kişot mu bu adam?"

Aklım fikrim ondaydı, öğrenebilmek için yanıp tutuşuyordum: Ama sormaya cesaret edemiyordum: İskemlesine ata biner gibi oturuyor, insanda müthiş bir saygı uyandırıyordu.

Derken, günün birinde, Don Kişot bana uzun uzun tasarılarını anlattı – güzel, ama masraflı tasarılarını. Hemen ardından Birinci François sökün etti, yüz metelik ödünç istedi benden...

Bir daha ikisi de gözükmediler...

Tanrıların Çöküşü, diyordu Anatole France!

Anneciğim, epey geç oldu, sıcaktan da bayılıyorum...

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Saygılı oğlunuz,
Antoine

İki havaleyi de aldım. Teşekkürler. Kitapları da.

Kazablanka, 1921

Canım anneciğim,

Sizden gelen bir paket çorapla sabah yelini yumuşatan, 2.000 m. yüksekliği bağışlayıcı kılan tüylü kazağı aldım. Simgesi olduğu ana sevgisi gibi ısıtıyor insanı.

Neye yatkın olduğumu keşfettim; Conté kurşun kalemine. Resim defterleri satın aldım, gündüzkü olay ve hareketleri, arkadaşlarımın gülümsemelerini yada neler döktürdüğümü görebilmek için elinden geleni ardına komayan köpeğim Black'in saygısızlığını çiziyorum.

Black, yavrum, uslu dur bakayım.

İlk defteri doldurunca size yollayacağım, ama -ey benim sevgili anneciğim!- baktıktan sonra geri göndermeniz koşuluyla...

Yağmur yağdı. Hem ne yağmur! Kasırga gibi. Zaten su, çatımızdaki yüzyıllık yolunu hemencecik buldu. Yöneticilerin büyük bir titizlikle kapatmaktan kaçındığı yarıklardan süzüldü, bolluk içinde yüzen ülkelerdeki şarap gibi yattığımız yerde ağzımıza akınca olağanüstü düşler gördük. Hiç şakası yok canım, fırın gibi birşey bu sizin kazak. Onun yardımıyla neşeli bir görünüşüm, insanı büyüleyen bir budalalığım var.

Dün Kazablanka'ya indim. İlkin, yalnızlığımı alıp sokaklarda dolaştırdım, yalnızlık burda insana daha bir ağır geliyor, çünkü sokaklardan ancak bir kişi geçebiliyor.

Ak sakallı Yahudilerle pazarlık ettim. Ucu kıvrık sırmalı terliklerle gümüş kemerler arasına bağdaş kuruyor, binbir renkli müşterilerinin selamünaleykümleriyle yüceltilerek yaşlanıyorlar: Bundan daha göz kamaştırıcı alınyazısı olabilir mi?

Bu sokaklarda dolaşan bir katil gördüm. Ciddi yüzlü Yahudi satıcılarla ufacık tefecik Fatma'ların önünde, bağıra bağıra suçunu itiraf etsin diye kıyasıya yumruklanıyordu. Mintanının omuzları yırtılmış, kafası yarılmıştı. Çok öğretici ve ahlaki bir görünümdü bu. Her yanı kan içindeydi. Cellatları uluyarak çevresinde döneniyordu. Sırtlarına geçirdikleri kumaşlar uçuşuyor, her biri olanca çığırtkanlığıyla kendi rengini dile getiriyordu. İnsanlık dışı, göz kamaştırıcı birşeydi bu. Ne sırmalı, ucu kıvrık terlikler, ne de gümüş kemerler duygulandı bundan. Daha uzun süre Külkedi'lerini bekleyecek kadar minicik, ancak bir periye yaraşacak kadar değerli olanları vardı... Hey ulu Tanrım, kimbilir ne güzel, ufacık ayakları olacaktı o peri kızının. Küçük terlik bana düşlerini

anlatırken -sırmalı terliklere oya gibi yürüyüş gerekir- adı sanı bilinmeyen bir peçeli kadın geldi, satıcıyla pazarlık etti, terlikleri yürüttü. Yalnızca bir çift iri göz görebildim... Ey sırmalı terlikler, inşallah prenseslerin en güzelidir sizi alan ve türküler mırıldanarak akan sularla dolu bir bahçede yaşıyordur.

Ama korkuyorum. Sevimli, küçücük kızların, ikiyüzlü amcaların yanılgısından ötürü, hayvan gibi, çirkin korkunç bir adamla evlenişi geliyor gözümün önüne.

Sus, Black, kuçusun sen, anlamazsın bu işlerden.

Anneciğim, Fransa'da çiçeklerin açtığı söylendiğine göre, hemen gidip çiçek açmış bir elma ağacının altına oturun. Ve benim için, uzun uzun bakın çevrenize. Her yan yemyeşil, şipşirindir mutlaka, çimenler bitmiştir... Yeşilden yoksunum, yeşil tinsel bir besindir, yeşil insanın davranışlarına yumuşaklık, gönlüne erinç verir. Yaşamınızdan bu rengi çıkarın, kupkuru, kötü yürekli bir insan oluverirsiniz. Yırtıcı hayvanların karanlık kişilikleri, diz boyu yoncalar arasında yatıp yuvarlanamayışlarından geliyor olmalı. Kendi payıma, ağaca benzer birşeye rastlayınca hemen birkaç yaprak koparıp cebime atıyorum. Odacığıma döndükten sonra, sevgiyle bakıyor, incitmemek için usulca çeviriyorum onları. İçim rahatlıyor. Yeşile boyanmış yurduma kavuşmayı ne çok isterdim.

Ah anneciğim, sıradan bir çayırın insanı nedenli duygulandırdığını, hele bir gramofonun nasıl iç parçalayıcı olduğunu bilemezsiniz.

Evet, şu anda bunlardan biri çalıyor ve yemin ederim insanın içine işliyor bu eski havalar. Alabildiğine tatlı ve yumuşak şarkılar bunlar, bizim orda pek çok dinlemiştik onları. Akıldan çıkmayan bir düşünce gibi dönüp dolaşıp geri geliyorlar. Oynak havalarda acımasız bir alay var. Şu ezgi kırıntılarıysa heyecan verici. Elimde olmadan gözlerimi yumuyorum, bir halk dansı çalıyor: Bresse işi dolaplar, cilalı tahta döşemeler geliyor gözümün önüne... Yada Manon... Garip doğrusu, insan bu havaları duyunca, zenginlerin geçişini izleyen demiryolu işçisi gibi hırslanıyor. İnsanın aklına hep eski mutlu günleri getiriyor bu müzik.

Bir de avutucu havalar var...

Oo, Black'çiğim, kes şu havlamayı: Duyamıyorum şarkıyı.

Ah, anneciğim, bilemezsiniz bunun ne demek olduğunu.

Benim canım anneciğim, bütün sevgimle kucaklarım sizi. Hemen ve sıksık mektup yazın bana, anneciğim.

Saygılı oğlunuz, Antoine

Kazablanka, 1921

Sevgili anneciğim,

Bunun nasıl bir işkence olduğunu bildiğiniz halde, nasıl olur da bunca zaman mektupsuz bırakırsınız beni.

Onbeş gündür *tek bir* mektup almadım sizden! Aman anneciğim!

Durmadan kötü şeyler düşünüyorum ve mutsuzum. Canım annem benim, mektup herşey demek benim için! Ne Didi yazıyor artık, ne de başka kimse. Burada sizi düşünmek için daha çok zamanım olduğundan, daha çok duyuyorum bu yalnızlığın acısını.

Meteliğe kurşun atıyorum. E.O.R.'nin sınavları için Rabat'ta sekiz gün geçirmek zorunda kaldım. Uçuş filosundaki yaşam, tam benim istediğim şey. Bir yıl, tatsız tuzsuz askerlik kuramının öğretildiği bir okulda kendimi körleştirmek istemem. Komutan yardımcısı olacak yaratılışta değilim ben. Hiç aklım ermiyor o makinemsi ve yavan işe.

Kazablanka'dan başka biryer göremezsem üzülürüm, ta oralardan kalkıp Fas'a geldiğime değmez. Giriş sınavını kazanırsam, istifa etmeyi düşünüyorum. Yeniden mimarlık falan çalışmaya başladım, okula girince hepsi biter.

Bu arada, bir ay izin almaya çalışacağım, hepinizi özledim çünkü – hem de nasıl!

Rabat'ta geçirdiğim sekiz gün harikaydı. Sabran'ı gördüm elbet, bir de Saint-Louis'li bir arkadaşa rastladım. Bundan başka, E.O.R. sınavına girmeye gelmiş, doktor çocuğu, çok iyi yetiştirilmiş, okumuş, iki tatlı insanla tanıştım; sonra bir de, eskiden Lyon'da oturmuş bir yüzbaşıyla tanıştım, Sabran'ı, Saint-Louis'li

arkadaşı, öbür iki oğlanı ve beni akşam yemeğine çağırdı. Dünyanın en sevimli adamı. Gerçek bir arkadaş, ayrıca sanatçı, müzikçi. Rabat'taki karbeyaz evlerin arasında karbeyaz, küçük bir evi var. Arap kentinin bu kesimi ayışığında öylesine pamuklanmış gibi ki, insan kutupta, karlar içinde dolaştığını sanıyor. Ne unutulmaz bir gece geçirdik!

Rabat, o anda, dünyanın en tatlı şeyiydi. Fas'ı orda anlamaya başladım. Işıktan uğuldayan ara sokaklarda saatlerce dolaştım – of, suluboya resim yapmayı bilseydim, bakmasını bilen göz için, o ne renk zenginliği öyle! Zengin mahallelerini de aynı biçimde saatlerce gezdim: O daracık sokaklarda arkaları giz dolu ağır kapılardan başka birşey yoktu. Pencere de... Zaman zaman, bir çeşme ve su içen minicik eşekler.

Döneli beri sıkılmıyorum: İlk hava yolculuklarına başladım. Bu sabah üçyüz kilometre uçtum: Ber-Reşid/Rabat/Kazablanka. Böylece, sevgili Rabat'ımı tepeden gördüm... Müthiş bir beyazlık ve dinginlik içinde. Ber-Reşid, güneye doğru, dağınık evli, korkunç bir kasaba.

Yarın sabah yine bir üçyüz kilometre var. Öğleden sonralarıysa, yorgunluktan ötürü, uykuyla geçiyor.

Öbür gün, güneye doğru büyük bir yolculuk, Kazbah-Tadla'ya gidiyorum. Saatlerce uçmak (yani binlerce kilometre yol geçmek) gerek oraya gidebilmek için, dönüş de öyle elbet. Ne müthiş bir yalnızlık olacak bu yolculuk... Sabırsızlıkla bekliyorum.

Bu akşam, bir gaz lambasının dingin ışığında, pusulayla yön bulmayı öğrendim. Çavuş Boileau, haritaları masanın üstüne yayıp anlatıyor: "...Buraya varınca (dikkatli öğrencilerinkine benzeyen alınlarımız birbirine girmiş hava yolları üzerine eğiliyor), 45° batıya yollanıyorsunuz... Şurda bir köy var, onu solda bırakıyorsunuz, pusula üstündeki hareketli rüzgâr göstergesine göre dümen kırmayı unutmayın... Ben düş kuruyorum... Çavuş uyandırıyor: "Daha dikkatli olun... Şimdi, şöyle kestirmeden gitmek istemiyorsanız, 180° batıya dönüyorsunuz... Ama burdan sonra pek az nirengi noktası var, hah, şu yol iyi seçiliyor işte..."

Çavuş Boileau bir bardak çay uzatıyor bana. Ufak ufak yudumluyorum. Yolumu yitirirsem, ayaklanmış kabilelerin arasına inerim. Kaç kez dinledim şu sözü: "Çelik kuşundan atladığın zaman bir kadınla karşılaşır da onu göğsünden öpersen, kutsanmış olursun, kadın kendisini senin anan sayar, birkaç sığırla bir deve verir, evlendirirler seni. Canını kurtarmanın tek yolu budur."

Yolculuğum, böyle beklenmedik şeyler umamayacak kadar yalın. Olsun, ben yine de düş kuruyorum. Keşke çölde uzun görevlere katılabilsem...

Ah, nasıl isterdim sizi uçakla alıp buraya getirmeyi.

Burda kesiyorum, canım anneciğim. *Lütfen mektup yazın bana. Yer değiştirmelerden* ötürü, sırf bu ay için, tel havalesiyle 500 frank gönderebilir misiniz? Elimdeki son parayı pula yatıracağım. Bulabilirsem, yarın ve öbür gün için ödünç para alacağım.

Anneciğim... Yeşil küçük iskemleyi, bir karış boyumla yerlerde sürüdüğüm zamanki sevgimle kucaklarım sizi!

Son dakika. Az önce Kazbah-Tadla yolculuğundan döndüm. Ne bir motor arızası, ne de başka bir pürüz. Bayıldım bu yolculuğa, size onu ayrıntılarıyla yazacağım.

Antoine

Rabat, 1921

Sevgili anneciğim,

Küçük bankta bir Mağrip salonunda, kocaman yastıklara gömülerek yazıyorum bu mektubu size, önümde bir tas çay, dudaklarımda sigara. Sabran piyano çalıyor -Debussy yada Ravel- ötekiler de boş oynuyor.

Dünyanın en ince, en tatlı adamlarından biriyle tanıştık: Rabat'lı yüzbaşı Priou. Hemen hepsi sonradan havacılığa dönmüş eski asteğmenler olan arkadaşlarından bıktığı için, çevresine bir küme tatlı dost toplanmış: Sabran, benimle birlikte Denizcilik Okulu'na hazırlanmış olan Saint-Louis'li bir arkadaş ve daha başka iki genç. Altı kişiden üçü usta müzikçi, Sabran, yüzbaşı ve Arızacı" Müzikle kendimizden geçiyoruz. Ben hiçbirşey çalmı-

yor, dinliyorum, bunun için de, yastıklara gömüldükçe gömülüyorum.

Yüzbaşı evini bize öylesine çelebice açtı ki, iyiniyetini kötüye kullanıyoruz. Sabran'la ikimiz, 48 saat izinle Kazablanka'dan geliyoruz. Akşam yemekleri son derece neşeli geçiyor, çünkü inanın bana, hepimiz şakacıyız (evet, öyle). Olmadık saatlerde, sabahın üçünde dördünde yatıyoruz, hem poker, hem müzik öylesine bağlıyor hepimizi. İnanılmaz oyunlar oynuyor, bir gecede onaltı metelik falan yitiriyoruz. Kişiliklerimiz sağlam olduğundan, sarı liralarla oynuyormuşçasına zevk alıyoruz ve sonunda yirmi metelik kazançla masadan ayrılan, krallar gibi şişiniyor.

Şimdi Sabran Kazablanka'da olduğu, her cumartesi birlikte Rabat'a indiğimiz için -pazartesi akşamı geri dönüyoruz- bu çiçekli ülkede günler kolay ve tatlı geçiyor. Çünkü Fas denen şu çorak ülke, ilkin yemyeşil bir giysi çekti sırtına, pırıl pırıl parlayan upuzun çayırlara büründü; şimdiyse kırmızı ve sarı çiçeklerle bezeniyor, vadiler birbiri ardından aydınlanıyor.

Ruhun huzura kavuşmasını kolaylaştıran eşit bir sıcaklık var. Sevgili kentim Rabat bugün sessiz.

Beyaz Arap evleri dehlizinde yitip gitmiş olan yüzbaşının evi, sırtını Udayas Camisi'ne dayamış. Caminin minaresi, üstü açık iç avlunun tepesinde yükseliyor, akşamları, oturma odasından yemek odasına geçerken başını kaldırıp yıldızlara baktığında, müezzinin sesini duyuyor ve adamı, kuyu dibinden seyreder gibi görüyorsun.

Hoşça kal, sevgili anneciğim. Çok çok bir ay sonra mutlaka kucaklarım sizi. Şimdilik, sevgiyle, uzaktan yanacıklarınızı öperim.

Geçen haftaki uzun mektubumu aldınız mı?

Aylığımı bugün gönderin lütfen.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Avord Ordugâhı, 1922[23]

Sevgili anneciğim,

Baştan aşağı sevgi dolu mektubunuzu az önce bir daha okudum. Ah canım anneciğim, nasıl isterdim yanınızda olmayı! Her geçen gün sizi biraz daha çok sevmeyi öğrendiğimi bir bilseniz. Son zamanlarda mektup yazamadım, öyle çok işimiz var ki!

Bu akşam hava güzel ve ılık, ama nedendir bilmem, hüzünlüyüm. Şu Avord hazırlık dönemi gittikçe yorucu olmaya başlıyor. Saint-Maurice'te sizin yanınızda, uzun bir dinlenmeye gereksiniyorum.

Ne yapıyorsunuz, anneciğim? Resim yapıyor musunuz? Ne serginiz, ne de Lépine'in beğenip beğenmediği konusunda birşey söylediniz bana.

Yazın n'olur. Mektuplarınız iyi geliyor bana, serin bir sabah yeli gibi. Canım anneciğim, nerden buluyorsunuz onca tatlı sözü? İnsan bütün gün duygulu geziyor onları okuduktan sonra.

Küçüklüğümdeki kadar çok gereksinimim var size. Bütün şu komutan yardımcıları, askeri disiplin, taktik dersleri nasıl da kuru ve kekre şeyler. Oturma odasına çiçek koyarken düşünüyorum sizi ve tüm komutan yardımcılarına diş bilemeye başlıyorum.

Ne halt ettim de zaman zaman ağlattım sizi? Düşündükçe içim sızlıyor. Sevgimden kuşkulanmanıza yol açtım. Oysa, bilseniz nasıl severim sizi, anneciğim.

Yaşamımdaki en güzel şeysiniz siz. Bu akşam, çocuklar gibi yurt özlemi çekiyorum! Sizin orda yürüyüp konuştuğunuzu, birlikte olabileceğimizi, sevgimizden yararlanamadığımı, size destek olamadığımı düşünüyorum da.

Gerçekten ağlayacak kadar hüzünlüyüm bu akşam. Hüzünlü anlarımda tek avuntum olduğunuz da doğru. Küçükken, anımsar mısınız, Mans'ta, sırtımda okul çantam, cezalandırıldığım için hüngür hüngür ağlayarak okuldan dönerdim – ve siz, yalnız öpe-

23. Antoine, 1922'de, birbiri ardından önce Avord, sonra Mailly, daha sonra da Versailles Ordugâhı'na aktarılır. 1922 Ekim'inde asteğmen olmuştur.

rek herşeyi unuttururdunuz bana. Gözetmenler ve derslerimize bakmakla görevli papazlar karşısındaki en güçlü desteğimdiniz. İnsan sizin evinizde kendini güvenlik içinde hissediyordu, gerçekten de güvenlik içindeydi, herşeyimizle sizinleydik ve çok iyi birşeydi bu.

Şimdi de durum aynı, sizsiniz sığınak, sizsiniz herşeyi bilen, her acıyı unuttaran ve insan, sizin karşınızda, istese de istemese de, çocuk gibi hissediyor kendini.

Burada kesiyorum, anneciğim. İşim başımdan aşkın. Pencereye gidip son esintiden temiz bir soluk çekeceğim içime. Saint-Maurice'teki gibi türkü çağıran kara kurbağaları var dışarda, ama onlar kadar iyi türkü söyleyemiyorlar!

Olanca sevgimle kucaklarım sizi.

Yarın, oraya gidiyormuşum gibi, şöyle bir elli kilometre uçacağım sizin eve doğru.

Kocaman oğlunuz,
Antoine

Paris, Haziran 1924

Sevgili anneciğim,

Seçimlere mutlaka gelmek istiyordum, derken bu pazar fotoğraf makinamı alıp uçağa binme fırsatı çıktı karşıma. Ve öyle yaptım: Fabrikalar için havadan fotoğraf çekecek küçük bir derneğin kurulmasını, başına da beni getirmelerini isterdim, kendi payıma, önemli adımlar atıyorum bu konuda. Dolayısıyla, elime geçen fırsatı kaçıramazdım.

Şimdilik günlerimi, küçük bir barakanın başında, Paris Fuarı'nda geçiriyorum. Dostlarım beni görmeye geliyor, ciddi ve saygı uyandıran bir tavırla, yüzlerce müşteriyle tartışıyorum. Görseniz, gülmekten kırılırsınız. (...)

Jacques'lar yavrularını postaladılar.[24] Hiç de güle oynaya gitmedi. Ama iyi gelecek bu iş ona. Şimdiye dek en çok sevdiğim şey, bu ikinci sınıf askerlik ve destek birliğindeki insanlarla, mekanisyenlerle kurduğum sevgi dolu arkadaşlık olmuştur. Hatta, yanık türkülerin çağrıldığı hapisaneyi bile sevmiştim.

Romanım sayfa sayfa olgunlaşıyor.[25] Önümüzdeki ayın başlarında oraya gelip onu size gösterebileceğimi umuyorum: Bence, yepyeni bir yapıt bu. En beğendiğim sayfalarını bitirdim.

Anneciğim, dostlarımı öyle candan karşılamışsınız ki, müthiş duygulandım. Bunun için size daha iyi teşekkür edemedim, bağışlayın. (...)

Sağlığım yerinde, dostlarım cana yakın. Böyle dostlar bulabildiğime göre Tanrı'nın talihli kuluyum demektir. Keşke bir dairem olsa, onları ağırlayabilsem, kendi evimde, sıcacık dostluk havası yaratabilseydim. Ah, anne, benim olmayan şu küf kokulu odada yaşayamıyorum.

Üstüne üstlük, hava da korkunç sıcak. Nasıl oluyor da sevebiliyorsunuz güneşi? Ah, anneciğim, herkes öyle bir terliyor ki, dayanılır şey değil.

(...)

İşte böyle, sevgili anneciğim. Bitirmeden önce, geçen gün Saint-Maurice'e bayıldığımı, en kısa zamanda oraya geri dönmek istediğimi belirteyim. İznimi, kızınız Didi'ninkiyle aynı günlerde almaya çalışacağım. Ayrıca, bana şöyle kocaman bir sandık kiraz gönderirseniz, pek çok sevinirdim. Gönderebilir misiniz? Nasıl bayram ederdim! Anneciğim, dostlarım, kendilerini öyle candan karşılayışınıza müthiş duygulanmışlar.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Sizi çok seviyorum, anneciğim,
Antoine

---

24. Antoine'in uzak akrabalarından, Jacques de Fonscolombe'un oğlu François de Fonscolombe askere gitmiştir.

25. Bu romanın elle yazılmış taslağı yitirilmiştir.

Paris, Ornano Cad. 70/1. 1924

Sevgili anneciğim,

(...) Ornano Caddesi'nde, 70/1'deki karanlık, küçük otelde, hüzünlü bir yaşam sürüyorum! Hiç de hoş değil. Üstüne üstlük, hava da kötü mü kötü. Bütün bunlar insanın içini karartmaya yeterdi, eğer...

Uzun süredir yazmadım size, çünkü yaman bir haber bekliyordum, kesin birşey belli olmadığı için de, boş umutlardan söz etmek istemedim. Ama şimdilik artık durum *aşağı yukarı* kesin. Müthiş sevineceğinizi sanıyorum.

Yeni bir işle karşı karşıyayım. – Otomobil alım-satımı bu, alacağım ücret de şöyle:

1- Yılda, 12.000 kesin;

2- 25.000'e yakın da satış yüzdesi.

Böylece, *yılda* 30-40.000 geçecek elime, ayrıca sizi ve Monot'yu bindirip gezdireceğim *küçük, özel bir arabam* olacak. Yüzde yüz kesin haberi gelecek hafta alacağım, anlaşırsak, cumaya doğru, sekiz günlük izinle yanınıza geleceğim. Yazıhane dışında ve bağımsız çalışacağım. Alabildiğine mutlu olacağım: Siz de elbet.

Buna karşılık, kaldığım otel midemi bulandırıyor, başımı nereye sokacağımı bilemiyorum.

Bu yeni işin tek sakıncası, tam bilgi sahibi olabilmek için fabrikada geçirilecek iki aylık eğitim çalışması. Bu iki ay için para verip vermeyeceklerini bilmiyorum. Ama ondan sonra kalın enseli koca bir Mösyö olacağım.

Dün gece, Priou'yla, Hennessy'yle evlenip Fransa büyükelçisinin hanımı olan Maille'ın evindeydik... Bizim kız, bir alay önemli kişiye beni: "Büyük yetenekli yazarımız!" diye tanıttı.

Simone ne zaman geliyor? Çok özledim onu. Bu kış kendisini minicik, sevimli bir arabayla gezdireceğimi söyleyin... Hele bir de dairem olursa, akşam yemeğine çağırırım onu (ne yazık ki Priou'nunkini paylaşmıyorum artık).

Sevgili anneciğim, çarşambaya, gerçekleşmekte olan şu büyük umudun durumunu yazarım size. Ve fırsat bulabilirsem, ondan sonra hemen yanınıza gelirim, gelemezsem, siz Paris'e uğrarsınız, değil mi?

Kalbimin bütün sevgisiyle kucaklarım sizi,

Antoine

İnanın bana, azıcık mutlu olmaya lâyıkım!

Paris, Ornano Cad., 70/1. 1924

Sevgili anneciğim,

Müthiş keyifliyim. Çok iyi bir işe girmek üzereyim. Bana ayrılan üç bölgenin (Allier, Cher, Creuse) dosyalarını inceledim, hepsi harika, Saurer çok tutuluyor oralarda. Tam bana göre bir iş bu.

Pek sıkıcı olmasa da insanı epey yoran ve zamanını alan fabrika çalışması en sonunda bitiyor. Yarından sonra en sonuncu göreve -onarım ve satış kısmına- geçiyorum, bütün fabrikayla aram iyi, temsilci arkadaşlar alabildiğine sevimli, yardımsever. Sizin anlayacağınız, geçim işini çözdüm.

İçimde ufacık, ama ufacık bir evlenme arzusu var, ancak kiminle evleneceğimi bilemiyorum. Öyle bıktım ki bu geçici yaşayıştan! Ayrıca, kullanılmamış büyük bir baba sevgim var. Çok istiyorum minicik Antoine'lar görmeyi...

Her neyse işte, şimdi artık, evlenmeye değer bir kız bulursam, gidip istememe izin verecek bir işe sahibim. (...)

Demir gibiyim. İki aylık çıraklık döncmi, bu bakımdan, çok iyi geldi. İki metre karelik yazıhanede yaşayacak adam değildim ben.

Anneciğim, yaşamımın bir de sevinçli yanı var: Tahmin edemeyeceğiniz kadar ince arkadaşlıklar edindim. Şu günlerde hepsi sevgi hastalığına tutulmuş durumda. Bonnevie ikide bir göz kırpıyor Sellès, beni havalara uçuran, dostça mektuplar yazmakta. Ségogne, tam bir melek. Saussine'lerse koruyucu meleklerim. Yvonne'la Mapie de cabası...

Aman anneciğim, korkunç birşey geldi Mapie'nin başına. İki satırlık yazmalısınız. Yedi aylık kızını yitirdi. Kocası, geçenlerde,

üç aylığına Amerika'ya gitmişti. Şimdi o da kocasının yanına gitmeye hazırlanıyor. Çok iyi bildiğiniz o yalın, ama ince laflardan bir-ikisini yazıverin. (...) En zor anlarımda, büyük bir ustalıkla yardım etmiştir bana. Hatırım için yapın bu dediğimi.

Deniz subayı çıkmış bir lise arkadaşıma rastladım, müthiş bilgili bir çocuk olmuş, pek çok şey görmüş, anlamış ve yargıya varmış. Benim için bulunmaz bir kaynak. Sanatla ilgili şeyleri, oyunları ve sergileri birlikte görüyor, oturup tartışıyoruz. Genel konularda öylesine açık görüşlü ki, insana sağlık ve canlılık veriyor. Çok hoşnutum.

Simone Yüce Tanrı'ya inanıyor ve onun yolunda başarıyla ilerliyor. Yazı ödevinde birinci olmuş.[26] Üstelik, yazan bir tek o değilmiş. Bu yüzden, artık öğleyin kalkıyor.

Mimma'nın daha iyi oluşuna sevindim. Benim öyküyle[27] *onunki*[28] makinada temize çekilmek üzere, staj sonunu bekliyor, çünkü günde onüç saat çalışma yetip de artıyor adama, ama söyleyin, *pek yakında* yapacağım bu işi. (...)

Canım anneciğim, burda kesiyorum, gece yarısı olmuş, yarın da 6'da kalkıyorum. İçtenlikle kucaklarım sizi.

Antoine

Paris, 1924

Sevgili anneciğim,

(...) Yvonne beni arabayla Fontainebleau'ya götürdü. Hoş bir gezi oldu. Akşam yemeğini Ségogne'da yedim.[29]

X Fas'a gitti. – Verdiğim eğitimin meyvelerine bakın:

Şöyle diyor mektubunda:

---

26. Simone de Saint-Exupéry, Ecole des Chartes'a Kitaplık ve Arşiv Memurluğu Okulu'na gitmektedir.

27. L'Aviateur (Havacı).

28. Les Amis de Biche (Maral Sevenler).

29. Henri de Ségogne.

Bana söylediklerini çok iyi anladım. Hem bana öğrettiklerini, hem de benim belli belirsiz sezdiğim, senin de, düşünmeyi ve düşündüğünü en yalın, en açık biçimde dile getirmeyi bildiğin için, bir-iki sözcükle aydınlattıklarını...

" Bana ettiğin iyiliği, senin yardımınla sağladığım ilerlemeyi düşündükçe...

" Daha geçen gün, seninle konuşurken, birkaç kez, yükselip dünyayı senin düzeyinden görebilmek için ne kadar çok çalışmam gerektiğini hissettim...

" Gerek elde ettiğin sonuç, gerek onu elde edebilmek için harcadığın çabadan ötürü bilsen nasıl hayranım sana..."

Bir bakıma, dış dünyaya bağlayarak, insan yaptım onu. Düşüncenin eğitimi konusundaki fikirlerimin başarısıyla epey övünüyorum. İnsanlara, bunun dışında herşeyi öğretebiliyorsun. İnsanlar yazmayı, şarkı söylemeyi, güzel konuşmayı, heyecanlanmayı öğreniyor, ama düşünmeyi hiçbir zaman öğrenmiyorlar. Ve sözcükler çekip çeviriyor hepimizi, sözcükler, duygularımızı bile saptırıyor. Bense onun kitabi değil, insani bir varlık olmasını istiyorum. (...)

İnsanların konuşur yada yazarken, düşünmeyi bir yana bırakıp, birtakım yapay tümdengelimlere giriştiklerini farkettim. Sözcükleri, bir ucundan doğrunun çıkacağı hesap makinesi gibi kullanıyorlar. Budalalık bu. İnsan akıl yürütmeyi değil, yürütmemeyi öğrenmeli. Birşeyi anlamak için bir alay sözcükten geçmek gereksiz, o zaman herşey çarpılıyor: İnsan sözcüklere bağlanıp kalıyor.

Eğitim kuramım gittikçe kesinleşiyor, kitabımın konusu da bu zaten. Sivrilen bir insanın iç dramı. Başlangıçtaki ayıklamanın hoyratça olması gerekiyor. İnsanın, benim X'le yaptığım gibi, hiç olduğunu göstermek üzere, öğrencisini çırılçıplak soyması gerek.

Eğlenmek için yazan, insanları biçim oyunlarıyla etkilemeye çalışanlardan nefret ediyorum. Eline kalemi alanın, söyleyecek birşeyi bulunmalı.

Bunun için, X'e, ilkin, yan yana sıraladığı sözcüklerin neden yapay ve işe yaramaz olduğunu, başlıca kusurunun çalışma eksikliği değil -ki bunun düzeltilmesi kolaydır- hepsinin temelinde yatan, çok daha derin bir görme kusuru olduğunu ve yazmaya girişmezden önce, deyişini değil, tepeden tırnağa kendini -zekâsını ve bakışını- işlemesi gerektiğini öğrettim.

İşe kendinden tiksinmekle başladı, buysa, benim de zamanıyla geçtiğim sağlıklı bir yoldur, sonunda, dünyayı başka türlü görüp anlayabileceğimizi anladı, şimdi artık birşeyler olabilir. Pohpohlayıcı bir iyilik bilirlikle bakıyor bana...

Vakit geldi, burada kesiyorum.

Bütün kalbimle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Paris, 1925

Sevgili anneciğim,

Simone'un bu sabah getirdiği fotoğrafa teşekkürler. Kaldığım otel odasını şenlendirecek azıcık. İlerde ben de sana böyle bir armağan gönderirim herhalde. Azıcık evlenmek, seninki kadar sevimli çocukların babası olmak istiyorum. Ama bu iş için iki kişi olmak gerekiyor, bense bugüne dek, hoşuma giden tek bir kadın tanıdım ancak.

Ben fabrikamdan hoşnutum, o da benden. Birkaç kamyon satarsam, bu yaz, arabayla Agay'e gidip birkaç gün kalacağım. Seni alıp arabayla Güney'de dolaştırırım. İşe bir Citroen'le başlayacağım, ama elime geçen ilk parayla onu satıp daha hızlı bir araba alacağım: Uçağın yerini tutar belki.

Küçük bir daire bulma umudu belirdi yine. Öyle olursa, kocanla çocuğunu alıp birkaç günlüğüne Paris'e gelmemen bağışlanamaz artık.

Sana daha sık yazamadığım için bağışla, öyle uzaklardasın ki. Ne evini tanıyorum, ne yaşamını, ne de çocuğunu (daha doğrusu

şöyle böyle tanıyorum onu). – İki yılda, topu topu sekiz gün görebildim seni (...)

Dolayısıyla, artık eskisi kadar içli-dışlı değiliz. Ama yine bütün kalbimle severim seni.

Simone, oğluna vurgun döndü. Daha çok küçük olduğunu, ayrıca teyzeyle yeğen arasında böyle şeylerin uygun düşmeyeceğini söyleyerek karşılık verdim (...)

Simone, bugünlerde, büyük bir tutkuyla Orta Çağ elyazmalarına eğildi. Zenci gibi çalışıyor. Hiç değişmedi zaten bizim ufaklık.

Bana gelince, bugün, bir arkadaşın bölgesinde işi daha iyi kavrayabilmek üzere, onbeş günlüğüne Kuzey'e gidiyorum. Arabayla, günde 150 kilometre dolaşacağız. Hiç de kötü sayılmaz.

Felsefeci gibi yaşıyorum. (...) Olabildiğince çok dostla görüşüyorum. Nefis dostlarım var. Böylece derdimi unutuyorum.

Ve hâlâ güzel mi güzel, akıllı mı akıllı, neşeli mi neşeli, sevimli, dinlendirici ve eşine bağlı bir küçük hanım arıyorum... Ve tabii bulamayacağım.

Colette'lere, Paulette'lere, Suzy'lere, Daisy'lere, Gaby'lere, yani iki saat sonra insanı sıkıntıdan patlatan, aynı çarktan çıkma hanımlara tekdüze kurlar yapıyorum. Hepsi bekleme odası mübareklerin.

İşte böyle...

Hoşça kal, Diche. Özlemle kucaklarım seni.

Kocaman kardeşin,
Antoine

Postane eliyle, Montluçon (Allier), 1925

Sevgili anneciğim,

Montluçon denen tatlı kentteyim. Akşamın dokuzunda, uykusunda keşfettim onu. Yarın işe başlıyorum, satışlar azıcık durmuş olsa da, iyi gideceğini umuyorum.

Didi'ye yazdığım mektuptan ötürü kızmayın bana, korkunç bir umutsuzluk içinde yazıldı çünkü. Sözünü ettiğiniz kadınların durumu, dostlarımınki gibi. Herhangi bir kimsede aradığımı bula-

mamaya dayanamıyorum artık, ilgi çekici sandığım bir kafanın kolayca çözülecek bir çarktan başka birşey olmadığını görünce müthiş umut kırıklığına uğruyorum, midem bulanıyor. Ve karşımdakine kızıyorum. Bir sürü nesne ve insanı yaşamımdan çıkarıp atıyorum, elimde değil.

Şu küçük taşra otelinin küçücük oturma odasında, tam karşımda, tumturaklı laflar eden, kendini güzel sanan bir hanım var – bağ bahçe sahibi olsa gerek. Aptalca, yararsız birşey, boşu boşuna gürültü ediyor. Bu insanlara da dayanamıyorum ve günün birinde, sonradan dünyanın bu yanını sevdiğini keşfedeceğim bir kadınla evlenirsem, yeryüzünün en mutsuz adamı olurum. Evleneceğim kadının yalnız akıllı kişileri sevmesi gerekir. Bilmem kimi ve yedi sülalesini görmeye gitmek hepten olanaksızlaştı benim için, ağzımı bile açamıyorum oralarda. Gittiğim yerde birşeyler öğretilmeli bana.

X... için söylediklerime üzülmemelisiniz. O yalancı kafa eğitimine, hiç durmadan birtakım düzmece heyecan nedenleri arama hastalığına, gerçek ve besleyici bir meraka dayanmayan o beylik duygulara saygım kalmadı artık. Bir kitabın, bir görüşün yalnızca çarpıcı, süs haline getirilebilecek yanını anımsamak. Maskeli baloya gittikleri zaman kralın atlıları gibi giyinip de Orta Çağ şövalyeleri gibi duygulanmaya kalkan insanları sevmiyorum (...)

Bak anneciğim, beni onlardan daha iyi tanıyan, bana hayranlık duyan, hayran olduğum dostlarım var. Bu da, işe yarar bir adam olduğumun kanıtıdır. Hazda bile öğrenecek birşeyler aradığım, gece kulüplerindeki eşek arılarına dayanamadığım, gereksiz konuşmalar canımı sıktığı için artık ağzımı bile açmadığım halde, ailemin gözünde hâlâ sığ, geveze, keyfine düşkün biriyim. Bırakın da bozmayayım bu düşlerini, değmez çünkü.

Eskiye oranla öyle değiştim ki. Bunu sizin bilmeniz ve beni azıcık saymanız yeter. Didi'ye yazdığım mektubu yanlış değerlendirmişsiniz. Onda köpeksilik değil, tiksinti vardı. İnsan yorulunca, akşamları böyle oluyor. Her akşam o günün dökümünü

yapıyorum. Kişisel öğrenim yönünden verimsiz geçmişse, bana o günü yitirtenlere, umut bağladıklarıma kızıyorum.

Artık hemen hiçbirşey yazmayışıma da kızmamalısınız. Günlük yaşam öylesine önemsiz, günler öylesine birbirinin aynı ki. İç yaşamıysa anlatmak güç, utanca benzer birşey var. Ondan sözetmeye kalkmak, kendini beğenmişlik sayılıyor. Benim içinse bunun ne derece önemli olduğunu kestiremezsiniz. Herşeyi, hatta öbür insanlar hakkındaki yargılarımı bile değiştiriyor bu. Vereceğim yargı kolay bir acımaya dayanıyorsa, bir adamın "iyi" olması umurumda bile değil. Düşünüp gördüğüm şeylerin kılı kırk yararak, üzerinde durularak elde edilmiş sonucu olan yazılarımda beni olduğum gibi bulmaya çalışmak gerekir. O zaman, odamın yada bir içki evinin dinginliğinde, kendimi karşıma alıp oturabiliyor, her türlü kalıbı, yazınsal oyunu bir yana bırakıp varlığımı olanca gücümle dile getirebilirim. Ancak o zaman dürüst ve bilinçli hissediyorum kendimi. Çarpıcı olsun diye yazılmış, düş gücünü gıdıklamak için bakış açısını çarpıtan şeylere dayanamıyorum artık. Müzikli kahvelerdeki sinir bozucu ezgiler gibi, bir zamanlar bana çok kolay zihinsel hazlar veren yığınla yazarı şimdi gerçekten adam saymıyorum. Dolayısıyla, benden artık yılbaşlarında yada yılbaşı ağzıyla mektup yazmamı isteyemezsiniz.

Anneciğim, kendime karşı alabildiğine sertim, kendimde yadsıdığım ve düzeltmeye çalıştığım şeyleri başkalarında da yadsıma hakkına sahibim. Görülenle yazılan arasına girmeye izin veren düşünceyi süsleme merakını kaldırıp attım. Nasıl istersiniz benden "bugün yıkandım... Yada Jacques'lara akşam yemeğine gittim" gibi şeyler yazmamı. Hiçbir ilgim yok bu bakış açısıyla.

Sizi yürekten seviyorum, canım anneciğim. En kolay yolu seçip yüzeyde gezinmediğim, hep derinlerde kaldığım için bağışlamalısınız beni. İnsan ancak elinden geldiği gibi olabiliyor, buysa kimilerine ağır geliyor. Sözün en gerçek anlamıyla kendisine açıldığımı, beni azıcık tanıdığını söyleyebilecek pek az kişi vardır. Sizse, gerçekten en çok açıldığım insansınız, bilmem kime gösterdiğim geveze ve sığ adam görünüşünün öbür yüzünü azıcık ta-

nıyorsunuz, gerçek yüzünü herkese göstermek bir bakıma kendi kendine saygısızlık etmektir çünkü.

Gönlümün ta içinden gelen sevgiyle kucaklarım sizi, anneciğim.

Antoine

Paris, 1925

Sevgili anneciğim,

Yine Paris, Ornano Cad, 70/1'deyim. Montluçon'dan geçerken, postanede beni bekleyen iki mektubunuzu buldum.[30] Çok şeker bir annesiniz siz. Size benzer bir oğul olmak isterdim.

Canım anneciğim, şu sessiz yolculuğum boyunca -onbeş gün, tek başımaydım- postaneye mektuplarımı almaya uğradığım zamanlar, hiçbir mektubun beni sizinkiler kadar sevindirdiğini sanmıyorum. İki tren arası, küçük bir taşra lokantasında okudum onları. Bunu pek az ve kötü dile getirsem de, size nasıl hayran olduğumu, nasıl sevdiğimi söylemeliyim, anneciğim. Sizinki gibi bir sevgi insana öyle büyük bir güvenlik veriyor ki, ama bunu anlayabilmek için yılların geçmesi gerektiğine inanıyorum. Anneciğim, hergün biraz daha iyi anlamalıyım bunu, siz de, bizlere adadığınız ömrünüz içerisinde verdiklerinizin karşılığını görmelisiniz. Gereğinden çok yalnız bıraktım sizi. Şimdi artık en yakın dostunuz olmalıyım.

Minicik trenlerle, bir sürü küçük taşra kasabası ve bu kasabalarda, iskambil oynayan bir yığın küçük kahve gördüm. Sallès, pazar günü Montluçon'a beni görmeye geldi, ne yaman oğlandır! Birlikte "dancing"e gittik, haftalık kasaba balosuydu bu, pembe yada mavi giysiler içinde, esnaf çocuklarıyla danseden "kızlarını" seyretmek için bütün anaların çepeçevre sıralandığı bir kasaba balosu. Bir zamanlar Colonne dinletilerinde çalmış olan, şimdiyse, sessizce Montluçon'da çalışan bir kemancıyla tanıştım. Sallès'yla beni büyüledi.

30. Saurer kamyonları satıcılığının bulunduğu kasaba.

Sevdiği birinin ölümünden sonra taşraya çekilmiş, hiçbirşey yapmayan, hiçbirşey okumayan bir adamla daha tanıştım. Genies böylelerine "kendi elleriyle canlarına kıyanlar" derdi [31] Satranç oynadık, düzelmemecesine karışmış evine götürdü beni. Çok yazık, bir zamanlar epey güzel resim yaparmış. Sizinki ne durumda?

Anneciğim, sevgiyle kucaklarım sizi, beni görmeye geliyor musunuz?

Antoine

Paris, 1925-1926 Kışı

Sevgili anneciğim,

Araba sürmekten parmaklarım dondu. Vakit gece yarısı. Az önce şapkamı yatağın üstüne fırlattım, yalnızlığımı duyuyorum.

Dönerken kısa mektubunuzu buldum. O bana arkadaşlık ediyor. Anneciğim, şuna emin olabilirsiniz ki, yazışmasak da, kötü bir herif olsam da, hiçbirşey tutmaz sevginizin yerini. Ama bunlar sözle anlatılamayan, dile getirmeyi bilemediğim şeyler, ancak öylesine derinde, öylesine emin ve sürekli bir duygu ki bu. Hiç kimseyi sevmediğim kadar çok seviyorum sizi.

Escot'yla sinemaya gittim. Kötü bir film, iç sürekliliği olmayan, düzmece duygular. Tiksiniyorum böyle şeylerden, akşamları kalabalığı yara yara yürümekten de, ama n'eylersiniz, yalnızım.

Arabam bozulduğu için, kısa bir süre için Paris'te konaklamak zorundayım. Afrika'dan dönen kâşif gibiyim. Sağa sola telefon ediyorum. Dostlarımın sayımını yapıyorum. Şunun işi var, beriki evde yok. Onların yaşamı sürüp giderken, ben kente iniyorum. Bunun üzerine, tek başına yaşamakta olan Escot'ya el ediyorum, birlikte sinemaya gidiyoruz. Hepsi bu.

Anneciğim, benim bir kadından istediğim, işte bu tedirginliği gidermek İşte bu yüzden müthiş gereksinmem var kadına. Bilemezsiniz insan kendini ne denli ağır, gençliğini de işe yaramaz

31 Dr. Genies, öğütleriyle, Saint-Exupery'nin deyişini çok etkilemiştir.

hissediyor. Bir kadının neler vereceğini, neler verebileceğini de bilemezsiniz.

Çok yalnızım bu odada.

Ama anneciğim, aşılmaz bir sıkıntıya tutuldum sanmayın sakın. Odamın kapısını açıp girdiğim, şapkamı yatağa fırlattığım, parmaklarımın arasından akıp giden bir günün sona erdiğini hissettiğim zaman hep böyle olurum.

Hergün yazabilsem, yazdıklarımdan birşeyler kalacağı için mutlu olurdum.

Bugünlerde hiçbirşey: "Ne de gençsin" lafı kadar hoşuma gitmiyor, çünkü müthiş gereksinmem var genç olmaya.

Yalnız, S... gibi, salt mutlulukla yetinen, artık hiç gelişmeyecek olan kişileri de hiç sevmiyorum. Çevresinde olup biteni yakalayabilmesi için azıcık tedirgin olması gerek insanın. Onun için de evlilikten korkuyorum. Kadınına bağlı.

Oysa, yara yara geçilen bir kalabalık herşeye karşın umut doludur. Ama bu kalabalık elinizden kaçar gider, bize gerekli olan kalabalıksa yirmi kadından oluşur. Hemencecik soluksuz kalmamak için gereğinden çoğunu istiyorum.

Dışarda buz gibi bir soğuk var. Camekânların ışığı katı mı katı. Sokak izlenimlerinden güzel bir film yapılabileceği kanısındayım. Şimdi sinema sanatıyla uğraşanların hepsi sersem. Bakıp görmeyi bilmiyorlar. Ellerindeki aracın farkında değiller. Düşünüyorum da, en yoğun izlenimler on yüzle, on hareketle verilebilir, ama onlar bu bileşimi yapabilme yeteneğinden yoksun, habire görüntü çekiyorlar.

Anneciğim, keşke çalışabilme yürekliliğini gösterebilsem. Söyleyecek çok şeyim var. Ama akşamları ancak günün yorgunluğunu atıp uyuyorum.

Yakında yeniden yola çıkacağım, gününü bilmiyorum, belki de arabamı değiştirirım.

Olanca sevgimle kucaklarım sizi. Gerçi "iki ateş arasında kalmış" değilim, ama siz yine de dua edin benim için.

Antoine

Toulouse, 1926-1927 Kışı[32]

Sevgili anneciğim,

Bugünlerde Fas'a uçuyorum, sakın buraya gelmeyin, bakarsınız yarın yada öbür gün hop diye gidiveririm.

1.000 frank ödünç aldım, ama epey para harcadım. Yatacak yerin parasını peşin verdim, uçuş gereçleri falan aldım. Tel havalesiyle bana 1.000 frank gönderebilirseniz, gelecek ayın sonunda öderim (kışa, ayda 4.000 frank alacağım). Bin olmazsa, ne yollayabilirseniz onu gönderin. Bakarsınız *yarın* yola çıkarım. Beş-altı gün sonra da olabilir elbet, ama bana hazır olun dediler. Cebimde kalan yüz frankla Fas'ta çok sıkıntı çekerim sonra...

Harika denemeler yaptım, şimdilik, Toulouse'da, gelen uçakları karşılıyorum. Arkadaşlar çok şeker ve akıllı.

Yarın uzun uzun yazarım, şimdi müthiş uykum var. Çok uçtum bugün. Size iki satır yazmak için uğradım buraya, parasız yola çıkma düşüncesi aklımı başımdan aldı çünkü. Daha bir ay kalırım sanıyordum.

Sevgiyle kucaklarım sizi.

Yarın görüşmek üzere.

Antoine

Toulouse, 1927

Sevgili anneciğim,

Sabah erkenden Dakar'a hareket ediyorum, alabildiğine mutluyum. Agadir'e kadar uçağı ben götürüyorum, ordan da, yolcu olarak başka bir uçağa bineceğim. Daha önce, karşılığını alamadığım iki mektup attım size, Fas'a yazdığınızı umuyorum. Gidince orda bulacağım mektubunuzu.

Beşbin kilometrelik küçük bir yolculuk...

Canım anneciğim, sizden ayrıldığıma üzgünüm, ama anlıyorsunuz ya, sağlam bir işe girmek üzereyim. Geri döndüğümde ev-

32. Antoine, o sırada merkezi Toulouse'da bulunan Latécoère Havayolları'na girmiştir. Toulouse-Dakar arasında posta pilotluğu yapacaktır.

lenmeye hazır bir adam olacağımı umuyorum. Şöyle yada böyle, birkaç ay sonra izin alıp yanınıza geleceğim ve en sonunda sizi yemeğe götürebileceğim.

Hadi anneciğim, şimdilik eyvallah. Korkunç başım ağrıyor ve hazırlanacak sandıkları bavulları düşündükçe aklım başımdan gidiyor.

Elinizde güzel kitap varsa birkaçını bana yollayın. Yeniden başladım yazmaya, yakında N.R.F 'e (Yeni Fransız Dergisi'ne) göndereceğim yazdıklarımı.

Canım annecciğim, sevgiyle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz, Antoine

Dakar, 1927

Sevgili anneciğim,

Postaya ancak ayın 24'ünde çıkıyorum. Şimdilik, Dakar'da, günümü gün ederek yaşıyorum. Hemen her yere çağrılıyorum... Hatta dans bile ettiriyorlar bana! Dört duvar arasından çıkabilmem için Senegal'e gelmem gerekliymiş meğer.

Dayanılır bir sıcak var, ama ben, insanın yanmadan terlediği, giyinmek mi yoksa soyunmak mı gerektiğini kestiremediği şu garip sıcaklık yerine Fransa'nın soğuğuna razıyım. Ayrıca, turp gibiyim.

Sizden tam bir aydır haber alamadım. Oysa sıksık mektup yazıyorum, karşılık alamayınca üzülüyorum. Geldiğimde iki mektubunuzu bulsam, ne çok sevinirdim, çünkü anneciğim, dünyada en çok sevdiğim insan sizsiniz. Sizden uzak kalınca anlıyorum size sığınmanın, sizden gelen iki satırlık mektubun değerini, sizinle ilgili bir anının yüreğime çöken karayı nasıl dağıttığını. Masamda henüz dal olamamış bir fındık dalını canlandıran, pastelle çizilmiş koyu renkli, ışığına bayıldığım resminizle, çok iyi tanıdığım o hafifçe öne eğik halinizde sizi gösteren bir fotoğrafınız var. Çekmecelerden birindeyse üç yıl boyunca yazdığınız mektuplar.

Adresinizi bilmediğim için, zarfın üstüne hep: Saint-Maurice'te *izlenmek üzere* yazıyorum. Umarım çok gecikmiyorlardır, ama kesin adresinizi verseniz daha iyi olmaz mı?

Mektuplar gemiyle müthiş geç geliyor. Zarfa "Latécoère Havayolları, Toulouse, izletilmek üzere" yazın, paket yollarsanız o başka. O zaman, postaneden tarifeyi öğrenip uçakla Dakar'a gönderin, çünkü Toulouse'dakilerin böyle paketleri de ardımdan koşturup koşturmayacaklarını bilmiyorum.

Aileden, bizimkinden, kardeşleriminkinden haber yazın bana (...)

Olanca sevgimle kucaklarım sizi,

Antoine

Dakar, 1927

Sevgili anneciğim,

Tatlı Didi'ciğim,

Değerli Pierre'ciğim,

Aile kucağından daha tatlı birşey olmadığı için, hepinize birden yazıyorum. Aile ocağına yazıyorum bu mektubu.

Uçağım arızalandı, Senegal'li zencilerin ortasına indim. Reçel verdim onlara, kendilerinden geçtiler. Daha önce ne Avrupalı görmüşler, ne de reçel. Hasırıma uzanınca, bütün köy halkı beni görmeye geldi. Kulübemin içinde... dikilip beni seyreden otuz kişi birden vardı.

Sabah üçte, ayışığında, yanıma iki de kılavuz alıp atla yola çıktım. Tam "eski kâşifler" gibi.

Didi, Pierre, kuluçka makinelerinizden birini hazırlayın. Onbeş gün sonra, uçakla size devekuşu yumurtası göndereceğimi sanıyorum. Aman ne sevimli şeyler devekuşu yavruları, üstelik de kolayca besleniyor· Kol saati, gümüş çatal kaşık, cam tozu, sedef düğme falan yiyorlar. Parlayan herşeyi yutuyor hınzırlar

Anneciğim, nedir şu ruh çağırma öyküsü? Ne yapacağım Büyük Sahra'ya motosikletle gidip de?[33] girip de. Nasıl bir yer olduğunu kestiremiyorsunuz galiba, bizim Bulonya Ormanı'na falan benzemiyor. Ruh çağırmak budalalıkların en sonuncusudur, böyle bir sersemliğin sizi heyecanlandırmasını istemem. Kitaba teşekkürler. Hepinizi sevgiyle kucaklarım.

Antoine

Dakar, 1927

Sevgili anneciğim,

Kesinlikle bilemiyorum, ama Saint-Maurice'te olduğunuzu tahmin ediyorum. Ah nasıl isterdim sizi görmeyi! Yurdumu özlemeye başladım azıcık, ama n'etmeli de gelmeli?

Dakar hâlâ yaşanabilecek kadar sıcak, ben de iyiyim. Seferler tıkır tıkır yapılıyor, ama yaşamımdaki tek değişiklik onlar. Dakar, buranın en kentsoylu bölgesi.

Nasılsınız? İnsanın tatlı bir aileye, bir yeğene ve size sahip olması hoş. Burdaki insanlar öylesine can sıkıcı ki, hiçbirşey düşünmüyorlar, ne üzüntülü, ne de sevinçliler. Senegal onları benliklerinden yoksun bırakmış. Birşeyler düşünen, acıları, sevinçleri, dostlukları olan insanların düşünü kuruyorum.

Burda kafalar öylesine külrenkli ki.

Fas gibi, umut kırıcı, zekâ yönünden genişliği olmayan, geçmişsiz, bakımsız, şapşal bir ülke. Sakın Senegal'i düşlemeyin.

Koskoca günün bir tek saati bile hoş değil. Ne gündoğumu, ne de günbatımı... Ağır, külrenkli bir gün ve hemen ardından, nemli gece.

Ve insanlar arasında, Lyon'dakinden beter çekiştirmeler.

Burada kesiyorum. Uçağa yetiştireceğim bu mektubu.

Sevgiyle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz, Antoine

33. Annesinin baktırdığı iskambil falına takılıyor.

Dakar, 1927

Sevgili anneciğim,

Sizden kısa bir mektup aldım, ama içinde adres yok. Size vereceğim haber de yok, genç bir jigolo gibi saatlerce dans edişimin ve bu mektubu yarın kendi elimle Juby'ye götüreceğimin dışında.

Dakar hep bildiğiniz gibi. Afrika'nın göbeğinde Lyon'un dış mahallelerine benzeyen bir yer bulmak için bunca zahmete değmezmiş doğrusu...

Bununla birlikte Juby'ye döndükten sonra, arkadaşlardan bi-riyle içerlere doğru uzanıp timsah avlayabileceğimi umuyorum. Epey eğlenceli birşey olacak herhalde.

Ama en büyük avuntum, uğraşım.

N.R.F.'e büyük birşey yazıyorum, ama azıcık tıkandım.[34] Bitirince, görüşünüzü almak üzere size yollayacağım onu.

Aklıma hiçbirşey gelmediği için, böyle iki satırcık yazıyorum. Hiçbirşeyi beslemiyor bu ülke (...) İnsan kendini uzaktan bile hissetmiyor. Ama benden sürekli haber almanızı istiyorum.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Antoine

Durak, Juby, 1927

Sevgili kardeşim,

Bugün denize girdim. Bu da aklıma seni, Didi'yi, Agay'i ve Fransa'yı getirdi, çünkü hâlâ yurttaşım. Ve bu akşam evde kalmış kızlar gibi sıkıldığım için -düşünüyor musun bunun ne demek olduğunu?- sana mektup yazıyorum.

Deniz dalgalı ve çalkantılı olduğundan, ruhum da dalgalandı. (Yok canım, yorgun falan değilim. Hatta, daha böyle nicesine dayanabilirim.) Ayrıca leğen büyüklüğünde denizanaları vardı, neyse ki pek girişken değil mübarekler.

34. Güney Postası.

Denize girişim istemeden oldu. Sandala binip kaya burnunu aşmaya kalktım – amma da soylu özeniş ha! Ama kendimi sandalın altında buldum. Ve tabii kaya burnunun da.

Burada epey gırgır geçiyoruz. Deniz kıyısına oturtulmuş bir İspanyol kalesinde kalıyor, denize kadar tehlikesizce gidebiliyoruz. Aşağı yukarı yirmi metrelik bir yol. Ben bu yolu günde birkaç kez geçiyorum. Ama yirmi metreden fazla uzaklaştın mı kurşunu yiyorsun. Elli metre açıldın mı, ya tahtalı köye yolluyorlar yada köle diye kaçırıyorlar, mevsimine bağlı. İlkbaharda, yüzün de sevimliyse, sultan olabiliyorsun. Eh, bu da ölmekten iyi elbet. Ayrıca, koca bir hadımağası da olabilirsin. Bu biraz daha can sıkıcı tabii.

Onbeş gün önce Juby'de olsaydım, ailenin yüzünü ağartacaktım. Burdaki arkadaşlar yolcuları ölümden kurtarmışlar. Benim takımsa, ne yazık ki, Dakar'daydı o sırada, çünkü sırayla esniyoruz burda. Biz geldiğimizde herşey bitmişti.

Dün gece küçük bir heyecan geçirdim. Zifiri karanlık bir geceydi. Kutsal Kitap'ın Tufan bölümündeki gecelerden biri gibi. Kum fırtınası vardı ve Ponson du Terrail'in deyimiyle "rüzgârın uğultusu dalgaların yakınmasına karşılık veriyordu." Tam o sırada, yolculuklarını tamamlamış olan bir gün önce yediğim yemekler dışarı çıkmak istediler. Juby'de W.C. olarak yalnızca kale avlusu yada çöl bulunduğundan, çölü seçtim ve kaleden çıktım (bizler ayrı bir yapıda kalıyoruz).

Ancak, gece kaleden çıkmak yasaktır.

Derken bir ayak sesi duyup o zayıf sesimi fırtınanın uğultusuna ekledim. İki metre ilersini göremiyordum. Yine Ponson du Terrail'in güçlü kalemiyle söylersek, Madam La Markiz'in ırzına geçilme sahnesindeki gibi, kanım bir kere dolaştı ve damarlarımda dondu.

Daha önce de kaleden karanlıkta çıkmıştım, ama hep iki nöbetçiyle. El çabukluğuyla onlara bir bacı bulur geri dönerdik. Bu seferse tabancam bile yanımda değildi. Vızıltıyı andıran sesimi kestim, usulca, geri geri gitmeye başladım.

Başladım ama, burçlardaki dangalak nöbetçi de danalar gibi böğürmeye koyuldu. Hem de İspanyolca. Beylik uyarmasını yapıyordu adam. (Nöbetçilere verilen buyruk, her karaltıya ateş edilmesini gerektirir.) Bense İspanyolca ancak "oh" demeyi biliyorum. Bu yüzden, becerebildiğim kadarıyla: "Arkadaş... sevgili arkadaşım... değerli dostum" gibi şeyler geveledim. Ve daha emin olsun diye, koşup duvarın dibine attım kendimi, yüzü koyun. Öylece kapıya vardım. Ben kapıyı ittim, herif ateş etti. Derin bir "oh" çektim!

Didi ne yaptığımı soruyor... – Ne yapacağım, Sahra'nın en vahşi kesiminde, Dakar-Juby arasında gidip geliyorum. Senegal sınırını aşar aşmaz Büyük Sahra başlıyor. Fransız sömürgesi orası. Port-Etienne'den ötesi vahşi bölge, İspanyol kesimi de ordan (Rio de Oro'dan) başlıyor zaten. Kazablanka-Juby arasında çalışan arkadaşlarsa, Juby'den Agadir'e kadar soğuk ter döküyorlar.

Çok sporsal bir çalışma oluyor bu. Geçen yıl (dört pilotun) ikisini öldürdüler ve bin kilometre boyunca, keklik gibi yaylım ateşine tutulma onuruna erdim. Geri kalan bin kilometre gürültüsüz patırtısız geçiyor (her seferde, ikibin kilometre gidip, ikibin kilometre geliyoruz!).

Çölde uçağım arızalandı tabii, ama bana eşlik eden arkadaş (seferlere ikişer ikişer çıkıyoruz) inip beni kurtardı: Sert kumlu, iyi bir yere inmiştim. Kurtaramasa, durum pek de içaçıcı olmazdı herhalde. Uruguay'lılar, Fransız olsaydık, çoktan öbür dünyayı boylamıştık dediler geçen gün. Bilmem kaç kez tüfekler üzerlerine çevrilmiş. Neyse, enselenirsem, çok kibar davranacağım, geçen gün öldüremeyip yalnızca yaraladığım aslanımdan Winchester'im tutukluk yaptığı zaman efendice özür dileyişim gibi, ayaklarına kapanıp beni bağışlamalarını rica edeceğim. Tüfek arızalanınca, sırıtamaz olmuştum: Dediklerine göre, aslanlar yaralanmaktan hiç hoşlanmazmış. Çok alıngan hayvanlar canım, neyse ki arabadaydım ve birden aklıma müthiş bir fikir geldi, kornaya a-

bandım. Sonuç umduğumdan iyi oldu. Aslanı önüme katıp Mağrip'te, Büyük Sahra'nın öte ucuna dek kovaladım. Çölde tam dört gün araba sürdüm. Deve izine bile rastlamadık, kum denizinde yüzüyor, kumul tepeciklerinin çevresinde dolaşıyorduk... Çadırlı obalarda geceliyorduk, bizim iki araba ilkin korku, sonra hayranlık uyandırıyordu. Sürülere rastlayınca, hakkımız olan koyunu istiyorduk. Sizin anlayacağınız, beyler gibi yaşadık.

Bu gezimizi Didi'ye ayrıntılarıyla yazmıştım, sonra mektubu kitaplardan birinin içinde buldum. Belki de eline geçmemiştir, değil mi?

Pierre, gece yarısı oldu, seni böyle geç saatte daha fazla rahatsız etmek istemem. Uykunun geldiğine eminim.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Antoine

(P.S.) Görevim, özellikle yerli kabilelerle ilişki kurmak ve olabilirse, henüz Fransız hükümetini tanımamış kesimlere uzanmak. Senin anlayacağın hem pilotluk, hem büyükelçilik, hem de kâşiflik yapıyorum. Yakında ayı inine ineceğim. Eğer işler yolunda gider de geri dönersem, ne anılar elde edeceğim kimbilir!

Annemden tek mektup alamıyorum. *Didi lütfen ona mektup yazmayı öğretsin!* Ben iki kez denedim, olmadı... – Çok canım sıkılıyor, çünkü annemin grip olduğunu biliyorum. Hemen karşılık yaz bana.

(P.S. Dakar) Düğümü çözdüm, annem postanede bekletilmek üzere yazıyor, durumu anladım, sakın ona birşey deme.

Hadi gel de iki tek atalım. Buralara uğrama fırsatını bulursan, bu sözümü tutmaktan sevinç duyacağım. Yalnızlıktan patlıyorum. Yoksa, bir yıl sonra ben Agay'a uğramaya çalışırım (hey anam hey...)

Dakar, geceleyin, uyurken çok güzel. Senin gibi..

Şöyle harika bir kadın bul bana. İnsan soyunun yetkinleşmesine katkıda bulunmaktan zevk duyacağım. Bulacağın kız varlıklıysa, getireceği çeyizden sana da yüzde veririm. Güzelse sana da... Yoo, bundan olmaz azizim. Uçan sineği kaçırmazsın hınzır.

Uykum yok, çok yalnızım. Nasıl da boşa harcıyorum zamanı!

Peki ya sen, hızlı arkadaşım, sen ne yapıyorsun acep şu saatte! (Sen değil miydin o küçük kızın: 'Aa, amma da beceriksiz zamparasın!' dediği adam?)

Hadi bakalım, yine de iyi geceler.

Ömründe bir kerecik karşılık yaz bana. Tanrı bu iyiliğini unutmaz elbet. (O da sana mektup yazar demiyorum, ama bakarsın tepende saç bitirir. Eh, bu da yaman bir ödül olur doğrusu!)

Antoine

Juby, 1927 sonu

Sevgili anneciğim,

Biliyor musunuz, hareketimden ancak birkaç saat önce yola çıkacağımı öğrendim ve bavulları hazırlama telaşından size iki satırcık yazamadım.

Şimdilik, Juby Burnu'nda havaalanı şefiyim ve tam bir manastır yaşamı[35] sürüyorum. İyiyim. Denenecek birkaç uçağım, doldurulacak bir yığın kâğıdım var. Tam şu hastalık sonrasına göre bir iş.[36]

Dün, bölgenin topografyasını çıkarttım. Burası henüz tam bir denetim altına sokulamadığından, yanımda, dost kabile-

35. Juby Burnu konaklama yeri, la Casa de Mar adlı askeri hapisanenin bulunduğu bir İspanyol kalesince korunmaktadır.

36. Saint Exupéry, bir süre önce Sarı Humma'ya tutulmuş, bunun sonucunda, romatizma sancılarıyla hemen hemen kötürüm olmuştur.

lerden birinin başkanı onursal koruyucu olarak dolaşıyor. Can güvenliğimi sağlayacak insanlarla tanıştıktan sonra, çıkıp şöyle biraz dolaşabileceğimi umuyorum. Şimdilik sandalla azıcık açılıyor, temiz deniz havası alıyor, şaşırtıcı iyi durum belgelerimin tavladığı İspanyollarla satranç oynuyorum.

Siz nasılsınız? Hâlâ Combles'da mısınız?[37] Sevgiyle kucaklarım sizi,

Antoine

Sevgili annecığim,

Tam bir keşiş gibi yaşıyorum! Hem de Afrika'nın en ıssız köşesinde, İspanyol Sahrası'nın ortasında. Kumsala bakan bir kale, sırtını ona dayayan barakamız ve sonra yüzlerce kilometre içerlere dek hiç, ama hiçbirşey!

Deniz, yükseldiği zaman, dört bir yanımızı kuşatıyor ve geceleyin, dirseğime yaslanıp hapisane penceresi gibi parmaklıklı penceremden dışarı baktığımda -n'eylersin, silahlı kabileler arasında yaşıyoruz- deniz, sandaldaymışım gibi, hemen ayağımın altında oluyor.

Barakanın öbür yüzü çöle bakıyor.

Sözün en gerçek anlamıyla tam takır kuru bakırız. Üstüne ince bir şilte atılmış bir tahta yatak, bir leğen, bir testi. Haa, süs eşyasını unutuyordum: yazı makinesi ve havaalanı belgeleri! Tam bir keşiş odası.

Uçaklar sekiz günde bir geçiyor. Arada, üç gün ne bir ses, ne bir soluk. Uçaklarım yola çıktıktan sonra, civcivlerimi yitirmiş gibi oluyorum. Telsiz bir sonraki konaklama noktasına -yani 1.000 kilometre uzaktaki bir yere- vardıklarını bildirene dek içim içimi yiyor. Her an, yolunu şaşıranı aramaya çıkmak üzere hazır bekliyorum.

37. Somme bolgesinde, 1914-18 savaşı sırasında bombardımanla yerle bir edilmiş bir köy. Madam de Saint-Exupéry burda, evleri barkları yıkılmış kişilerin yararlandığı bir derneği yönetmektedir.

Hergün pek çok kurnaz ve sevimli Arap yavrusuna çikolata veriyorum. Çöl çocuklarının gözdesiyim. Hint Prensesi'ni andıran ufacık tefecik kadınlar da görüyorum arasıra, anaca hareketler yapıyorlar. Çok eski arkadaşlarım var.

Karga kılıklı Arab'ım hergün bana Arapça ders vermeye geliyor. Arap yazısı da öğreniyorum. Daha şimdiden çat pat birşeyler beceriyorum. Mağripli kabile başkanlarına görkemli çaylar veriyorum. Onlar da beni, henüz İspanyol ayağı basmamış yerlere, iki kilometre içerlerdeki çadırlarına çay içmeye çağırıyorlar. Gerekirse daha da ötelere gideceğim. Hiçbir tehlikesi yok, çünkü tanımaya başladılar artık beni.

Halılarının üstüne uzanıp çadırın oyuntusundan o dingin, inişli çıkışlı kum tepeciklerine, o dalgalı toprağa, çırıl çıplak güneşte oynayan şeyhin çocuklarına, çadırın hemen dibine çöktürülüp bağlanmış deveye bakıyorum. Ve çok garip bir duygu var içimde. Uzaklaşmış, yapayalnız kalmış gibi değil de, kaçamak bir oyuna dalmış hissediyorum kendimi.

Romatizmam azıtmadı. Hatta iyileştiği bile söylenebilir, ama ağır ağır.

Ya siz, canım anneciğim, siz de bir başka çölde, öbür evlatlıklarınızlasınız değil mi?[38] İkimiz de dünyadan uzağız.

Öylesine uzak ki, kendimi Fransa'da sanıyor, beri yandan da öylesine yakın ki, kendimi ailemin yanında, çocukluk arkadaşlarımla Saint-Raphael'de kır gezintisine çıkmış hissediyorum. Her ayın yirmisinde, Kanarya Adaları'ndan gelen yelkenli bize öteberi getirdiğinde, sabah penceremi açınca, ufuk kar beyaz bir yelkenle süslenmiş oluyor, güzel mi güzel, iç çamaşırı kadar temiz bir yelken bu, bütün çölü giydiriyor, evlerdeki en gizli ve sıcak köşeyi, "çamaşır odası"nı getiriyor aklıma. Ömürleri boyunca kar beyaz çarşafları ütüleyip ütüleyip dolaplara kaldıran yaşlı hizmetçi kadınlar geliyor gözümün önüne ve mis gibi çarşaf kokusu. Ve yelkenim, iyi ü-

38. Madame de Saint-Exupéry'nin Comblex'daki toplum hemşireliği görevine takılıyor.

tülenmiş Breton kukuletası gibi usul usul sallanıyor, ama çok kısa bir yumuşaklık bu.

Bir bukalemunu evcilleştirdim. Zaten işim bu. Ayrıca hoşuma gidiyor evcilleştirme sözcüğü. Benim bukalemun taş döneminden kalma hayvanlara benziyor. Diplodokus gibi birşey. Alabildiğine ağır hareketleri var. Hemen hemen insan kadar sakınımlı ve bıkıp usanmadan düşünüyor. Saatlerce kıpırdamadan duruyor. Zamanın karanlıklarından gelir gibi bir hali var. İkimiz de geceleri düşlere dalıyoruz.

Canım anneciğim, olanca sevgimle kucaklarım sizi. İki satırcık yazın bana,

Antoine

Juby, 24 Aralık 1927

Sevgili anneciğim,

İyiyim. Yaşamım karmaşık olmadığı gibi, anlatacak birşey de yok. Bununla birlikte, son günlerde azıcık canlandık, çünkü burdaki Mağripliler, başka kabilelerin kendilerine saldırmasından korkuyor ve savaş hazırlığı yapıyorlar. Kale, bu haberler karşısında, yumuşak başlı bir aslan gibi kılını kıpırdatmıyor, ama geceleri, beş dakikada bir, bütün çölü opera gibi aydınlatan fişekler atıyoruz. Bu seferki de, bütün Mağripli gösterileri gibi, dört deveyle üç kadının kaçırılmasıyla sonuçlanacak.

Yapı işlerinde Mağriplilerle bir köle çalıştırıyoruz. Bu zavallıcık, dört yıl önce, Marakeş'ten çalınmış, karısıyla çocukları hâlâ orada. Bu ülkede köleliğe göz yumulduğundan, kendisini satın alan Mağripli adına çalışıyor, haftalığını götürüp adama veriyor. Çalışamayacak kadar yorulunca, götürüp bir köşede ölüme terkedecekler, töre böyle. Bölge tümüyle denetim altına alınamadığından, İspanyollar birşey yapamıyor. Uçağın biriyle onu Agadir'e kaçırabilirim, ama hepimizi kurşuna dizerler sonra. Fiyatı 2.000 frank. Bu durumda başkaldıracak ve bana bu parayı gönderecek birini bulursa-

nız, satın alıp karısıyla çocuklarına göndereceğim adamı. Yiğit, ama talihsiz biri zavallıcık.[39]

Noel'i, sizinle birlikte Agay'de geçirmeyi çok isterdim. Agay benim için mutluluğun ta kendisi. Orda da zaman zaman sıkılırdım, ama bu, fazla uzayan bir mutluluk içindeki sıkıntı olurdu. Gelecek hafta Kazablanka'ya gidersem, bizim çocuklara en güzel Zayam halılarından alacağım. Gereksinmeleri var galiba.

Bugün hava koyu kurşuni. Deniz, gökyüzü ve kum birbirine karışmış. Dünyanın ilk çağlarından kalma bir çöl görünümü. Arasıra deniz kuşlarından biri tiz bir çığlık atıyor ve insan bu yaşam belirtisine şaşıyor. Dün denize girdim. Ayrıca gemi boşaltıcılığı yaptım. Gemiyle, 2.000 kiloluk bir sandık geldi. Kayalığı aşırıp kumsala çıkarmak hiç de kolay olmadı. Balıkçı kayıkları kadar kocaman ve biçimli bir tekneye, eski bir Denizcilik Okulu adayı ustalığıyla kumanda ettim. Azıcık deniz tuttu: Uçakla dalış yapar gibiydik.

Hiçbir eksiğimiz yok. Keşişliğe doğuştan yatkın olduğuma iyice aklım yattı artık. Mağriplilere çay veriyor, sonra gidip ben de onlarda içiyorum. Pek az yazıyorum. Yeni bir kitaba başladım.[40] Altı satır yazdım. Yani hep aynı yerde.

Bu akşam Noel. Şu kum çölünde gerçekten hiçbir anlamı yok bunun. Burada zaman tekdüze akıp gidiyor. Çok garip bir yaşama biçimi doğrusu.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Saygılı oğlunuz, Antoine

Juby, 1927 sonu

Sevgili anneciğim,

Oldukça iyiyim. Yalnız bu yıl, Aix'e gidip belli bir süre kaplıcalarda kalmam gerekecek. Bunun dışında, hep kıpır-

39. Bu köle, Bark adıyla, *İnsanların Dünyası*'ndaki öykülerden birine girecektir.

40. *Güney Postası*.

daşan denizin üstündeki tekdüze güneşten başka birşey yok, denize gelince, burada okyanus hiç uslu oturmuyor.

Pek az okuyorum, en sonunda bir kitap yazmaya karar verdim.[41] Daha şimdiden yüz sayfayı buldu, yapısıyla başım epey dertte. Pek çok şey, çeşitli görüşler koymak istiyorum bu kitaba. Bakalım nasıl bulacaksınız.

İki üç ay sonra birkaç günlüğüne Fransa'ya gelirsem, André Gide'e yada Ramon Fernandez'e göstereceğim onu.

Mağripli kılığına girip, İspanyollarla birlikte, gezi bahanesiyle içerlere uzandım. Yerlileri ürkütmemek için ilkin çok ağır bir siyaset izlemek gerekiyor. Ayrıca, eskiden bu işi destekleyen kurumun şimdiki görüşünü bilmiyorum.

Neyse, en azından bir ay beklemek gerek, çünkü çatışma var çevrede.

İçim yana yana Saint-Maurice'i ve denizden bıkmaya başladığım halde, Agay'i düşlüyorum hep! Ve Fransa'nın o canım yumuşaklığını.

Olanca sevgimle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

(P.S.) İlçe'ye gider gitmez, yeni yıl için birşeyler göndereceğim size.

Juby, 1928

Sevgili anneciğim,

Son günlerde harika işler yaptık: Yiten arkadaşları aradık, düşen uçakları kurtardık... Şimdiye dek hiçbir zaman Sahra'ya bu kadar çok inmedim, orda böylesine uzun gecelemedim ve kulağımın dibinde bu kadar çok kurşun vızıldamadı.Eylül'de yurda döneceğimi umuyorum, ama arkadaşla-

41 Yine *Güney Postası*'ndan söz ediyor.

rımdan biri tutsak, o tehlikede oldukça burada kalmak *görevim*. Bakarsınız işe yararım.[42]

Oysa, zaman zaman, masa örtülü, meyveli, ıhlamur ağaçları altında gezinmeli, belki kadınlı, insanlarla karşılaşınca silaha sarılıp ateş edilmeyip çelebice selam verilen, saatte ikiyüz kilometreyle sisler içinde yitilip gidilmeyen, sonu gelmez bir kum çölü yerine kar beyaz çakıllar üzerinde yürünen bir yaşamın düşünü görüyorum.

Öylesine uzak ki bütün bunlar!

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Antoine

Juby, 1928

Sevgili anneciğim,

Yerime gelen arkadaş, uçağı bozulduğundan, Mağriplilerin arasına düşmüş: Hiç talihim yok.

En üz üç hafta sürer kurtulması.

Bense sizi görmeyi, kucaklamayı, sizi sevindirmeyi öyle çok özledim ki. Ayrıca, şu sonsuz çölden ayrılmaya da can atıyorum artık! Yola çıkacağım anı beklerken yaşamım durdu sanki.

Sevgiyle kucaklarım sizi,

Antoine

Burda elimde hiçbirşey yok, ama kitap için döndükten sonra gerekeni yapacağıma güvenebilirsiniz.[43]

42. Gerçekte, Mağriplilerin elinde iki havacı vardır: Reine'yle Serre. Antoine, 17 Eylül 1928'de, onları kurtarmayı deneyecektir.

43. Bu, 1926'da ölen kızkardeşi Marie-Madeleine'in sonradan eklenen yazılarıyla Lyon'da, Lardanchet yayınları arasında çıkan kitabıdır.

Brest, 1929[44]

Sevgili anneciğim,

Telgrafınız beni pek duygulandırdı. Mektup yazmayı unuttuğum için müthiş içerliyorum kendime.

Yalnız emin olun ki, benim küçük kitapla ilgili mektubunuz alabileceğim mektupların en dokunaklısı.[45] Üstelik sizi de öyle göresim geldi ki. Kitabım bir ay sonra satılmaya başlarsa, ikimiz Dax'a gideriz, müthiş gereksinmem var buna, dertli ve asık suratlı bir adam olup çıktım. O zaman size, yeni yazmaya başladığım kitabı da gösteririm.

Brest hiç de iç açıcı değil.

Elimde dört-beşbin frangım olsa, Brest'e beni görmeye gelmenizi isterdim. Şimdilik yalnızca borcum var, ödünç almak isterdim, çünkü kitabımdan para kazanacağıma eminim – ama kimden almalı?

Neyse, bir ay sonra yola çıkıyorum.

Saint-Maurice'i, eski evimizi de görmek isterdim. Çekmecemi de. Sahi, kitabımda ne de çok üstünde durdum onun.

Canım anneciğim, nasıl düşünebilirsiniz mektuplarınızın canımı sıkıp sıkmadığını! Yüreğimi sevinçle çarptıran yalnız onlar.

Hemen yazın ve kitabım için söylenenleri aktarın bana. Ama sakın X'e, Y'ye ve daha başka sersemlere göstermeyin onu. Bu kitabı anlayabilmek için, en azından Giraudoux'yu anlamak gerek.

Sevgiyle kucaklarım sizi, Antoine

Gönderdiğiniz eleştiri sersemce, ama daha iyileri çıktı. Ayrıca, büyük eleştiriler için iki-üç ay beklemek gerekiyor.

---

44. Antoine, Deniz Kuvvetleri'ndeki hava ulaşımı yüksek kursu için bir süre Brest'te kalmıştır.

45 *Güney Postası*.

Brest, 1929

Sevgili anneciğim,

Ne de alçakgönüllüsünüz. Basındaki açıkgöz arkadaşım bana, sizden söz eden gazetelerin hepsini yolluyor, benim ünlü anneciğim, öyle mutluyum ki Lyon kentinin resimlerinizden birini satın almasından![46]

Amma aileyiz ha!

Sevgili anneciğim, hem oğlunuzdan, hem kendinizden azıcık hoşnutsunuzdur sanırım! Üç haftaya kalmadan görüşeceğiz. Öyle sevineceğim ki buna.

Eleştirmenlerin en ünlüsü Edmond Jaloux'nun yazısını okudunuz mu?

Daha başka kişilerin görüşlerini işitirseniz, hemen yazın bana.

Sevgim gibi, bütün kalbimle kucaklarım sizi.

Saygılı oğlunuz,
Antoine

Nakliyeciler Birliği Gemisi, 1929

Sevgili anneciğim,

Gemideyim[47] Tatlı bir yolculuk olacak bu. Yola çıkalı beri *bir* saniye bile oturmadım, sersem tavuk gibiyim, dinlenmeye müthiş gereksinmem var. Neyse, bu iş de bitti.

Gallimard kitabımı çok beğenmiş, düzeltileni uçakla yollayacaklar bana ve hemen ikinci bir kitap istiyorlar.

Chitré'den kalkıp beni uğurlamaya gelen Yvonne, yazın düyasında herkesin kitabımdan sözettiğini söyledi. İspanya'nın Bilbao Limanı'na uğrayacağız (üç dört gün sonra). Ordan size kocaman bir mektup atarım (...).

46. Lyon kenti, Madam de Saint-Exupéry'nin üç resmini satın almıştır. Antoine'ın sözünü ettiği, Saint-Maurice-de-Rémens parkını gösteren resimdir.

47. Antoine, Buenos-Aires'e hareket etmiştir. 12 Ekim 1929'da orda olacaktır. Havayolları Genel Kurumu'nun bir kolu olan "Arjantin Havayolları"nın yönetmenliğine atanmıştır.

Sevgiyle kucaklarım sizi. Bir veda mektubu değil bu: Bilbao'dan atacağımdan önce yazılmış, çok iyi bildiğiniz yürekten sevgimi dile getiren iki satırcık, canım anneciğim.

Mad Teyzeyle cici annemi öpün benim için.

Didi'yi de,

Antoine

Buenos-Aires, Majestic Hotel, 25 Ekim 1929

Sevgili anneciğim,

Ne işte çalışacağımı öğrenebildim en sonunda...

Bizim H.G.K.'nun bir kolu olan "Aeroposta Argentina"ya (yılda yaklaşık 225.000 frank ücretle) yönetmen oldum. Sevinmişsinizdir herhalde, ben azıcık üzgünüm. Eski yaşayışımı daha çok seviyordum.

Bu iş beni yaşlandırır gibime geliyor.

Gerçi yine uçuşa çıkacağım, ama sırf denetim yada yeni açılan yolları tanımak için.

Durumumu ancak bu akşam öğrendim, daha önce yazmak istemiyordum. Dolayısıyla pek az vaktim var, çünkü posta uçağı yarım saate kalmadan yola çıkacak.

Mektuplarınızı kağıdın üstündeki adrese (Hotel Majestic'e) gönderin, Kurum'a değil. Bir daire tutar tutmaz da oraya yazarsınız.

Buenos-Aires, sevimsiz, kaynaksız, hiçbirşeyi olmayan, çirkin bir kent.

Pazartesi günü, birkaç günlüğüne Şili'deki Santiago'ya, cumartesi de Patagonya'daki Commodoro-Rivadavia'ya gidiyorum.

Yarın vapurla uzun bir mektup atarım size.

Sevgiyle kucaklarım hepinizi,

Antoine

Buenos-Aires, 20 Kasım 1929

Sevgili anneciğim,

Yaşam, halk şarkısındaki gibi, sessiz ve dingin akıp gidiyor. Bu hafta, Patagonya'nın Commodoro-Rivadavia'sına, Paraguay'ın Assuncion'sına gittim. Bunun dışında, uslu uslu yaşıyor, akıllıca Aeroposta Argentina'yı yönetiyorum.

İşimin beni sizin yönünüzden ne denli sevindirdiğini anlatamam. Verdiğiniz eğitimin güzel bir sonucu bu, öyle değil mi? Oysa ne de çok suçlamışlardı sizi beni kötü yetiştirdiniz diye.

Yirmi dokuz yaşında böylesine büyük bir işin başına geçmek hiç de az şey değil. Ne dersiniz?

Dayalı döşeli küçük bir daire tuttum. Adresim şöyle – *Hep oraya yazın:* M. de Saint-Exupéry, Galeria Goemes, Calle Flo-rida departemento 603, Buenos-Aires.

Vilmorin'lerin dostu, çok tatlı insanlarla tanıştım (Vilmorin kardeşlerden ikisi Güney Amerika'da zaten). Kitap ve müzik seven, bana Sahra'yı unutturacak daha başka kimseler bulacağım elbet. Bu arada Buenos-Aires'i de tabii, çünkü bu kent de çölün başka türlüsü.

Anneciğim, bana öyle şeker bir mektup yazmışsınız ki, hâlâ etkisindeyim. Ne çok isterdim sizi buraya getirtmeyi. Birkaç ay sonra olur mu acaba? Ama tam bir hapisaneye benzeyen Buenos-Aires'in size kötü gelmesinden korkuyorum. Düşünsenize bir, Arjantin'de kır diye birşey yok. Hem de hiç. İnsan kentten dışarı çıkamıyor Kentin dışında, yalnız kare biçiminde, ağaçsız, ortasına bir kulübeyle demirden yapılmış bir su değirmeni oturtulmuş tarlalar var. Uçakla yüzlerce kilometre geçiyor, bundan başka birşey göremiyorsunuz. Resim yapmak olanaksız. Gezip dolaşmak da.

Bu arada bir de evlenebilsem.

Monot ne alemde? Tanıdıklar ve benim yeni iş konusunda bilgi verin lütfen. Ya kitabım hakkında neler diyorlar?

Sevgiyle kucaklarım sizi, Antoine

Buenos-Aires, 1930

Sevgili anneciğim,

Gelecek hafta, tel havalesiyle 7.000 frank alacaksınız, bunun 5.000'i Marchand'ın parasını ödemek için, 2.000'i de sizin. Kasım ayının sonundan başlayarak da her ay, daha önce dediğim gibi 2.000 değil, 3.000 frank göndereceğim size.

Uzun uzun düşündüm. Resim yapmak üzere kışı Rabat'ta geçirmelisiniz, harika bir yerdir çünkü ve orda son derece mutlu olur, bir sürü ilginç yapıtla ilgilenebilirsiniz.

*Yol parası*nı ben vereceğim, 3.000 frank aylıkla rahat rahat geçinirsiniz sanırım. Yalnız, orda size birşeyler aratamayacak kadar uzaktayım. Auvenais'lere yada Rabat'ta dostu olan başka tanıdıklara yazamaz mıydınız? Oralarda çok yalnız kalmanızı istemem, ama tam anlamıyla mutlu olacağınızı sanıyorum. Üstelik öyle cici bir yerdir ki. İki ay sonra da dört bir yanı çiçeğe bürünür.

Ayrıca, resim yapmak üzere Marakeş'e de uzanabilirsiniz, ama Rabat'ın tam gönlünüze göre olduğunu sanıyorum.

Sakın Kazablanka'ya gitmeyin.

Burası iç karartıcı bir ülke. Ama yine de dolaşıyorum. Geçen gün Patagonya'nın güneyine (Commodoro-Rivadavia'daki petrol kuyularına) uzandım, kıyıda, binlerce fok balığı gördük. Küçük bir tane yakalayıp uçakla buraya getirdik. Buranın güneyi, soğuk bölge. Güney rüzgârı, bizim karayel gibi soğuk. Güneye indikçe donuyorsun.

Şimdilerde, Buenos-Aires'te yaz başlıyor, havalar ısındı.

Canım anneciğim, sevgiyle kucaklarım sizi, Antoine

Buenos-Aires, Ocak 1930

Sevgili anneciğim,

Poussière'i[48] (Toz'u) okuyorum ve bence, tıpkı *la Nymphe au coeur fidèle*[49] (Sadık Su Perisi) gibi, hepimiz, kendimizi

48. Rosamond Lehmann'ın romanı.

bulduğumuz için seviyoruz bu kitabı. Bizler de oymağız. Ve kullandığımız dille, uydurduğumuz oyunların oluşturduğu şu çocuksu anılar dünyası, bence, ötekine oranla kıyaslanmayacak kadar gerçek olacak.

Nedendir bilmem, bu akşam, Saint-Maurice'teki soğuk koridoru düşünüyorum. Akşam yemeğinden sonra, yatma vaktine dek, sandıkların üstünde yada meşin koltuklarda otururduk. Ve dayılarım, beş aşağı beş yukarı dolanırlardı. Koridorun ışığı azdı, içerden cümle kırıntıları çalınırdı kulağımıza, giz dolu bir havası vardı. Afrika'nın göbeği gibi gizemli bir yerdi orası. Sonra, oturma odasında briç başlardı, bricin gizleri doldururdu her yanı. Biz yatmaya giderdik.

Le Mans'ta, biz yattıktan sonra, siz, zaman zaman aşağıda şarkı söylerdiniz. Sesiniz, büyük bir bayramın yankıları gibi gelirdi kulağımıza. Bize öyle gelirdi. Ömrüm boyunca tanıdığım en "iyi", en yumuşak başlı, en cana yakın şey, Saint-Maurice'te, yatak odamızdaki sobadır. Yaşam konusunda hiçbirşey onun kadar güven vermemiştir bana. Geceleri uyanınca, o, bir topaç gibi homurdanır, duvara tatlı gölgeler düşürürdü. Nedendir bilmem, ona bakınca, insana öylesine bağlı, minicik, tüylü bir fino köpeği gelirdi gözümün önüne. O soba bizi herşeyden korurdu. Arasıra yukarı çıkardınız, kapıyı açar, bizi tatlı bir sıcaklıkla sarmalanmış bulurdunuz. Sobanın harıl harıl yanışını dinler, sonra aşağı inerdiniz.

Hiçbir zaman bulamadım onun gibi dostu.

Bana enginliği öğreten ne Samanyolu, ne uçuş, ne de deniz oldu, odanızdaki ikinci yatakta öğrendim ben bunu. Bulunmaz bir şanstı hasta olmak. Hepimiz sırayla hasta olmak isterdik. Soğukalgınlığının tanıma hakkını kazandırdığı uçsuz bucaksız bir okyanustu.o yatak. Ayrıca, kocaman, canlı bir ocak vardı odanızda.

---

49. Margaret Kennedy'nin romanı.

Bana sonsuzluğu öğretense, Matmazel Marguerite'tir.[50]

Çocukluğumdan beri, gerçekten yaşayıp yaşamadığımdan emin değilim.

Şimdilerde, gece uçuşunu anlatan bir kitap yazıyorum.[51] Ama aslında, geceyi anlatan bir kitap bu. (Gerçekte, hep akşam dokuzdan sonra yaşamışımdır.)

Başı şöyle, geceyle ilgili ilk anılar bunlar:

"Gece olurken, giriş aralığında düş görüyorduk. Lambaların geçişini gözlüyorduk: Bir demet çiçek gibi geçiriyorlardı lambaları, her biri duvara palmiye kadar güzel gölgeler düşürüyordu. Sonra bu aldatıcı görünüş köşeyi dönüyor, ışık demetiyle koyu renkli palmiyeleri oturma odasına kapatıyorlardı.

"O anda, bizim için gün bitmiş oluyor, bizi götürüp minicik yataklarımıza bindiriyor, başka bir güne doğru yola çıkıyorlardı.

"Anneciğim, üstümüze doğru eğiliyor, meleklerin yola çıkışını izliyor, yolculuğun gürültüsüz patırtısız geçmesi, hiçbirşeyin düşlerimizi bozmaması için, yatak çarşafındaki katı gölgeyi, denizdeki çalkantıyı elceğizinizle silip yokediyordunuz...

"Çünkü analar yatağı, bir dokunuşta denizi çarşafa döndüren tanrı parmağı gibi düzeltirler."

Ardından, daha az emin gece yolculukları, uçakla yapılanlar gelecek.

Size nasıl büyük bir gönül borcuyla bağlı bulunduğumu, bana nasıl anılarla dolu bir ev verdiğinizi bilemezsiniz. İlk bakışta hiçbirşey duymayan, vurdumduymaz biri gibiyim. Oysa, var gücümle kendimi savunmaktan başka birşey yapmıyorum.

---

50. Antoine'ın dadısı.

51. *Gece Uçuşu* 1931'de çıkacak ve ona Fémina Ödülü'nü kazandıracaktır.

Çok az yazıyorum, ama benim kusurum yok bunda. Çoğu zaman ağzım dikili. Başka türlüsü elimden gelmiyor.

Bugün, şöyle 2.500 kilometrelik güzel bir uçuş yaptım. Taa güneyde, Magellan Boğazı yakınlarında, güneşin gece 10'da battığı yerden dönüyordum. Her yan yemyeşil: Çimenler üzerine oturtulmuş kentler. Kıvrımlı saçtan yapılmış küçük, garip kentler. Ve üşüyüp ateşin başına toplandıkları için alabildiğine cana yakınlaşan insanlar.

Güneş, denize daldıkça soluyordu. Harika bir görünümdü bu.

Bu ay size 3.000 frank gönderiyorum. Yeter sanıyorum. Ayın 10 yada 15'inde alırsınız (...) Şimdiye dek 10.000 frank yolladım size (bununla 13.000 olacak). Ama alıp almadığınızı, hoşunuza gidip gitmediğini bilmiyorum. Öğrensem çok sevineceğim.

Doyasıya kucaklarım sizi,

Antoine

Buenos-Aires, 25 Temmuz 1930

Sevgili anneciğim,

(...) Hiç kötü sayılmam. Günün birinde gün ışığına çıkarmayı umduğum bir filmin çatısını kurmaya başladım.[52] Bu arada, Amerika'dan size birkaç anı getirebilmek üzere küçük bir sinema makinası satın aldım.

Geçenlerde, Şili'nin Santiago'suna gittim, Fransa'dan eski dostlara rastladım. Ne güzel bir ülke, And Sıradağları ne olağanüstü şey! Üstlerinden geçerken, tam bir kar fırtınasının başlangıcında, 6.500 metre yükseklikteydim. Her doruktan yanardağ gibi kar püskürüyordu, bütün dağ kaynamaya başlamıştı sanki. 7.200 metrelik tepeleriyle nefis bir dağ (hey gidi zavallı Mont-Blanc!) genişliği de 200 kilometre. Ve doğal kale gibi yanına yaklaşılmıyor, hiç değilse bu kış (ne ya-

52. Öyküsünü yazdığı bu filmin adı *Anne-Marie*'dir.

zık ki hâlâ kıştayız) ve uçakla üstünden geçerken, müthiş bir yalnızlık duygusuna kapılıyor insan.

Burda kendime epey tatlı dostlar buldum gibi. Ama zaman zaman yurttan bu kadar uzak olmak insana dokunuyor. Oysa Fransa'da hiç yaşayamazdım...

Canım anneciğim, mektubunuzu uçakla atın, hiç haber alamıyorum sizden.

Sevgiyle yanacıklarınızdan öperim,

Antoine

Kahire, 3 Ocak 1936[53]

Sevgili anneciğim,

Çölden size seslendiğim için gönderdiğiniz anlam dolu kısacık mektubunuzu okurken ağladım. Bütün insanların çekip gidişine, çevremi kuşatan sessizliğe kızmış, anneme sesleniyordum.

İnsanın ardında, kendisine Consuelo kadar gereksinme duyan birini bırakması korkunç. Korumak, kanadının altına almak için yaman bir geri dönme gereksinimi duyuyor, görevinizi yapmanızı engelleyen kumları tırnaklıyorsunuz, dağları yerinden oynatırsınız o anda. Ama benim o sırada size gereksinmem vardı; beni korumak, kanadınızın altına almak size düşüyordu ve minicik bir oğlan bencilliğiyle size sesleniyordum.

Biraz da Consuelo için döndüm elbette, ama anneciğim, insan asıl sizin için dönüyor. Siz ki öylesine zayıf bir insansınız, böyle bir koruyucu melek, böylesine güçlü, bilge, hayırdua dolu olduğunuzu, gece yalnız kalınca size yakarıldığını bilir miydiniz?

Antoine

53. Antoine, yanında yalnız makinist Prévot'yu alarak, bir Caudron Simoun uçağıyla Paris'ten Saygon'a uçma denemesine girişir. 29 Aralık 1935'te, Bingazi'den hareketinden dört saat sonra, Libya çölüne düşer. Ancak 1 Ocak 1936 akşamı bulunur.

Orconte, Aralık 1939[54]

Sevgili anneciğim,

(...) Çok sevimli bir çiftlikte kalıyorum. Evde üç çocuk, iki büyükbaba, bir sürü teyze, hala, amca, dayı var. Uçuştan döndüğümde gerilmiş kaslarımı gevşeten kocaman bir ocak yanıyor evin içinde. Çünkü burda, on bin metre yükseklikte... eksi elli derece soğukta uçuyoruz! Ama öyle bir giyiniyoruz ki (otuz kilo giysi!) soğuğu pek duymuyoruz.

Çok garip, ağır aksak bir savaş bu. Hadi biz hâlâ azıcık çalışıyoruz, ama piyadeler! Pierre mutlaka bağlarına bakmalı, ineklerini iyi beslemeli.[55] Bir silah deposunda onbaşı yada bir çit nöbetçisi olmak kadar önemli bu iş. Bana kalırsa, asıl sanayinin kendini toparlayabilmesi için seferber olacağız. Hayvansızlıktan ölmenin hiç anlamı yok.

Didi'ye söyleyin, arasıra iki satırcık yazsın bana. On beş güne kalmadan sizi görebileceğimi umuyorum. Öyle sevineceğim ki buna!

Antoine'ınız.

Orconte, 1940

Sevgili anneciğim,

Ben yazdım size ve çok üzüldüm mektupların yitişine. Epey hastalandım (nedeni pek anlaşılamayan yüksek ateş), ama geçti, Grup'uma döndüm.

Suskunluğumdan ötürü kızmamalısınız bana, çünkü yazıyordum size ve hastalanışıma çok üzülüyordum. Hem sonra, canım anneciğim benim, bilseniz nasıl yürekten seviyorum sizi, nasıl kaygılanıyorum sizin için. Herşeyden önce, ilk dileğim, yakınlarımın dirlik düzenlik içinde olmasıdır.

Anneciğim, savaş uzayıp tehlikeler, gelecekle ilgili gözdağları arttıkça, sorumluluğunu yüklendiğim kişiler adına duy-

54. Antoine, Orconte'takı (Marne) 2/33. Büyük Keşif Alayı'na atanmıştır.

55 Pierre d'Agay, enıştesi.

duğum kaygı büyüyor. Zavallı Consuelo'cuk (...) kimsesizliğiyle yüreğimi sızlatıyor.[56] Anneciğim, günün birinde Güney'e gelir de size sığınırsa, benim hatırım için, kızınız gibi karşılayın onu.

Canım anneciğim, mektubunuz müthiş üzdü beni, çünkü suçlamalarla dolu, bense tepeden tırnağa sevgi dolu mektuplar bekliyorum.

Bir eksiğiniz var mı? Elimden geleni yapmak isterim sizler için.

Anneciğim, sonsuz bir sevgiyle yanacıklarınızdan öperim,

Antoine'ınız.

2/33 Hava Grubu.
Posta bölgesi 897

Orconte, 1940

Sevgili annem,

Haber verildiği halde bir türlü başlamayan bir bombalamayı beklerken, dizlerimin üstünde yazıyorum bu mektubu. Sizi düşünüyorum (...) Ve hiç kuşkusuz yine sizin için titriyor içim.

Tek bir mektup alamıyorum: Nereye gidiyorlar acaba? Ve biraz üzülüyorum buna. Tepemizde dolaşan şu İtalyan gözdağı, sizleri tehlikeye düşürdüğü için, canımı sıkıyor. Müthiş üzgünüm. Sevgili, canım anneciğim, korkunç gereksinmem var sevginize. Yeryüzünde en çok sevdiğim şeyler neden tehlikede olsun? Beni savaştan çok ürküten, yarının dünyası. Bütün şu yıkılan köyler, sağa sola savrulan aileler. Ölüm umurumda bile değil, ama insanlar arasındaki ruhsal birliğe dokunulmasına dayanamıyorum. Öyle çok isterdim ki, hepimizi kar beyaz bir masa başında toplanmış görmeyi.

Yaşamım konusunda pek birşey demiyorum, söylenecek birşey yok çünkü: tehlikeli görevler, yemek, uyku. Alabildi-

56. Antoine, 1931'de, Agay'de, Buenos-Aires'ten getirdiği Consuelo Suncin'le evlenmiştir

ğinc az "hoşnut"um yaşamımdan. İnsan yüreği çok daha başka şeyler bekliyor. Çağımın uğraştığı şeylerden de hiç hoşnut değilim. Bile bile göğüslenen ve katlanılan tehlike, bilincimin üstüne çöken ağırlığı kaldırmaya yetmiyor. İçime serinlik veren biricik kaynağı, bazı çocukluk anılarımda buluyorum: Noel geceleri yanan mumların kokusunda. Bugün dünyanın en ıssız köşesi, ruh. Susuzluktan ölüyor insan.

Yazabilirdim, zamanım da var, ama yazmayı bilmiyorum, kitabım içimde olgunlaşmadı daha. "İnsanların susuzluğunu giderecek" kitabım.

Hoşça kal, canım anneciğim, kollarımın bütün gücüyle sarılırım size.

Antoine'ınız.

Bordeaux, Haziran 1940[57]

Sevgili, canım anneciğim,

Cezayir'e uçuyoruz. Sevgiyle yanaklarınızdan öperim. Mektup beklemeyin, yazmam olanaksız, ama sizi sevdiğimi bilin.

Antoine

La Marsa, 1943[58]

Canım anneciğim,

Az önce, Fransa'ya bir uçak kalktığını öğrendim. İlk ve son uçak. Gerek sizi, gerek Didi'yle Pierre'ini bütün gücümle kucaklamak istiyorum.

Yakında görüşürüz herhalde.

Antoine'ınız

57. 20 Haziran 1940'ta, yarı bitmiş, dört motorlu, Farman marka bir savaş uçağıyla, Bordeaux'dan Kuzey Afrika'ya asker ve araç-gereç götürür.

58. Antoine, Tunus yakınlarındaki La Marsa'da üslenmiş 7 Amerikan Ordusu'nun hava birliğine binbaşı olarak katılmıştır. Bu mektup Madam de Saint-Exupéry'ye gizlice ulaştırılmıştır.

1943[59]

Sevgili anneciğim, Didi, Pierre, canım sevdiklerim, n'oldunuz, nicesiniz, nasıl yaşıyor, neler düşünüyorsunuz? Öylesine, öylesine hüzün verici ki şu uzun kış.

Bununla birlikte, birkaç ay sonra kollarınızın arasında olacağımı kuvvetle umuyorum, canım, tonton, şeker anneciğim, ocağınızın sıcacık köşesinde, düşündüklerimi size aktarıp elimden geldiğince az karşı çıkarak tartışacağım sizinle... Yaşamdaki herşeyin hakkından gelen sizin anlattıklarınızı dinleyeceğim...

Canım anneciğim, seviyorum sizi.

Antoine

Borgo, Temmuz 1944[60]

Sevgili anneciğim,

Beni merak etmemenizi, bu mektubun elinize geçmesini öyle çok isterdim ki. Çok iyiyim. Hem de tam anlamıyla. Ama sizi bunca zamandır göremediğim için müthiş üzgünüm. Ayrıca, benim canım, sevgili anneciğim, alabildiğine kaygılıyım sizin için. Ne kötü bir çağ bu.

Didi'nin evini yitirmesi beni yüreğimden vurdu. Ah, anneciğim, keşke ona yardım edebilseydim! Ama ilerki günler için güvensin bana. Ne zaman söyleyebileceğiz acaba sevdiklerimize sevgimizi?

Anneciğim, ben bütün kalbimle kucaklıyorum sizi, siz de beni kucaklayın, olur mu?

Antoine

---

59. Bu mektup Madam de Saint-Exupéry'ye, Amerikalılar tarafından 1944 Ocağı'nda Clermont-Ferrand'a paraşütle indirilen Alsas Direnme Örgütü önderlerinden M. Dungler aracılığıyla ulaşmıştır.

60. İsteği üzerine 2/33. Hava Grubu'na atanan Antoine, Bastia yakınlarındaki Borgo'dadır. 25 Haziran 1943'te albaylığa yükseltilmiştir.

Anasına yazdığı bu son mektup, yitişinden bir yıl sonra, yani 1945 Temmuz'unda geçebilmiştir annesinin eline.

Exupéry'nin adında bir de Saint (Aziz) var.

Yapıtlarına ve yaşamına bakınca, çözülmesi olanaksız, rastlantı ve gereklilikler sonucu konmuş bu adın ona ne kadar uygun düştüğünü kolayca görüyoruz.

Annesine yazdığı mektuplarda ermişliği, insan sevgisi, sevecenliği tüm açıklığıyla gözler önünde.

Okul arkadaşı Bertrand'ın kızkardeşi Renée de Saussine'e 1923-1931 yılları arasında gönderdiği mektuplardaysa, delikanlılıktan olgunluğa geçişin; sevebileceği işi arayışın, gönlünde yatan uçma tutkusunu doyurabileceği pilotluğa geçişin; o arada, zaten sayıca az, ama alabildiğine çok olmasını istediği gerçek dostlara duyduğu özlemin; ta uzaklardan, düşünsel sevgiyi ve hiç ödün vermeye yanaşmadığı, yanaşmayacağı yazınsal, yaşamsal ilkeleri paylaşabilmek için yanıp tutuştuğu günlerin kederli, soylu, her zamanki gibi şiirsel yankılarını buluyoruz.

9 789757 275312
ISBN 975-7275-31-X